

Správa obchodní korporace v hrozícím úpadku

poslední aktualizace/revize: září 2026

POKYNY PRO STUDIUM

Vážení studenti,

předkládáme vám studijní oporu k předmětu Správa obchodní korporace v hrozícím úpadku. Tato opora plní především funkci průvodce studenta v kombinované formě studia; je návodem k samostudiu nikoli jeho náhradou. Přenesením studia do kombinované formy je redukován pouze počet hodin řízených konzultací, ne však jejich obsah. Hlavní požadavky pro zvládnutí studia jsou tedy přeneseny na samostudium.

Při studiu literatury se zaměřte na zodpovězení kontrolních otázek a splnění úkolů.

Základní pokyny k samostudiu lze shrnout takto:

1. Seznamte se s požadavky absolvování předmětu. Uvedeny jsou v sylabu předmětu uveřejňovaném v informačním systému, který může být případně doplněn dalšími dokumenty obsahujícími např. vzory apod.

Všechny materiály poskytované studentům v elektronické formě naleznete v informačním systému u jednotlivých předmětů, v části Studijní materiály. Jsou-li součástí Studijních materiálů prezentace, slouží pouze pro orientaci ve studovaném tématu, nejsou však dostatečným zdrojem informací.

2. Při studiu postupujte systematicky. Studijní opora je rozdělena na moduly. V každém modulu se seznámte s jeho cílem a jeho strukturou. Následně si prostudujte uvedenou základní literaturu, případně prostudujte i další literaturu a zdroje. Součástí studia jsou i právní předpisy a je nezbytné, abyste při studiu pracovali s jejich aktuálním zněním. Studijní opora slouží k základní orientaci v předmětu, není sama o sobě postačujícím zdrojem pro studium.

3. Zvládnutí látky každého modulu si ověřte zodpovězením kontrolních otázek a splněním úkolů v jeho závěru. Nejste-li si jisti, vraťte se k příslušným pasážím literatury a právních předpisů. Kontrolní otázky mapují rozsah znalostí potřebných ke složení zápočtu nebo zkoušky. Povinná literatura je uváděna u jednotlivých témat a pokud chcete své znalosti rozšířit, využijte i doporučené literatury.

4. Vedle samostudia využívejte co nejvíce účast na řízených konzultacích z předmětu. Jejich rozvrh je uveden v informačním systému. Výhodou konzultací je jejich interaktivní forma a s tím spojená možnost získání cenné zpětné vazby od pedagoga i ostatních studentů.

Ve vztahu k řízeným konzultacím je velmi užitečné seznámit se s tématy každé konzultace předem a konzultace využít k případným dotazům na otázky, které vám nejsou zcela jasné.

ANOTACE

Cílem předmětu je rozvinout a prohloubit znalosti v oblasti insolvenčního práva se zaměřením na pojem úpadku a způsoby jeho řešení.

ČASOVÁ DOTACE

24

ZPŮSOB UKONČENÍ PŘEDMĚTU

zkouška

POČET KREDITŮ

5 kreditů

GARANT PŘEDMĚTU

JUDr. Stanislav Sviták, Ph.D.

OSNOVA ŘÍZENÝCH KONZULTACÍ

- 1) Obchodní korporace ve finančních potížích
- 2) Ochrana věřitelů před společníky v období finančních potíží
- 3) Odpovědné osoby za povinnosti obchodní korporace
- 4) Povinnosti odpovědných osob
- 5) Následky porušení povinností odpovědných osob
- 6) Preventivní restrukturalizace jako nástroj obnovy finanční stability podniku
- 7) Moratorium v preventivní restrukturalizaci - ochrana před věřiteli
- 8) Dotčení věřitelé a předběžný přezkum dotčených pohledávek
- 9) Zahájení preventivní restrukturalizace a sanační projekt
- 10) Restrukturalizační plán
- 11) Restrukturalizační opatření
- 12) Ochrana transakcí před napadením odpůřčím právem

ZÁKLADNÍ (POVINNÁ) LITERATURA

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2024.

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

ROZŠÍŘUJÍCÍ (DOPORUČENÁ) LITERATURA

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2024.

Richter, T. Insolvenční právo. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2017. ISBN 978-80-7552-444-7 .

Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M. Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019. ISBN 978-80-7400-753-8.

Číslo a název modulu	1. Obchodní korporace ve finančních potížích
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezit pojmy obchodní korporace a finanční potíže. Důraz je kladen na vymezení forem finančních potíží se zaměřením na pojmy hrozící úpadek a úpadek, jako maximální míry finančních potíží obchodní korporace.
Klíčová slova	Obchodní korporace, osobní a kapitálová společnost, finanční potíže, hrozící úpadek, úpadek, sanace, transformace, restrukturalizace, reorganizace.

Struktura modulu/téma a zdroje

1.1. Pojem obchodní korporace

Vymezení pojmu obchodní korporace není významné jen ve vztahu k názvu předmětu Správa obchodní korporace v úpadku, ale i proto, že jen obchodní korporace může být předmětem postupu, který upravuje zákon o preventivní restrukturalizaci. Institut preventivní restrukturalizace je významnou formou pro řešení finančních potíží.

Pojem obchodní korporace je definován v zákoně o obchodních korporacích, a to takto:

§ 1

(1) Obchodními korporacemi jsou obchodní společnosti (dále jen „společnost“) a družstva.

(2) Společnostmi jsou veřejná obchodní společnost a komanditní společnost (dále jen „osobní společnost“), společnost s ručením omezeným a akciová společnost (dále jen „kapitálová společnost“) a evropská společnost a evropské hospodářské zájmové sdružení.

(3) Družstva jsou družstvo a evropská družstevní společnost.

(4) Evropská společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení a evropská družstevní společnost se řídí ustanoveními tohoto zákona v rozsahu, v jakém to připouští přímo použitelné předpisy Evropské unie upravující evropskou společnost, evropské hospodářské zájmové sdružení nebo evropskou družstevní společnost.

Z uvedené právní úpravy plyne, že zákon o obchodních korporacích rozděluje obchodní společnosti na osobní a kapitálové. Základní rozdíl mezi osobními a kapitálovými společnostmi spočívá v tom, že zatímco všichni nebo alespoň někteří společníci osobních společností ručí za dluhy společnosti neomezeně, celým svým majetkem a solidárně, společníci kapitálových společností neručí za dluhy společnosti za trvání společnosti vůbec nebo je jejich ručení určitým způsobem omezeno. Obchodní společnosti tak mají samostatnou právní osobnost vytvořenou zejména z důvodu omezení odpovědnosti za případné dluhy, což umožnilo uskutečnit nákladné a rizikové projekty.

1.2. Finanční potíže/obtíže

Každý podnik se může dostat během svého života do situace, která představuje podnikovou krizi či finanční tíseň. Důvody mohou být externí, spočívající v krizi či recesi ekonomiky, či důvody interní, spočívající v chybách v řízení podniku, či důvody nepředvídatelné, jako například lockdowny, mezinárodní sankce omezující obchod apod. Klíčové je finanční tíseň/potíže/obtíže včas rozpoznat a řešit.

V souvislosti s krizí podniku se lze setkat s termíny sanace, transformace, restrukturalizace a reorganizace.

Sanace podniku je ozdravením podniku, nastolením finanční, provozní a organizační stability. Cílem je zachování provozu podniku. Transformace, restrukturalizace či reorganizace představují specifické prostředky k jeho dosažení.

Transformace podniku směřuje ke zlepšení fungování vnitřního systému. Je orientována hlavně dovnitř podniku, má vést ke zlepšení fungování podniku, nedotýká se závazků podniku ve vztahu k třetím osobám. Primárně tak nejde o záchranu podniku.

Naopak restrukturalizace má za cíl sanaci, záchranu podniku přeměnou struktury, přičemž jde o zásadní změnu. Jde o soubor postupů a opatření, který nastupuje v době, kdy je hodnota již ohrožena, dochází k poklesu ekonomické výkonnosti. Cílem vedení podniku je zajištění provozního kapitálu, což se děje restrukturalizací dluhu. Předpokládá se zásah do struktury pohledávek věřitelů (odklad splatnosti, odpis pohledávek, kapitalizace), je nezbytné jednání s věřiteli a uzavření dohody na bázi stabilizační dohody (standstill agreement). Zároveň vedení podniku usiluje o zvýšení výkonnosti.

K ozdravení podniku může docházet v různých stadiích krize hospodaření. Klíčovým faktorem úspěšnosti jakéhokoliv záchranného mechanismu je jeho načasování. Čím je krize pokročilejší, tím menší bude šance na ozdravení a rozdílný charakter budou mít i zvolená opatření. Pokud je podnik již v úpadku, tak proces ozdravování již není možné nechat mimo rámec insolvenčního řízení.

J. M. Garido ve studii World Bank přináší podrobnější klasifikaci nástrojů k záchraně podnikání, a to od nejméně po nejvíce formální:

- neformální restrukturalizace (out-of-court) odehrávající se zcela mimo rámec soudního řízení (tzv. workout)
- restrukturalizace podporovaná určitými právními nástroji (enhanced restructuring)
- hybridní řízení tzn. se zapojením soudní nebo jiné veřejné moci
- formální insolvenční řízení – reorganizace.

Z uvedeného lze dovodit, že finanční potíže (často také označované jako „zóna soumraku“) obchodní korporace mohou mít řadu fází/forem. Pojem finanční potíže znamená určitou situaci odehrávající se na počátku nějaké časové osy. Pokud nazveme bezproblémový stav financí určitého podniku jako normální situace, tak je možné na druhý konec časové osy umístit stav, kdy je podnik neschopný dalšího finančního fungování a tento stav se označuje „úpadkem“.

Finanční potíže lze co do forem vymezit následovně (srovnej Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, C. H. Beck, 2024, s. 8-9):

- Počátek finančních potíží (šedá zóna)
- Finanční krize
- Hrozící úpadek
- Úpadek (faktický/formální)

Zpravidla je pojem finančních potíží požíván spíše extenzivně, když do obsahu tohoto pojmu je zařazováno kromě již reálně projevovaných negativních signálů (např. nežádoucí změny ve finančních ukazatelích, zejména snižování tržeb, zvyšování nákladů) rovněž i pouhou hrozbu finančních ztrát např. v podobě předžalobní výzvy, která naznačuje riziko sporu, které může ohrozit finanční stabilitu podniku.

Pojmy finanční potíže a (hrozící) úpadek jsou obsaženy i v českém právním řádu.

Zákon o preventivní restrukturalizaci v ustanovení § 4 používá při vymezení přípustnosti preventivní restrukturalizace **pojem finanční potíže**, a to následovně:

Přípustnost preventivní restrukturalizace

(1) Podnikatel je oprávněn zahájit preventivní restrukturalizaci nebo v ní pokračovat pouze tehdy, je-li v dobré víře v zachování nebo obnovu provozuschopnosti závodu podnikatele restrukturalizačními opatřeními.

(2) Preventivní restrukturalizaci je podnikatel oprávněn zahájit nebo v ní pokračovat pouze tehdy, není-li v úpadku ve formě platební neschopnosti, avšak se zřetelem ke všem okolnostem lze důvodně předpokládat, že jeho **finanční potíže** dosahují takové závažnosti, že by v případě nepřijetí navrhovaných restrukturalizačních opatření došlo k jeho úpadku.

(3) Má se za to, že **finanční potíže** splňují podmínku dostatečné závažnosti podle odstavce 2 tehdy, pokud provoz závodu neprodukuje příjem, který postačuje na úhradu peněžitých dluhů vznikajících v průběhu posledního roku ve lhůtách splatnosti.

Úpadek jako maximální míra finančních potíží (insolvenční zákon obsahuje v 3 odst. 5 i vymezení **hrozícího úpadku**, tedy o stupeň nižší míry finančních potíží než úpadek) je upraven v § 3 insolvenčního zákona, a to takto:

Úpadek

(1) Dlužník je v úpadku, jestliže má

a) více věřitelů a

b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a

c) tyto závazky není schopen plnit

(dále jen "platební neschopnost").

(2) Má se za to, že dlužník není schopen plnit své peněžité závazky, jestliže

a) zastavil platby podstatné části svých peněžitých závazků, nebo

b) je neplní po dobu delší 3 měsíců po lhůtě splatnosti, nebo

- c) není možné dosáhnout uspokojení některé ze splatných peněžitých pohledávek vůči dlužníku výkonem rozhodnutí nebo exekucí, nebo
- d) nesplnil povinnost předložit seznamy uvedené v § 104 odst. 1, kterou mu uložil insolvenční soud.

(3) Má se za to, že dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen plnit své peněžité závazky, jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků (dále jen „mezera krytí“) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity musí být sestavené v souladu s požadavky, které stanoví prováděcí právní předpis, auditorem, znalcem nebo osobou, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací a splňuje požadavky stanovené prováděcím právním předpisem.

(4) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.

(5) O **hrozící úpadek** jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

(6) Obsah, rozsah a způsob sestavování výkazu stavu likvidity a výhledu vývoje likvidity a uspořádání, označování a obsahové vymezení jednotlivých položek majetku, závazků, nákladů, výnosů, příjmů a výdajů ve výkazu stavu likvidity a výhledu vývoje likvidity, délku období, na které se sestavuje výhled vývoje likvidity, a požadavky na osoby, které jsou oprávněny k sestavení výkazu stavu likvidity anebo výhledu vývoje likvidity, stanoví prováděcí právní předpis.

Právní úprava:

§ 1 ZOK

§ 4 zákona číslo 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci

§ 3 insolvenčního zákona

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Schönfeld, J. a kol. 2023: Preventivní restrukturalizace: Revoluce v oblasti sanací podnikatelských subjektů. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2021.

Schönfeld, J. a kol. 2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele? C. H. Beck, 2023.

Richter. T. Insolvenční právo. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2017.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vymezte pojem obchodní korporace?
2. V čem se liší osobní a kapitálové obchodní korporace?
3. Jaké je jiné označení pro finanční potíže podniku?
4. Obsahuje český právní řád pojem finanční potíže podniku?
5. V jakém právním předpisu a jak je upraven hrozící úpadek?
6. Jak označujeme stav podniku, který je maximální mírou jeho finančních potíží?
7. Jak se projevují finanční potíže podniku?
8. Co označuje pojem „standstill agreement“?
9. Jak lze vymezit jednotlivé formy finančních potíží?
10. Jaký je rozdíl mezi faktickým a formálním úpadkem?

Číslo a název modulu	2. Ochrana věřitelů před společníky v období finančních potíží.
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezit instituty, které chrání společnost a třetí osoby před přehnaně oportunistickými a zneužívajícími jednáními společníků, byť společníci nejsou primárním předmětem zájmu právního řádu. Tím jsou zásadně členové statutárního orgánu.
Klíčová slova	Doktrína „piercing the corporate veil“, zneužití práva, deliktní odpovědnost společníka, odpovědnost za úpadkové delikty, úprava podnikatelských seskupení.

Struktura modulu/téma a zdroje

1.1. Doktrína „piercing the corporate veil“ (doktrína průlomu)

Přesto, že je těžiště ochrany věřitelských zájmů koncentrováno zejména do povinností a omezení členů statutárních orgánů, tak právní řád upravuje některé instituty, které jsou namířeny proti škodlivému jednání osob v postavení společníka.

Doktrína „piercing the corporate veil“ umožňuje za výjimečných okolností překonat majetkovou samostatnost kapitálové obchodní společnosti a za její závazky učinit odpovědným přímo společníka. Jde o případy, kdy je samostatná právní osobnost ze strany společníků zneužita na úkor třetích osob, v důsledku čehož je odpovědnost za dluhy přenesena na společníka, který korporátní formu podnikání zneužíval.

1.2. Možnosti prolomení majetkové samostatnosti společnosti

Především je třeba konstatovat, že dovození odpovědnosti společníka za dluhy korporací je v současné době složité aplikovatelné. Přesto se k prolomení majetkové samostatnosti společnosti nabízejí čtyři cesty, o kterých bude dále pojednáno. Podle J. Lokajíčka (srovnej: Lokajíček, J. Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016, s. 143 – 144).

Jde o tyto čtyři možnosti:

- a) Zneužití práva podle § 8 o. z.
- b) Deliktní odpovědnost společníka za škodu úmyslně způsobenou věřitelům společnosti jednáním přičícím se dobrým mravům
- c) Odpovědnost za úpadkové delikty podle § 66 ZOK
- d) Úprava podnikatelských seskupení

1.3. Zneužití práva společníkem společnosti

Podle ustanovení § 8 o. z., které zní tato:

§ 8

Zjevné zneužití práva nepožívá právní ochrany.

Lze uvažovat o odepření práva majetkové samostatnosti a omezeného ručení společníkovi, který tato práva zneužívá. J. Lokajíček uvádí, že z jeho pohledu jde o preferovanou „cestu“, přičemž ve prospěch této možnosti mluví právní čistota, s jakou by byla doktrína aplikována, čímž by došlo k eliminaci případných nezamýšlených důsledků, které hrozí při založení piercingu na deliktní odpovědnost společníka.

Lze (ještě odvážněji) uvažovat i o aplikaci dalších zásad soukromého práva upravených v občanském zákoníku, které do právního řádu vnášejí ekvitu, a to:

§ 6

(1) Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.

(2) Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.

§ 2

(1) Každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.

(2) Zákonnému ustanovení nelze přikládat jiný význam, než jaký plyne z vlastního smyslu slov v jejich vzájemné souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárce; nikdo se však nesmí dovolávat slov právního předpisu proti jeho smyslu.

(3) Výklad a použití právního předpisu nesmí být v rozporu s dobrými mravy a nesmí vést ke krutosti nebo bezohlednosti urážející obyčejné lidské cítění.

§ 10

(1) Nelze-li právní případ rozhodnout na základě výslovného ustanovení, posoudí se podle ustanovení, které se týká právního případu co do obsahu a účelu posuzovanému právnímu případu nejbližšího.

(2) Není-li takové ustanovení, posoudí se právní případ podle principů spravedlnosti a zásad, na nichž spočívá tento zákon, tak, aby se dospělo se zřetelem k zvyklostem soukromého života a s přihlédnutím k stavu právní nauky i ustálené rozhodovací praxi k dobrému uspořádání práv a povinností.

Aplikace § 10 o. z. je asi nejvíce nepravděpodobná.

1. 4 Deliktní odpovědnost za škodu způsobenou společníkem jednáním v rozporu s dobrými mravy

Další cestou, jak dosáhnout průlomu může být deliktní odpovědnost společníka za škodu úmyslně způsobenou věřitelům společnosti jednáním příčícím se dobrým mravům. Ve skutečnosti ovšem nejde o piercing (tzn. prolomení majetkové samostatnosti společnosti a pravidla omezeného ručení společníků), nicméně výsledek bude pro věřitele obdobný.

K aplikaci dobrých mravů je možné odkázat na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 642/2024, ze dne 26. 2. 2025, podle kterého je: „Právní posouzení uvedené otázky je navíc v rozporu s ustálenou judikaturou, podle níž je aplikace korektivu dobrých mravů především předmětem volné úvahy soudů, přičemž je vždy nezbytné vycházet z individuálních okolností každého jednotlivého případu, které jsou založeny na skutkových zjištěních.“.

Problémem této cesty je nutnost prokazování úmyslu společníka poškodit věřitele společnosti a také fakt, že praktická aplikovatelnost deliktní odpovědnosti bude přicházet v úvahu jen tehdy, pokud by společník sledoval poškození věřitelů jako svůj hlavní cíl.

1. 5 Odpovědnost za úpadkové delikty podle § 66 ZOK

Ustanovení § 66 ZOK upravující zvláštní odpovědnost člena statutárního orgánu obchodní korporace, který přispěl porušením svých povinností k jejímu úpadku a postup při uplatnění nároků plynoucích z této odpovědnosti, dopadá prostřednictvím ustanovení § 69 odst. 2 ZOK i na **každou další osobu, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má.**

Po povinné osobě lze požadovat jednak **vydání prospěchu do majetkové podstaty získaného ze smlouvy o výkonu funkce**, jakož i jiného prospěchu, který od obchodní korporace obdržel (**povinnost vydat prospěch z výkonu funkce**), a jednak poskytnutí do majetkové podstaty **plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace (žaloba na doplnění pasiv).**

Ustanovení § 66 a § 69 ZOK zní takto:

§ 66

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace

(1) Přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace a bylo-li v insolvenčním řízení již rozhodnuto o způsobu řešení úpadku obchodní korporace, insolvenční soud na návrh insolvenčního správce

a) rozhodne o povinnosti tohoto člena vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace obdržel, a to až za období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení, jedná-li se o insolvenční řízení zahájené na návrh jiné osoby než dlužníka; není-li vydání prospěchu možné, nahradí jej člen statutárního orgánu v penězích, a

b) byl-li na majetek obchodní korporace prohlášen konkurs, může také rozhodnout, že tento člen je povinen poskytnout do majetkové podstaty plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace; při určení výše plnění insolvenční soud přihlédne zejména k tomu, jakou měrou přispělo porušení povinností k nedostatečné výši majetkové podstaty.

(2) Insolvenční správce podá návrh podle odstavce 1 také tehdy, rozhodne-li o tom věřitelský výbor. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání návrhu a vedení řízení, může insolvenční správce podmínit podání návrhu nebo další pokračování v řízení tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li řízení úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou.

(3) Řízení podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle insolvenčního zákona. Insolvenční soud oznámí bez zbytečného odkladu své rozhodnutí soudu, který je oprávněn rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace.

§ 69

Společné ustanovení

(1) Je-li členem statutárního orgánu obchodní korporace právnická osoba, použijí se ustanovení § 63 až 66 i na fyzickou osobu, která tuto právnickou osobu při výkonu funkce zastupuje.

(2) Ustanovení § 63 až 66 se použijí obdobně na bývalého člena statutárního orgánu, na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu a na **každou další osobu, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má.**

1. 4 Úprava podnikatelských seskupení

Jádro úpravy podnikatelských seskupení je v ustanoveních § 71 – 91 ZOK.

Zákon nezavádí doktrínu piercing the corporate veil, ovšem navazuje na ni tím, že zavádí ručení, které se uplatní při:

- a) ovlivnění
- b) ovládání
- c) nebylo-li poskytnuto přiměřené vyrovnání újmy způsobené koncernovým řízením nebo je-li koncernově řízená společnost v úpadku, také v rámci koncernového řízení.

Uvedené se podává z následujících ustanovení § 71 a 72 ZOK:

Podnikatelská seskupení

§ 71

Ovlivnění

(1) Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby.

(2) Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby.

(3) Vlivná osoba **ručí** věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit.

(4) Vlivem podle odstavce 1 se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

(5) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů volených orgánů ovlivněné osoby.

§ 72

Zproštění povinnosti hradit újmu

(1) Ustanovení § 71 odst. 1 až 3 se nepoužijí, prokáže-li řídící osoba, že újma podle § 71 odst. 1 vznikla v zájmu koncernu a byla nebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána.

(2) Újma podle odstavce 1 je nebo bude vyrovnána, byla-li nebo bude-li v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu.

(3) Dojde-li v důsledku jednání řídící osoby vůči řízené osobě k úpadku řízené osoby, odstavce 1 a 2 se nepoužijí.

Právní úprava:

§ 8 – 10 o. z.

§ 66 a 69 ZOK

§ 71 – 91 ZOK

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Lokajíček, J. Prolomení majetkové samostatnosti kapitálových společností. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2016.

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 235, 236. ISBN 978-80-7400-799-6.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Co umožňuje doktrína „piercing the corporate veil“?
2. Jaké jsou možnosti prolomení majetkové samostatnosti společnosti?
3. Jaké nároky lze požadovat po povinné osobě podle § 66 ZOK?
4. Vymezte pojem ovlivnění?
5. Vymezte pojem ovládání?
6. Vymezte pojem koncern?
7. Vymezte pojem dobré mravy ve smyslu české právní úpravy?
8. Jaké zneužití práva nepoživá právní ochrany?
9. Na jaké osoby je koncentrováno těžiště právní ochrany věřitelů obchodních korporací?
10. Vyjmenujte některé zásady soukromého práva, které do právního řádu vnášejí ekvitu?

Číslo a název modulu**3. Odpovědné osoby za povinnosti obchodní korporace****Cíl modulu**

Cílem modulu je vymezit okruh osob, které právní řád povazuje k plnění povinností při správě obchodní společnosti v období finančních potíží. Pozornost je věnována především členům statutárních orgánů, faktickým vedoucím a stínovým vedoucím.

Klíčová slova

Statutární orgán, vertikální (vnější) delegace, horizontální – vnitřní delegace, obchodní vedení, vlivná a ovládající osoba, faktický vedoucí, stínový vedoucí.

Struktura modulu/téma a zdroje

Povinnosti v období finančních potíží stíhají především:

- členy statutárních orgánů
- tzv. faktické vedoucí
- tzv. stínové vedoucí.

1.1. Statutární orgán

Statutární orgán má univerzální zástupčí oprávnění pokrývající veškeré záležitosti obchodní korporace. Statutární orgán zastupuje společnost navenek vůči třetím osobám, a rovněž má obchodní vedení směřované dovnitř společnosti.

Člen voleného orgánu vykonává svou funkci osobně (§ 159 odst. 2 o.z.).

V rámci **vertikální (vnější) delegace** člen statutárního orgánu může pověřit třetí osobu (tj. osobu, která není členem statutárního orgánu) některou z činností, kterou nechce vykonávat.

V souladu s ustanovením § 156 odst. 2 o. z. lze kompetence členů statutárního orgánu rovněž rozdělit např. tak, že oblast finančního řízení bude náležet jen jednomu členovi kolektivního statutárního orgánu (**horizontální – vnitřní delegace**).

V obou případech delegace platí, že **ostatní členové statutárního orgánu odpovídají za výběr osoby, její kontrolu a za poskytování nezbytné součinnosti**.

K výkladu pojmu obchodní vedení společnosti zaujala judikatura (rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1993/2019, ze dne 11. 9. 2019) následující závěry:

I. Obchodním vedením akciové společnosti je organizování a řízení běžné podnikatelské činnosti společnosti, zejména rozhodování o provozu podniku (závodu) společnosti a s tím souvisejících vnitřních záležitostech společnosti, a to bez ohledu na to, zda je vykonává samo představenstvo společnosti či samostatně představenstvem pověřený člen představenstva anebo třetí osoba.

II. Pro tzv. vnitřní delegaci činnosti spadající do působnosti představenstva podle § 156 odst. 2 o. z. platí obdobně závěry formulované pro delegaci vnější. To mimo jiné znamená, že je-li jeden z členů představenstva pověřen výkonem části obchodního vedení (např. na určitém úseku podnikání společnosti), neztrácí tato činnost povahu obchodního vedení, a to bez ohledu na to, zda při jejím výkonu pověřený člen představenstva má (podle organizační struktury společnosti) podléhat některému z řídících zaměstnanců.

Ze zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti přitom plyne, že člen představenstva nemůže při rozhodování o obchodním vedení podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva (a být tak povinen dodržovat tímto zaměstnancem udělené pokyny). Stejný závěr se ostatně podává z právní úpravy představenstva jakožto vrcholného řídicího orgánu akciové společnosti. Jeho člen nemůže při plnění povinností při výkonu funkce podléhat vedoucímu zaměstnanci, který není členem představenstva a který je sám podřízen představenstvu.

III. Z judikatury Nejvyššího soudu se podává, že pod obchodní vedení společnosti spadá např. rozhodování:

- 1) o provozních záležitostech společnosti, např. o zásobování, odbytu či reklamě,

- 2) zda a jaký majetek společnost nabude, či naopak převede na třetí osobu,
- 3) zda (a jak) společnost bude vymáhat pohledávky za svými dlužníky,
- 4) zda společnost uhradí svůj závazek,
- 5) o přemístění provozovny společnosti do nových prostor, neboť stávající prostory jsou nevyhovující,
- 6) o řízení zaměstnanců, o náboru zaměstnanců, vytváření pracovních úkolů pro zaměstnance, vzdělávání a rozvoje zaměstnanců a jejich hodnocení, včetně rozhodnutí o výši a formě odměňování zaměstnanců nebo o prodeji bytu zaměstnanci za konkrétní kupní cenu,
- 7) jakým způsobem bude financován provoz společnosti,
- 8) zda společnost jako investor uzavře smlouvu o spolupráci na realizaci projektu a zda za tímto účelem poskytne dodavateli půjčku (úvěr).

IV. Pro účely zákazu udělovat představenstvu pokyny týkající se obchodního vedení společnosti (§ 194 odst. 4 in fine obch. zák., § 435 odst. 3 z. o. k.) je nutné rozlišovat mezi obchodním vedením společnosti a jejím strategickým řízením, neboť uvedený zákaz se netýká tzv. strategických rozhodnutí.

Právní regulace orgánů obchodní korporace je obsažena v občanském zákoníku (§ 151 – 167) a v zákoně o obchodních korporacích (§ 44 – 69).

Orgány právnické osoby

§ 151

(1) Zákon stanoví, popřípadě zakladatelské právní jednání určí, jakým způsobem a v jakém rozsahu členové orgánů právnické osoby za ni rozhodují a nahrazují její vůli.

(2) Dobrá víra členů orgánu právnické osoby se přičítá právnické osobě.

§ 152

(1) Právnická osoba si tvoří orgány o jednom členu (individuální) nebo o více členech (kolektivní).

(2) Fyzická osoba, která je členem orgánu právnické osoby a která je do funkce volena, jmenována či jinak povolána (dále jen „člen voleného orgánu“), musí být plně svéprávná. To platí i pro zástupce právnické osoby, která je sama členem voleného orgánu jiné právnické osoby.

(3) Týká-li se hlavní činnost právnické osoby nezletilých nebo osob s omezenou svéprávností a není-li hlavním účelem právnické osoby podnikání, může zakladatelské právní jednání určit, že členem voleného kolektivního orgánu právnické osoby může být i osoba nezletilá nebo osoba s omezenou svéprávností.

§ 153

(1) Osoba, jejíž úpadek byl osvědčen, se může stát členem voleného orgánu, oznámila-li to předem tomu, kdo ji do funkce povolává; to neplatí, pokud od skončení insolvenčního řízení uplynuly alespoň tři roky.

(2) Byl-li osvědčen úpadek osoby, která je členem voleného orgánu, oznámí to tato osoba bez zbytečného odkladu tomu, kdo ji do funkce povolal.

(3) Nedošlo-li k oznámení, může se domáhat každý, kdo na tom má právní zájem, aby člena voleného orgánu z funkce odvolal soud. To neplatí, rozhodl-li ten, kdo člena voleného orgánu povolal, poté, co se o osvědčení úpadku této osoby dozvěděl, že má ve funkci setrvat.

§ 154

Je-li členem voleného orgánu právnické osoby jiná právnická osoba, zmocní fyzickou osobu, aby ji v orgánu zastupovala, jinak právnickou osobu zastupuje člen jejího statutárního orgánu.

§ 155

(1) Byl-li členem voleného orgánu povolán ten, kdo k tomu není podle zákona způsobilý, hledí se na jeho povolání do funkce, jako by se nestalo. Ztratí-li člen voleného orgánu po svém povolání do funkce zákonnou způsobilost být členem voleného orgánu, jeho funkce zaniká; zánik funkce právnické osobě oznámí bez zbytečného odkladu.

(2) Hledí-li se na povolání osoby do funkce člena voleného orgánu, jako by se nestalo, nebo je-li povolání neplatné, nedotýká se to práva nabytého v dobré víře.

§ 156

(1) Je-li orgán kolektivní, rozhoduje o záležitostech právnické osoby ve sboru. Je schopen usnášet se za přítomnosti nebo jiné účasti většiny členů a rozhoduje většinou hlasů zúčastněných členů.

(2) Je-li působnost jednotlivých členů orgánu rozdělena podle určitých oborů, ustanovení odstavce 1 se nepoužije. Rozdělení působnosti nezavazuje další členy povinnosti dohlížet, jak jsou záležitosti právnické osoby spravovány.

§ 157

(1) Je-li rozhodnutí přijato, zaznamená se na žádost člena voleného orgánu, který návrhu odporoval, jeho odchýlný názor.

(2) Byl-li návrh přijat za neúčasti některého z členů, je tento člen oprávněn dozvědět se obsah rozhodnutí.

§ 158

(1) Zakladatelské právní jednání může stanovit pro schopnost orgánu usnášet se vyšší počet zúčastněných, vyžádat pro přijetí rozhodnutí vyšší počet hlasů nebo stanovit postup, kterým lze způsob rozhodování orgánu měnit.

(2) Zakladatelské právní jednání může připustit rozhodování orgánu i mimo zasedání v písemné formě nebo s využitím technických prostředků.

(3) Zakladatelské právní jednání může určit, že v případě dosažení rovnosti hlasů při rozhodování voleného orgánu právnické osoby rozhoduje hlas předsedajícího.

§ 158a

(1) Právnická osoba uchovává po celou dobu své existence zápisy z jednání nejvyššího orgánu i s přílohami.

(2) Rozhoduje-li orgán podle odstavce 1 mimo zasedání v písemné formě, uchovává právnická osoba i všechny dokumenty související s takovým rozhodováním.

(3) V případě zániku právnické osoby s právním nástupcem zajistí uchování dokumentů podle odstavce 1 nebo 2 její právní nástupce. Zrušuje-li se právnická osoba s likvidací, zajistí uchování těchto dokumentů likvidátor. Zrušuje-li se právnická osoba bez likvidace, zajistí uchování těchto dokumentů insolvenční správce nebo jiná osoba určená soudem. Osoba podle vět druhé a třetí zajistí uchování dokumentů po dobu 10 let od zániku právnické osoby.

§ 159

(1) Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.

(2) Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.

(3) Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.

§ 160

Odstoupí-li člen voleného orgánu ze své funkce prohlášením došlým právnické osobě, zaniká funkce uplynutím dvou měsíců od dojití prohlášení.

Jednání za právnickou osobu

§ 161

Kdo právnickou osobu zastupuje, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právnickou osobu podepisuje, připojí k jejímu názvu svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení.

§ 162

Zastupuje-li právnickou osobu člen jejího orgánu způsobem zapsaným do veřejného rejstříku, nelze namítat, že právnická osoba nepřijala potřebné usnesení, že usnesení bylo stíženo vadou, nebo že člen orgánu přijaté usnesení porušil.

§ 163

Statutárnímu orgánu náleží veškerá působnost, kterou zakladatelské právní jednání, zákon nebo rozhodnutí orgánu veřejné moci nesvěří jinému orgánu právnické osoby.

§ 164

(1) Člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech.

(2) Náleží-li působnost statutárního orgánu více osobám, tvoří kolektivní statutární orgán. Neurčí-li zakladatelské právní jednání, jak jeho členové právnickou osobu zastupují, činí tak každý člen samostatně. Vyžaduje-li zakladatelské právní jednání, aby členové statutárního orgánu jednali společně, může člen právnickou osobu zastoupit jako zmocněnec samostatně, jen byl-li zmocněn k určitému právnímu jednání.

§ 165

(1) Nemá-li statutární orgán dostatečný počet členů potřebný k rozhodování, jmenuje na návrh toho, kdo osvědčí právní zájem, chybějící členy soud na dobu než budou noví členové povoláni postupem určeným v zakladatelském právním jednání; jinak soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, kdykoli se o tom při své činnosti dozví.

(2) Soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a nemá-li právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat.

§ 166

(1) Právnickou osobu zastupují její zaměstnanci v rozsahu obvyklém vzhledem k jejich zařazení nebo funkci; přitom rozhoduje stav, jak se jeví veřejnosti. Co je stanoveno o zastoupení právnické osoby zaměstnancem, platí obdobně pro zastoupení právnické osoby jejím členem nebo členem jiného orgánu nezapsaného do veřejného rejstříku.

(2) Omezení zástupčího oprávnění vnitřním předpisem právnické osoby má účinky vůči třetí osobě, jen muselo-li jí být známo.

§ 167

Právnickou osobu zavazuje protiprávní čin, kterého se při plnění svých úkolů dopustil člen voleného orgánu, zaměstnanec nebo jiný její zástupce vůči třetí osobě.

1.2. Faktický vedoucí

ZOK obsahuje ustanovení o odpovědnosti tzv. faktických vedoucích. Konkrétně jde o ustanovení § 62 odst. ZOK, které zní takto:

§ 62

(1) Na osobu, která se **fakticky** nachází v postavení člena voleného orgánu, přestože jím není, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má, se použijí ustanovení tohoto zákona o nepřípustnosti konkurenčního jednání a ustanovení občanského zákoníku a tohoto zákona o povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře a následcích porušení této povinnosti.

Účelem této úpravy je stanovit stejná pravidla pro jednání osobám, která sice de iure nejsou statutárním orgánem, fakticky tak však vystupují a jednají.

Faktickým vedoucím je osoba, která jako člen statutárního orgánu jedná, ačkoli takovým členem není. Důvod, pro který faktický vedoucí není řádně jmenovaným členem statutárního orgánu je nedůležitý. Může tomu tak být proto, že takové osobě funkce zanikla, nebo, že jí od počátku vůbec nevznikla. Rozhodné je, že taková osoba jako statutární orgán jedná a vystupuje (zejména vůči třetím osobám), tj. výkon funkce skutečně, fakticky a v širokém rozsahu vykonává.

Rovněž **vlivná a ovládající osoba** může být dle převažujících názorů faktickým vedoucím. Při splnění podmínek ustanovení § 62 odst. 1 ZOK lze na vlivné a ovládající osoby pohlížet jako na faktické vedoucí, na základě čehož bude na tyto osoby při jejich jednání dopadat povinnost péče řádného hospodáře.

Konečně i zaměstnanec může být za určitých okolností osobou ve faktickém postavení statutárního orgánu. Není tedy vyloučeno, že se do právní pozice faktického vedoucího může dostat rovněž **zaměstnanec** vykonávající závislou práci v pracovním poměru (např. generální ředitel). Aplikaci ustanovení § 62 odst. 1 ZOK ovšem nelze vyloučit ani ohledně zejména vedoucích zaměstnanců.

Naopak u **věřitele** (významně kontrolujícího dlužníka) dovozovat postavení faktického vedoucího možné nebude, neboť jen těžko se věřitel bude třetím osobám jevit jako statutární orgán.

1.3. Stínový vedoucí

Od faktického vedoucího je třeba odlišovat vedoucího stínového. Stínový vedoucí rovněž reálně rozhoduje o záležitostech, které spadají do působnosti statutárního orgánu, přičemž formálně ustanovený statutární orgán se těmito pokyny řídí, ovšem nepřisvojuje si zástupčí oprávnění vůči třetím osobám a navenek nepůsobí jako statutární orgán. Rozlišení faktického a stínového vedoucího je tedy v aspektu jednání navenek vůči třetím osobám. Stínový vedoucí svůj vliv uplatňuje pouze v rovině tvorby vůle obchodní korporace, tj. v pozadí jakožto „loutkovodič“ nebo „našeptavač“.

Podle převážné části literatury nejsou stínoví vedoucí předmětem ustanovení § 62 ZOK (uvedené ustanovení nezahrnuje otázku stínového vedoucího), ale jsou upraveny výlučně v ustanoveních § 71 a násl. ZOK.

Podnikatelská seskupení

§ 71

Ovlivnění

(1) Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby.

(2) Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby.

(3) Vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit.

(4) Vlivem podle odstavce 1 se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

(5) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů volených orgánů ovlivněné osoby.

1.4. Rozsah povinností faktických vedoucích

Lze mít za to, že na faktické vedoucí dopadají všechny povinnosti, které při výkonu funkce statutárního orgánu vznikají.

Nikoliv tedy jen povinnosti v případech, kdy faktičtí vedoucí svůj vliv uplatňují. Proto na faktické vedoucí dopadá např. i povinnost statutárního orgánu dle ustanovení § 98 IZ podat včasný insolvenční návrh.

Právní úprava:

§ 151 – 167 občanského zákoníku

§ 44 – 91 ZOK

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Josková, L. Rozhodování člena statutárního orgánu kapitálové společnosti. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2024.

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 235, 236. ISBN 978-80-7400-799-6.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Vymezte pojem statutární orgánu?
2. Vymezte pojem obchodní vedení?
3. Objasněte pojem vertikální (vnější) delegace statutárního orgánu?
4. Objasněte pojem horizontální (vnitřní) delegace statutárního orgánu?
5. Definujte pojem vlivná a ovládající osoba?
6. Může být vlivná a ovládající osoba faktickým vedoucím?
7. Lze věřitele považovat za faktického vedoucího?
8. Lze zaměstnance považovat za faktického vedoucího?
9. Objasněte pojem stínový vedoucí?
10. Jaký je rozsah povinností faktických vedoucích?

Číslo a název modulu	4. Povinnosti odpovědných osob
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení povinností odpovědných osob obchodní korporace, která se nachází ve finančních potížích. Pozornost je rovněž zaměřena na zesilující význam věřitelských zájmů pro podnikatelské rozhodování v období finančních potíží obchodní korporace.
Klíčová slova	Diskrece statutárních orgánů, zohlednění věřitelských zájmů, povinnosti odpovědných osob v období finančních potíží obchodní

korporace, péče řádného hospodáře, povinnost podat včasný insolvenční návrh.

Struktura modulu/téma a zdroje

Pokud se obchodní korporace nenachází ve finančních potížích, je diskrece statutárních orgánů omezena v zásadě minimálně. V případě, že se obchodní korporace dostane do finančních potíží, tak právní řád vztahuje na správu obchodní korporace řadu omezení, které souvisí **zejména se zájmy věřitelů**, jejichž zájmy má správa obchodní korporace v zóně soumraku **zohledňovat**. Při fungování a řízení obchodní korporace tak **dochází k zásahu do kvalitativní části rozhodovacího procesu (tj. co do konkrétního výběru variant postupu či rozhodnutí)**.

Lze shrnout, že v období finančních potíží zesiluje význam věřitelských zájmů pro podnikatelské rozhodování. Uvedené se projevuje v tom, že se:

- zvyšují nároky na míru pečlivosti, kterou musí statutární orgán ve vztahu k plnění povinností při výkonu funkce vynaložit, a rovněž na míru informovanosti, kterou si statutární orgán musí k řádnému činění podnikatelských rozhodnutí zajistit.

- statutární orgán by měl řádně identifikovat možné varianty postupu, opatření či rozhodnutí a při výběru konkrétní varianty dbát zájmů věřitelů. Zájmy věřitelů budou řádně zohledněny zejména v případě, že se statutární orgán:

- a) zdrží nepřiměřeně rizikových variant postupu

- b) transakce bude uskutečňovat za podmínek běžných v obchodním styku

- c) při rozhodování vezme v úvahu aktuální majetkové poměry obchodní korporace a bude uskutečňovat pouze opatření, které jsou těmto poměrům přiměřená

- d) bude obezřetný ohledně účasti na projektech, které se bez dodatečného odůvodnění odklání od stávajícího produktu či obchodního modelu korporace

- e) podnikatelskou intuici, jakožto odůvodnění podnikatelských rozhodnutí, omezí ve prospěch řádně zdokumentovaných analýz.

Z obecné povinnosti statutárních orgánů zdržet se nepřiměřeně riskantních jednání jsou výjimky spočívající v případech, kdy se všechny zúčastněné strany (tj. zejména věřitelé) měly možnost s podstupovaným rizikem seznámit a svobodně se rozhodnout, zda se transakce budou účastnit. Jde např. o vydávání rizikových dluhopisů (vyšší rizikovost pojící se k dluhopisům transparentně vyplývá z dluhopisového prospektu) nebo u tzv. start-up companies (investoři jsou srozuměni s podstatou daného podniku zejména s jeho riziky).

V případech, ve kterých se věřitelé mohli k rozhodnutí statutárních orgánů vyjádřit, by měl soud vzít při případném soudním přezkumu podnikatelského rozhodnutí takovou skutečnost v úvahu a podnikatelské rozhodnutí kvalitativně nepřezkoumávat.

Odpovědné osoby mají v období finančních potíží zejména následující povinnosti:

1) péče řádného hospodáře

Fiduciární povinnosti péče a loajality jsou základním nástrojem správy obchodních korporací, přičemž se zhoršujícím se ekonomickým stavem a finančním výhledem společnosti se postupně modifikuje jejich obsah, a to ve smyslu zvyšování nároků na úsilí věnovanému plnění jednotlivých povinností člena statutárního orgánu.

Největší změna v zóně soumraku souvisí s hlediskem obhajitelného zájmu, a to v tom smyslu, že podnikatelské rozhodnutí musí zohlednit zájmy věřitelů, nikoliv jen zájmy společníků.

Povinnost vykonávat funkci člena statutárního orgánu s péčí řádného hospodáře stanovuje občanský zákoník v ustanovení § 159 odst. 1 o.z., podle kterého:

§ 159

(1) Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péči řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.

(2) Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.

(3) Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.

2) povinnost rozpoznat finanční potíže a úpadek

Znalost finanční situace společnosti je základním předpokladem k plnění všech povinností v zóně soumraku, neboť bez znalosti finanční situace statutární orgán nemůže posoudit, jaká opatření k odvrácení úpadku jsou vhodná či zda již právní úprava nevyžaduje podání dlužnického insolvenčního návrhu.

V souvislosti s povinností rozpoznat úpadek, je třeba nejprve pojem úpadku vymezit. Insolvenční zákon rozlišuje v ustanovení § 3 IZ dvě formy úpadku, a to ve formě platební neschopnosti (insolvence) a ve formě předlužení. Hrozící úpadek je zpravidla považován pouze za podskupinu úpadku ve formě platební neschopnosti. K závěru o úpadku dlužníka postačuje zjištění, že dlužník je buď insolventní, nebo že je předlužen, jinými slovy, zjištění úpadku v obou zákonem vymezených formách není nezbytné.

- Úpadek formou platební neschopnosti:

O úpadek dlužníka projevující se platební neschopností (§ 3 odst. 1 IZ) jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů (tj. nejméně dva, přičemž postačuje, aby další věřitel měl za dlužníkem splatnou pohledávku byt zanedbatelného rozsahu), má-li peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a současně není-li schopen tyto závazky plnit. Neschopnost platit splatné závazky nelze zaměňovat s pouhou neochotou platit sporné závazky. Platební neschopnost není dána, jestliže dlužník disponuje likvidním majetkem zpeněžitelným v krátké době, případně hotovostí, jejíž výše přesahuje závazky dlužníka. Rovněž platební neschopnost není dána, pokud je dlužník schopen si dostatek finančních prostředků opatřit, a tak zapravit své závazky. Na splnění podmínky dlužníkovy platební neschopnosti plnit závazky lze usuzovat ze čtyř vyvratitelných domněnek uvedených v § 3 odst. 2 IZ. Alternativní naplnění těchto

podmínek má za následek, že již není na věřiteli podávajícím insolvenční návrh, aby prokazoval dlužníkovu platební neschopnost, ale je naopak na dlužníkovi, aby prokázal, že své peněžité závazky schopen plnit je.

Zákon obsahuje i vyvratitelnou domněnku platební schopnosti dlužníka. Dlužník, který je podnikatelem a vede účetnictví, je schopen plnit své peněžité závazky, jestliže rozdíl mezi výší jeho splatných peněžitých závazků a výší jeho disponibilních prostředků (dále jen „mezera krytí“) stanovený ve výkazu stavu likvidity podle prováděcího právního předpisu představuje méně než desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků, anebo pokud výhled vývoje likvidity sestavený podle prováděcího právního předpisu osvědčuje, že mezera krytí klesne v období, na které se výhled vývoje likvidity sestavuje, pod jednu desetinu výše jeho splatných peněžitých závazků. Výkaz stavu likvidity anebo výhled vývoje likvidity musí být sestavené v souladu s požadavky, které stanoví prováděcí právní předpis, auditorem, znalcem nebo osobou, která se zabývá ekonomickým poradenstvím v oblasti insolvencí a restrukturalizací a splňuje požadavky stanovené prováděcím právním předpisem.

- Úpadek formou předlužení:

Úpadek ve formě předlužení může nastat jen u dlužníků – právnických osob (bez ohledu na to, zda podnikateli jsou či nejsou) nebo u podnikajících fyzických osob. Předlužení podle insolvenčního zákona se tak netýká fyzických osob, které nejsou podnikateli. V úpadku ve formě předlužení je dlužník tehdy, má-li více věřitelů a souhrn jeho závazků (splatných i nesplatných) převyšuje hodnotu jeho majetku. Je třeba zdůraznit, že při úvaze o předlužení dlužníka je třeba vždy přihlídnout k třetí větě § 3 odst. 3 IZ, která stanoví významné hledisko pro výklad pojmu hodnota majetku dlužníka, a sice že při stanovení hodnoty dlužníkovu majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho závodu, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu závodu pokračovat.

3) povinnost podat včasný insolvenční návrh

Insolvenční zákon upravuje povinnost podat včasný insolvenční návrh za účelem řešení úpadku, do kterého se společnost dostala.

§ 98

(1) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu⁴⁾ proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik.

(2) Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.

(3) Povinnost podat insolvenční návrh podle odstavců 1 a 2 není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut.

(4) Po dobu trvání účinků všeobecného moratoria podle zákona o preventivní restrukturalizaci se odstavce 1 a 2 nepoužijí.

§ 99

- (1) Osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti.
- (2) Škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.
- (3) Osoba uvedená v odstavci 1 se odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle odstavce 2 zproští, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.

4) povinnost odvracet hrozící úpadek

Uvedenou povinnost lze dovodit z obecné povinnosti předcházet škodám dle § 2900 o.z., resp. zakročovací povinnosti dle § 2901.

Prevence

§ 2900

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, životě, zdraví nebo na vlastnictví jiného.

§ 2901

Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, má povinnost zakročit na ochranu jiného každý, kdo vytvořil nebezpečnou situaci nebo kdo nad ní má kontrolu, anebo odůvodňuje-li to povaha poměru mezi osobami. Stejnou povinnost má ten, kdo může podle svých možností a schopností snadno odvrátit újmu, o níž ví nebo musí vědět, že hrozící závažností zjevně převyšuje, co je třeba k zákroku vynaložit.

5) povinnost svolání valné hromady

Zákon o obchodních korporacích stanoví statutárnímu orgánu kapitálové obchodní korporace povinnost svolat valnou hromadu bez zbytečného odkladu poté, co jeho členové zjistí finanční potíže v zákoně kvalifikovaném rozsahu.

§ 182

Jednatel svolá jednání valné hromady bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že společnosti hrozí úpadek podle jiného právního předpisu, nebo z jiných vážných důvodů, zejména je-li ohrožen cíl sledovaný společností, a navrhne valné hromadě zrušení společnosti nebo přijetí jiného vhodného opatření, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak.

§ 403

(1) Řádnou účetní závěrku projedná valná hromada nejpozději do 6 měsíců od posledního dne předcházejícího účetního období.

(2) Představenstvo nebo správní rada svolá valnou hromadu bez zbytečného odkladu poté, co zjistí, že celková ztráta společnosti na základě účetní závěrky dosáhla takové výše, že při jejím uhrazení z disponibilních zdrojů společnosti by neuhrazená ztráta dosáhla poloviny základního kapitálu nebo to lze s

ohledem na všechny okolnosti očekávat, nebo z jiného vážného důvodu, a navrhne valné hromadě zrušení společnosti nebo přijetí jiného vhodného opatření.

6) omezení diskrečního oprávnění statutárního orgánu vyplývající z právních předpisů

Právní řád (zejména občanský zákoník, insolvenční zákon, trestní zákoník) upravuje pravidla, jejichž účelem je sankcionovat transakce, které ve svém důsledku negativně ovlivňují možnosti a rozsah uspokojení věřitelů.

Trestní právo upravuje řadu skutkových podstat postihujících jednání, ke kterým může dojít v zóně soumraku. Jde o skutkové podstaty trestných činů: poškození věřitele (§ 222 tr. zák.), zvýhodnění věřitele (§ 223 tr. zák.) a způsobení úpadku (§ 224 tr. zák.):

§ 222

Poškození věřitele

(1) Kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení svého věřitele tím, že

- a)** zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou, nebo odstraní, byť i jen část svého majetku,
- b)** postoupí svou pohledávku, anebo převezme dluh jiného,
- c)** zatíží věc, která je předmětem závazku, nebo ji pronajme,
- d)** předstírá nebo uzná neexistující právo nebo závazek,
- e)** předstírá nebo uzná právo nebo závazek ve větším rozsahu, než odpovídá skutečnosti,
- f)** předstírá splnění závazku, nebo
- g)** předstírá úpadek nebo svůj majetek jinak zdánlivě zmenšuje nebo předstírá jeho zánik, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo zákazem činnosti.

(2) Stejně bude potrestán, kdo, byť i jen částečně, zmaří uspokojení věřitele jiné osoby tím, že

- a)** zničí, poškodí, zatají, zcizí, učiní neupotřebitelnou nebo odstraní, byť i jen část majetku dlužníka, nebo
- b)** k majetku dlužníka uplatní neexistující právo nebo pohledávku nebo existující právo nebo pohledávku ve vyšší hodnotě či lepším pořadí, než jaké má, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou.

(3) Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán,

- a)** způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu, nebo
- b)** získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného značný prospěch.

(4) Odnětím svobody na tři léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a)** způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu,
- b)** získá-li takovým činem pro sebe nebo pro jiného prospěch velkého rozsahu, nebo
- c)** způsobí-li takovým činem jinému úpadek.

§ 223

Zvýhodnění věřitele

(1) Kdo jako dlužník, který je v úpadku, zmaří, byť i jen částečně, uspokojení svého věřitele zvýhodněním jiného věřitele, a způsobí tím na cizím majetku škodu nikoli malou, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.

(2) Odnětím svobody na šest měsíců až tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 značnou škodu.

(3) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

- a)** způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 škodu velkého rozsahu, nebo
- b)** způsobí-li takovým činem jinému úpadek.

§ 224

Způsobení úpadku

(1) Kdo, byť i z hrubé nedbalosti, si přivodí úpadek tím, že

- a)** činí vydání hrubě nepřiměřená svým majetkovým poměrům,
 - b)** spravuje svůj majetek způsobem, který neodpovídá zákonem mu uloženým nebo smluvně převzatým povinnostem nebo je s nimi v hrubém nepoměru,
 - c)** užívá poskytnutý úvěr v rozporu nebo hrubém nepoměru s jeho účelem,
 - d)** poskytuje ze svého majetku půjčky nebo úvěry jiným osobám, ač to je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, nebo
 - e)** učiní nad rámec obvyklého podnikatelského rizika obchod nebo operaci, která nenáleží k jeho pravidelné podnikatelské činnosti nebo je v hrubém nepoměru k jeho majetkovým poměrům, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok nebo zákazem činnosti.
- (2)** Stejně bude potrestán, kdo, byť i z hrubé nedbalosti, přijme nový závazek nebo zřídí zástavu, ač ví, že je v úpadku, a tím zhorší postavení dosavadních věřitelů.
- (3)** Odnětím svobody až na tři léta bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 značnou škodu.
- (4)** Odnětím svobody na šest měsíců až pět let bude pachatel potrestán, způsobí-li činem uvedeným v odstavci 1 nebo 2 škodu velkého rozsahu.

Významnou regulační funkci ve smyslu ochrany věřitelských zájmů má **insolvenční zákon** v rámci úpravy o odporovatelných úkonech, byť jde o úpravu, která primárně slouží jako prostředek pro řešení úpadku dlužníka. S ohledem na to, že statutární orgán má zároveň povinnost odvracet úpadek obchodní korporace, tak je třeba uvedenou povinnost interpretovat v souladu s limity, které insolvenční zákon formuluje v souvislosti s odporovatelnými jednáními. Ustanovení insolvenčního zákona obsahují kvalitativní hlediska sledující ochranu věřitelských zájmů (přiměřenost prospěchu, přiměřenost protiplnění, rámec běžného obchodního styku atd.). Bližší pozornost bude uvedené problematice věnována ve 12 kapitole tohoto textu. Jde o tyto ustanovení insolvenčního zákona:

§ 240

Neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění

- (1)** Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník.
- (2)** Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že právní úkon bez přiměřeného protiplnění učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.
- (3)** Právnímu úkonu bez přiměřeného protiplnění lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.
- (4)** Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění není
- a)** plnění uložené právním předpisem,
 - b)** příležitostný dar v přiměřené výši,
 - c)** poskytnutí plnění, kterým bylo vyhověno ohledům slušnosti, nebo
 - d)** právní úkon, o kterém dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovu blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka.

§ 241

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

(3) Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník

a) splnil dluh dříve, než se stal splatným,

b) dohodl změnu nebo nahrazení závazku ve svůj neprospěch,

c) prominul svému dlužníku splnění dluhu nebo jinak dohodl anebo umožnil zánik či nesplnění svého práva,

d) poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné.

(4) Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 3 letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době 1 roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

(5) Zvýhodňujícím právním úkonem není

a) zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu,

b) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka,

c) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem.

§ 242

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

(1) Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám.

(2) Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

(3) Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních 5 letech před zahájením insolvenčního řízení.

Právní úprava:

§ 159, 2900, 2901 o.z.

§ 3, 98, 97, 99, 240 - 242 insolvenčního zákona

§ 182, 403 ZOK

§ 222 – 224 tr. zák.

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Josková, L. Rozhodování člena statutárního orgánu kapitálové společnosti. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 235, 236. ISBN 978-80-7400-799-6.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Jak je omezena diskrece statutárních orgánů, když se obchodní korporace nachází ve finančních potížích?
2. Jaké fiduciární povinnosti jsou základním nástrojem správy obchodních korporací?
3. Kdo má povinnost podat včasný insolvenční návrh?
4. Co je důsledkem nepodání včasného insolvenčního návrhu?
5. Z jakého ustanovení právního řádu se podává povinnost odvracet hrozící úpadek?
6. Musí statutární orgán svolat valnou hromadu v případě finančních potíží?
7. Z jakých právních předpisů lze dovodit omezení diskrečního oprávnění statutárního orgánu v případě finančních potíží?
8. Uveďte, jak konkrétně má statutární orgán zohlednit zájmy věřitelů obchodní korporace ve finančních potížích?
9. Objasněte výjimky z obecné povinnosti statutárního orgánu zdržet se nepřiměřeně riskantních jednání?
10. Objasněte pojem hrozící úpadek dlužníka?

Číslo a název modulu	5. Následky porušení povinnosti odpovědných osob
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení následků odpovědnosti statutárního orgánu za porušení povinností při výkonu funkce. Jde o přehledné vymezení jednotlivých institutů ochrany věřitelů za porušení povinností statutárního orgánu.
Klíčová slova	Náhrada újmy, opožděné podání insolvenčního návrhu, vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce, úpadekové delikty, vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce, povinnost poskytnout plnění do majetkové podstaty.

Struktura modulu/téma a zdroje

Následující modul bude zaměřen na odpovědnost statutárního orgánu pro případ porušení povinnosti při výkonu funkce.

Následky je možné vymezit následovně:

- 1) povinnost k náhradě újmy
- 2) odpovědnost za škodu způsobenou opožděným podáním insolvenčního návrhu
- 3) vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce
- 4) zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace:
 - a) vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce
 - b) povinnost poskytnout plnění do majetkové podstaty

1.1. Povinnost k náhradě újmy, zákonné ručení jako důsledek neuhrazení újmy

Jde o základní následek, který stíhá člena statutárního orgánu při porušení povinnosti při výkonu funkce.

Předpoklady pro odpovědnost statutárního orgánu jsou:

- i/ porušení povinnosti při výkonu funkce
- ii/ vznik újmy
- iii/ příčinná souvislost mezi porušením povinnosti a vznikem újmy
- iv/ zavinění.

Důkazní břemeno ohledně tvrzení, že statutární orgán jednal s péčí řádného hospodáře, nese statutární orgán, ale soud může důkazní břemeno přenést na obchodní korporaci. K uvedenému Nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. 27 Cdo 1659/2022, ze dne 7. 12. 2022 uvedl:

„Právní úprava účinná od 1. 1. 2014 umožňuje soudu rozhodnout, že (jde-li o jednání učiněná po 31. 12. 2013) jednatel spol. s r. o. nenese důkazní břemeno, že jednal s péčí řádného hospodáře, nelze-li to na něm spravedlivě požadovat (§ 52 odst. 2 z. o. k.). Usnesení, kterým soud přenesl důkazní břemeno podle § 52 odst. 2 z. o. k. proto, že po členu (voleného) orgánu obchodní korporace nelze spravedlivě požadovat, aby nesl důkazní břemeno, že jednal s péčí řádného hospodáře, má povahu rozhodnutí, jímž se upravuje vedení řízení a proti němuž není podle § 202 odst. 1 písm. a) o. s. ř. odvolání přípustné. Takový postup však musí nejpozději v odůvodnění rozhodnutí o věci samé řádně zdůvodnit.“

Uvedená povinnost vychází z těchto zákonných ustanovení o.z. a zok:

§ 159

(1) Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.

(2) Člen voleného orgánu vykonává funkci osobně; to však nebrání tomu, aby člen zmocnil pro jednotlivý případ jiného člena téhož orgánu, aby za něho při jeho neúčasti hlasoval.

(3) Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.

Pravidla jednání členů voleného orgánu

§ 51

(1) Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.

(2) Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.

§ 52

(1) Při posouzení, zda člen voleného orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlídnou k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace.

(2) Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen voleného orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat.

§ 53

(1) Osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích.

(2) K právním jednáním obchodní korporace omezujícím odpovědnost člena jejího voleného orgánu se nepřihlíží.

(3) Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků.

(4) Prohlásí-li soud za neplatné usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace schvalující smlouvu o vypořádání újmy podle odstavce 3, hledí se na ni jako na neplatnou; ode dne právní moci rozhodnutí o neplatnosti usnesení běží pro uplatnění práva domáhat se újmy podle odstavce 1 nová promlčecí lhůta.

1.2. Odpovědnost za škodu způsobenou opožděným podáním insolvenčního návrhu

Jde o povinnost, která je upravena v insolvenčním zákoně, přičemž jde o speciální právní úpravu k obecným ustanovením deliktního práva dle ustanovení § 2894 a násl. o.z., která se použijí podpůrně.

Uvedená povinnost vychází z těchto zákonných ustanovení i.z.:

§ 98

(1) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležitě pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho

podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik.

(2) Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka.

(3) Povinnost podat insolvenční návrh podle odstavců 1 a 2 není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut.

(4) Po dobu trvání účinků všeobecného moratoria podle zákona o preventivní restrukturalizaci se odstavce 1 a 2 nepoužijí.

§ 99

(1) Osoba, která v rozporu s ustanovením § 98 nepodala insolvenční návrh, odpovídá věřiteli za škodu nebo jinou újmu, kterou způsobí porušením této povinnosti.

(2) Škoda nebo jiná újma podle odstavce 1 spočívá v rozdílu mezi v insolvenčním řízení zjištěnou výší pohledávky přihlášené věřitelem k uspokojení a částkou, kterou věřitel v insolvenčním řízení na uspokojení této pohledávky obdržel.

(3) Osoba uvedená v odstavci 1 se odpovědnosti za škodu nebo jinou újmu podle odstavce 2 zproští, jen prokáže-li, že porušení povinnosti podat insolvenční návrh nemělo vliv na rozsah částky určené k uspokojení pohledávky přihlášené věřitelem v insolvenčním řízení, nebo že tuto povinnost nesplnila vzhledem ke skutečnostem, které nastaly nezávisle na její vůli a které nemohla odvrátit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze po ní spravedlivě požadovat.

1.3. Vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce

Smyslem vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce je zamezit osobám, které se z pohledu zákona ve výkonu funkce neosvědčily, v dalším zastávání funkce statutárního orgánu v jakékoliv obchodní korporaci.

Uvedená povinnost vychází z těchto zákonných ustanovení zok:

Vyloučení člena statutárního orgánu z výkonu funkce

§ 63

(1) Soud může i bez návrhu rozhodnout, že člen statutárního orgánu obchodní korporace, který v posledních 3 letech před zahájením řízení opakovaně nebo závažně porušil své povinnosti při výkonu funkce, nesmí až po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoli obchodní korporace (dále jen „vyloučení člena statutárního orgánu“).

(2) Soud rozhodne i bez návrhu o vyloučení člena statutárního orgánu, jestliže byla tomuto členovi statutárního orgánu uložena povinnost podle § 66 odst. 1.

(3) Návrh na vydání rozhodnutí o vyloučení člena statutárního orgánu může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem.

§ 64

(1) Právní mocí rozhodnutí o vyloučení člena statutárního orgánu přestává být osoba, které se rozhodnutí týká, členem statutárního orgánu ve všech obchodních korporacích; zánik funkce oznámí soud, který o tom rozhodl, bez zbytečného odkladu soudu, který podle jiného právního předpisu vede obchodní rejstřík (dále jen „rejstříkový soud“).

(2) Soud může rozhodnout, že osoba, u níž jsou dány důvody pro vyloučení člena statutárního orgánu, může za podmínek stanovených v tomto rozhodnutí zůstat členem statutárního orgánu jiné obchodní korporace, pokud okolnosti případu dokládají, že dosavadní výkon její funkce v této obchodní korporaci

neodůvodňuje vyloučení z výkonu funkce, a pokud by vyloučení mohlo vést k poškození oprávněných zájmů této obchodní korporace nebo jejích věřitelů. Rozhodnutí může být vydáno jen na návrh osoby, o jejímž vyloučení soud rozhoduje, nebo dotčené obchodní korporace.

§ 65

Osoba, která poruší zákaz uložený jí rozhodnutím o vyloučení člena statutárního orgánu, ručí za splnění všech povinností obchodní korporace, které vznikly v době, kdy přes zákaz fakticky vykonávala činnost člena jejího statutárního orgánu. Soud i bez návrhu rozhodne, že se této osobě opětovně zakazuje vykonávat funkci člena statutárního orgánu, a to až na dobu 10 let; ustanovení § 63 odst. 3 se použije obdobně.

1.4. Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace

Revizní novelou ZOK došlo k výrazné změně právní úpravy tzv. úpadkových deliktů (vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce, povinnost poskytnout plnění do majetkové podstaty), a to ve snaze její zjednodušení, zpřehlednění a odstranění nedůvodných rozdílů mezi jednotlivými skutkovými podstatami.

Uvedené úpadkové delikty vycházejí z těchto zákonných ustanovení ZOK:

§ 66

Zvláštní povinnosti při úpadku obchodní korporace

(1) Přispěl-li člen statutárního orgánu porušením svých povinností k úpadku obchodní korporace a bylo-li v insolvenčním řízení již rozhodnuto o způsobu řešení úpadku obchodní korporace, insolvenční soud na návrh insolvenčního správce

a) rozhodne o povinnosti tohoto člena vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce, jakož i případný jiný prospěch, který od obchodní korporace obdržel, a to až za období 2 let zpět před zahájením insolvenčního řízení, jedná-li se o insolvenční řízení zahájené na návrh jiné osoby než dlužníka; není-li vydání prospěchu možné, nahradí jej člen statutárního orgánu v penězích, a

b) byl-li na majetek obchodní korporace prohlášen konkurs, může také rozhodnout, že tento člen je povinen poskytnout do majetkové podstaty plnění až do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace; při určení výše plnění insolvenční soud přihlédne zejména k tomu, jakou měrou přispělo porušení povinností k nedostatečné výši majetkové podstaty.

(2) Insolvenční správce podá návrh podle odstavce 1 také tehdy, rozhodne-li o tom věřitelský výbor. Nejsou-li v majetkové podstatě peněžní prostředky potřebné ke krytí nákladů na podání návrhu a vedení řízení, může insolvenční správce podmínit podání návrhu nebo další pokračování v řízení tím, aby mu věřitelé poskytli na úhradu těchto nákladů přiměřenou zálohu. Skončí-li řízení úspěchem insolvenčního správce, mohou věřitelé, kteří zálohu poskytli, požadovat její náhradu jako pohledávku za majetkovou podstatou.

(3) Řízení podle odstavce 1 je incidenčním sporem podle insolvenčního zákona. Insolvenční soud oznámí bez zbytečného odkladu své rozhodnutí soudu, který je oprávněn rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu obchodní korporace.

§ 67, § 68 zrušeno

§ 69

Společné ustanovení

(1) Je-li členem statutárního orgánu obchodní korporace právnická osoba, použijí se ustanovení § 63 až 66 i na fyzickou osobu, která tuto právnickou osobu při výkonu funkce zastupuje.

(2) Ustanovení § 63 až 66 se použijí obdobně na bývalého člena statutárního orgánu, na osobu v obdobném postavení člena statutárního orgánu a na každou další osobu, která se fakticky v takovém postavení nachází, přestože není členem orgánu, a bez zřetele k tomu, jaký vztah k obchodní korporaci má.

Právní úprava:

§ 159 o.z.

§ 51 – 53, 63 – 69 ZOK

§ 98, 99 IZ

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Josková, L. Rozhodování člena statutárního orgánu kapitálové společnosti. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck 2020, s. 235, 236. ISBN 978-80-7400-799-6.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Jaký následek stíhá člena statutárního orgánu při porušení povinnosti při výkonu funkce?
2. Objasněte institut zákonného ručení jako důsledku neuhrazení újmy?
3. Jaké jsou předpoklady pro vznik odpovědnosti člena statutárního orgánu za porušení povinnosti?
4. Objasněte předpoklady odpovědnosti za škodu způsobenou opožděným podáním insolvenčního návrhu?
5. Za jakých podmínek lze vyloučit člena statutárního orgánu z výkonu funkce?
6. Objasněte pojem tzv. úpadkových deliktů?
7. Jaké jsou podmínky pro vydání prospěchu člena statutárního orgánu ze smlouvy o výkonu funkce?
8. Jaké jsou podmínky pro uložení povinnosti členovi statutárního orgánu poskytnout plnění do majetkové podstaty (tzv. žaloby na doplnění pasiv)?
9. Za jaké období lze po členovi statutárního orgánu požadovat vydání prospěchu ze smlouvy o výkonu funkce?
10. Kdo má aktivní legitimaci k podání žaloby v případě tzv. úpadkových deliktů?

Číslo a název modulu**6. Preventivní restrukturalizace jako nástroj obnovy finanční stability podniku****Cíl modulu**

Cílem modulu je vymezení institutu preventivní restrukturalizace, jako nástroje obnovy finanční stability podniku. Pozornost je

Klíčová slova

zaměřena i na vztah preventivní restrukturalizace k insolvenčnímu řízení.

Preventivní restrukturalizace, insolvenční řízení, reorganizace, sanační projekt, dotčení věřitelé, restrukturalizační plán, moratorium, stabilizační dohody (Standstill Agreement).

Struktura modulu/téma a zdroje**1.1. Možnosti řešení finančních potíží obchodní korporace**

Při správě obchodní korporace v hrozícím úpadku se nabízejí tři základní možnosti řešení finančních potíží. Nejvhodnější cestou je **dohoda** s věřiteli na úpravě podmínek, druhou je **insolvenční řízení** (řešení úpadku reorganizací, což ovšem přináší veřejnost postupu, zahrnutí všech věřitelů). Třetí cestou (mezičlánkem), která se obchodní korporaci nabízí, je **preventivní restrukturalizace**, která zahrne jen vybrané věřitele, nemusí být veřejná, je zde menší ingerence soudu.

Principem zmíněné preventivní restrukturalizace je otevření jednodušší možnosti nápravy stavu pro poctivé podnikatele, jejichž obchodní závod se vlivem manažerských chyb nebo vnějších okolností ocitnul v počínající fázi finanční nerovnováhy a potažmo také na cestě směřující bez nápravných kroků k insolvenci a úpadku.

Právě z důvodu, že insolvenční řízení, jako kolektivní a veřejný proces, přináší těžko řešitelné problémy pro obchodní korporace (např. reputační rizika pro dlužníka, která mohou ohrozit obchodní vztahy a narušit důvěru zákazníků, neboť insolvenční řízení vyvolává období nejistoty ohledně dlužníkova finančního zdraví), zákonodárce přistoupil k právní regulaci **institutu preventivní restrukturalizace**, a to formou samostatného zákona č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci, čímž byla dovršena implementace směrnice EP a Rady (EU) 2019/1023 ze dne 20. 6. 2019.

1.2. Vztah insolvenčního práva a preventivní restrukturalizace

Ke vztahu insolvenčního práva k preventivní restrukturalizaci lze uvést, že zásadní rozdíl spočívá v tom, že zatímco cílem insolvenčního práva je **úpadek řešit**, tak v případě preventivní restrukturalizace jde o to **úpadek odvrátit**.

Preventivní restrukturalizace je tak jakýmsi předstupněm insolvenčního řízení, který, pokud bude proveden úspěšně, má do budoucna insolvenčnímu řízení obchodní korporace předejít a zachovat nebo obnovit provozuschopnost obchodního závodu podnikatele. Zákon používá slovo “podnikatel”, namísto “dlužník”, jak je běžné v insolvenčním právu, aby zdůraznil, že nejde o insolvenční stav, ale o sanaci.

Základní pojmy vymezuje zákon o preventivní restrukturalizaci v § 2 takto:

§ 2

Vymezení základních pojmů

Pro účely tohoto zákona se rozumí

- a)** preventivní restrukturalizační postup, který směřuje k předejití úpadku a zachování nebo obnově provozuschopnosti obchodního závodu (dále jen „závod“) podnikatele,
- b)** sanačním projektem písemnost sestavená podle tohoto zákona, která popisuje a vyhodnocuje výsledky podnikání a provozu závodu podnikatele, rozebírá příčiny nastalých finančních potíží a předkládá návrh jejich řešení,
- c)** restrukturalizačním plánem písemnost sestavená podle tohoto zákona, která vymezuje právní postavení dotčených stran a obsahuje souhrn restrukturalizačních opatření k předejití úpadku a zachování nebo obnovy provozuschopnosti závodu podnikatele,
- d)** společníkem i člen družstva,
- e)** dotčenou stranou věřitel nebo společník, jehož právo bude přímo dotčeno restrukturalizačním plánem a kterému došla písemná výzva k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu,
- f)** zajištěnou dotčenou stranou dotčená strana, jejíž právo je zajištěno věcí patřící podnikateli, a to jen zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy, a agent pro zajištění podle zákona o dluhopisech,
- g)** nedotčenou stranou věřitel nebo společník, který není dotčenou stranou,
- h)** přímým dotčením zahrnutí práva do restrukturalizačního plánu za účelem změny výše, pořadí, splatnosti nebo jiné vlastnosti tohoto práva či jiného práva s ním spojeného,
- i)** členem voleného orgánu osoba, která je členem orgánu podnikatele a je do funkce volena, jmenována či jinak povolávána,
- j)** spřízněnou osobou
 1. osoba ovládaná podnikatelem, osoba ovládající podnikatele, případně všechny osoby jednající ve shodě za účelem ovládnutí podnikatele,
 2. člen voleného orgánu podnikatele, osoba v obdobném postavení člena voleného orgánu bez zřetele k tomu, jaký vztah k podnikateli má, nebo fyzická osoba zastupující právnickou osobu, která je členem voleného orgánu obchodní korporace, při výkonu funkce člena voleného orgánu,
 3. osoba ovládaná osobou podle bodů 1 a 2, nebo
 4. osoba blízká osobám podle bodů 1 a 2,
- k)** restrukturalizačním soudem soud, před nímž probíhá restrukturalizační řízení, jakož i soud, který rozhoduje o opravném prostředku v restrukturalizačním řízení.

Osobní působnost zákona je v obecných ustanoveních (§ 3) vymezena takto:

§ 3

Osobní působnost zákona

(1) Tento zákon se použije pro preventivní restrukturalizaci **obchodní korporace**.

(2) Tento zákon se nepoužije pro preventivní restrukturalizaci

a) Garančního fondu obchodníků s cennými papíry a Garančního systému finančního trhu a jím spravovaných fondů,

b) banky, spořitelního a úvěrního družstva a jiné úvěrové instituce podle čl. 4 odst. 1 bodu 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013 o obezřetnostních požadavcích na úvěrové instituce a o změně nařízení (EU) č. 648/2012, v platném znění,

c) obchodníka s cennými papíry a investičního podniku podle čl. 4 odst. 1 bodu 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, v platném znění, nebo subjekt kolektivního investování podle čl. 4 odst. 1 bodu 7 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 575/2013, v platném znění,

d) centrálního depozitáře cenných papírů podle čl. 2 odst. 1 bodu 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 909/2014 o zlepšení vypořádání obchodů s cennými papíry v Evropské unii a centrálních depozitářích cenných papírů a o změně směrnic 98/26/ES a 2014/65/EU a nařízení (EU) č. 236/2012, v platném znění,

e) ústřední protistrany podle čl. 2 bodu 1 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 648/2012 o OTC derivátech, ústředních protistranách a registrech obchodních údajů, v platném znění,

f) osob, které jsou institucí, finanční institucí nebo finanční holdingovou osobou, smíšenou finanční holdingovou osobou nebo smíšenou holdingovou osobou podle zákona o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu,

g) zdravotní pojišťovny zřízené podle zákona o resortních, oborových, podnikových a dalších zdravotních pojišťovnách a Všeobecné zdravotní pojišťovny České republiky,

h) pojišťovny nebo zajišťovny podle zákona o pojišťovnictví.

1.3. Charakteristika preventivní restrukturalizace

Pro preventivní restrukturalizaci je charakteristické, že:

- je určena pouze pro obchodní korporace, které se nacházejí ve finančních potížích, a to nikoliv v úpadku formou platební neschopnosti (úpadek formou předlužení preventivní restrukturalizaci nebrání).
- není založena na kolektivním principu, a proto nezahrnuje automaticky všechny věřitele, ale je na podnikateli, aby zvolil okruh věřitelů, se kterými hodlá restrukturalizaci provést a jejichž práv se restrukturalizací dotkne (tzv. dotčení věřitelé).
- je vystavěna na neformálním principu, a proto restrukturalizační soud do celého procesu vstupuje jen výjimečně.
- je zahájena tím, že podnikatel doručí výzvu dotčeným věřitelům, se kterými hodlá o restrukturalizaci jednat. K výzvě vždy přiloží tzv. sanační projekt, ve kterém popíše a vyhodnotí výsledky podnikání a provozu závodu, rozebere příčiny nastalých finančních potíží a předloží návrh jejich řešení.
- sanační projekt slouží jako podklad k zahájení vyjednávání mezi podnikatelem a dotčenými věřiteli. Výsledkem těchto vyjednávání je restrukturalizační plán, který obsahuje souhrn konkrétních restrukturalizačních opatření k předejití úpadku. O přijetí restrukturalizačního plánu dotčení věřitelé, rozdělení do skupin, hlasují, přičemž je třeba, aby se pro přijetí plánu vyslovily všechny skupiny a uvnitř každé skupiny bylo pro nejméně $\frac{3}{4}$ věřitelů, počítáno podle výše pohledávek. Každý plán, přijatý i nepřijatý, podléhá navazujícímu potvrzení restrukturalizačním soudem. Soud může za určitých podmínek restrukturalizační plán potvrdit i v případech, kdy není přijat všemi skupinami věřitelů (tzv. aplikace cross class cram down).
- zákon o preventivní restrukturalizaci zavádí několik možností ochrany před věřiteli podnikatele, jejichž cílem je zajistit mu dostatek prostoru pro přípravu restrukturalizačního plánu. Nejvíce invazivní z těchto možností je moratorium (všeobecné nebo individuální), jehož účelem je poskytnout podnikateli ochranu před věřiteli, méně invazivním instrumentem ochrany je možnost uzavření stabilizační dohody (Standstill Agreement) mezi obchodní korporací a jeho věřitelem/věřiteli (bez ohledu na to, zda dotčenými, či nikoli), ve které se věřitelé zaváží po určitou dobu nevymáhat svá práva vůči podnikateli.

K řízení podle zákona upravujícího preventivní restrukturalizaci Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí sp. zn. 29 Cdo 907/2025, ze dne 9. 4. 2025, zaujal tyto závěry:

I. Na řízení podle zákona upravujícího preventivní restrukturalizaci se vztahuje obecná část zákona o zvláštních řízeních soudních (srov. § 1 odst. 2 z. s. ř.). Z ustanovení § 1 odst. 3 z. ř. s. se podává, že pravidla formulovaná v zákoně o zvláštních řízeních soudních mají přednost před jinou úpravou v občanském soudním řádu. Pravidlo vyjádřené v § 1 odst. 4 z. ř. s. vystihuje princip tzv. zbytkové subsidiarity, kdy úprava obsažená v zákoně o zvláštních řízeních soudních úpravu obsaženou komplexně v občanském soudním řádu nemění (neřeší jinak), nýbrž ji (navíc) doplňuje. Příkladem je úprava dovolacího řízení

komplexně řešená v § 236 až § 243g o. s. ř., doplněná o § 30 z. ř. s.

II. V restrukturalizačním řízení má před úpravou obsaženou v obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních vždy přednost zvláštní úprava obsažená v zákoně o preventivní restrukturalizaci (§ 1 odst. 2 z. ř. s. in fine).

Jestliže zvláštní úprava procesní otázky v zákoně o preventivní restrukturalizaci chybí, nebo má sama jen povahu úpravy doplňující (jdoucí nad rámec obecné úpravy, leč nikoli proti ní), uplatní se pro restrukturalizační řízení bez dalšího (přímo) obecná část zákona o zvláštních řízeních soudních, tedy ustanovení § 2 až § 30 z. ř. s. Má-li úprava obsažená v obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních jen doplňující charakter k úpravě daného procesního institutu v občanském soudním řádu (promítá-li se v ní princip zbytkové subsidiarity), uplatní se pro restrukturalizační řízení bez dalšího (přímo) příslušné ustanovení obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních ve spojení s ustanoveními občanského soudního řádu, která doplňuje (§ 1 odst. 4 z. ř.).

Jestliže zvláštní úprava procesní otázky v zákoně o preventivní restrukturalizaci chybí, nebo má sama jen povahu úpravy doplňující (jdoucí nad rámec obecné úpravy, leč nikoli proti ní) a ustanovení obecné části zákona o zvláštních řízeních soudních tuto procesní otázku neřeší (nebo je nelze použít pro restrukturalizační řízení vzhledem k tomu, jak jsou formulována), uplatní se pro restrukturalizační řízení bez dalšího (přímo) občanský soudní řád (§ 1 odst. 3 z. ř. s.).

III. Pravidlo obsažené v § 56 odst. 4 z. p. r. má (v intencích shora řečeného) přednost před úpravou obsaženou v § 58 o. s. ř. Vzhledem k jednoznačné dikci § 56 odst. 4 z. p. r. není v posuzované věci důvod prověřovat správnost úsudku soudů o (ne)omluvitelnosti uplatněných důvodů zmeškání lhůty k podání odvolání. Prominutí zmeškání lhůty v restrukturalizačním řízení totiž zákon nepřipouští, i když zmeškavší účastník uplatňuje omluvitelné důvody zmeškání.

Právní úprava:

Zákon o preventivní restrukturalizaci

§ 205 - 230 insolvenčního zákona

Povinná literatura:

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

Doporučená literatura:

Schönfeld, J. Kuděj, M. Havel, B. Sprinz, P. a kol. 2023: Start preventivní restrukturalizace. Nová šance pro podnikatele, nebo velký problém pro věřitele? 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023.

Zahradníková, R. a kol. Civilní právo procesní. 4. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2025. (kapitola č. 10 – Insolvenční řízení)

Kontrolní otázky a úkoly

1. Jaké jsou základní tři možnosti řešení finančních potíží při správě obchodní korporace v úpadku?
2. Objasněte rozdíl mezi reorganizací a preventivní restrukturalizací?
3. Jakou formou je právně regulován institut preventivní restrukturalizace?
4. Co je cílem preventivní restrukturalizace ve vztahu k úpadku?
5. Co je cílem insolvenčního práva ve vztahu k úpadku?
6. Objasněte pojem sanační projekt?
7. Objasněte pojem restrukturalizační plán?
8. Objasněte pojem dotčená strana?
9. Lze preventivně restrukturalizovat banku?
10. Pro jaké osoby je určena preventivní restrukturalizace?

Číslo a název modulu	7. Moratorium v preventivní restrukturalizaci – ochrana před věřiteli
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení pojmu moratoria v preventivní restrukturalizaci. Jeho povaha, využití a dopady na podnikatele i třetí osoby.
Klíčová slova	Všeobecné a individuální moratorium, náležitosti návrhu na moratorium, rozhodnutí o moratoriu, omezení podnikatele, zákaz tzv. ipso facto klauzulí.

Struktura modulu/téma a zdroje

Následující text vychází z příspěvku Mgr. Petra Sprinze, Ph.D., LL.M. publikovaném v Konkursních novinách 10/2023.

1.1. Využití moratoria v preventivní restrukturalizaci

S ohledem na to, že věřitelé mají individuální práva, kterými mohou narušit vyjednávání o restrukturalizačním plánu, respektive zmařit jeho výsledek (jde o situaci, kdy poctivý podnikatel hodlá

s předstihem řešit finanční potíže a osloví věřitele s návrhem konceptu řešení – sanační projekt), tak zákon z důvodu ochrany závodu podnikatele nabízí podnikateli možnost využití silného nástroje v podobě všeobecného nebo individuálního moratoria.

Správně by jednání o mimosoudní restrukturalizaci měla být mezi podnikatelem a dotčenými stranami zahájena v dostatečném předstihu předtím, než nastane úpadek, respektive předtím, než se podnikatel dostane do porušení svých závazků.

V situaci, kdy věřitelé již mohou využít svých individuálních práv, tedy přistoupit k podání insolvenčních návrhů, zahájení exekuce či k realizaci zajišťovacích práv, tak může dojít k narušení jednání o preventivní restrukturalizaci a k ohrožení závodu podnikatele. Proto zákon o preventivní restrukturalizaci v § 73 - 87 nabízí všeobecné či individuální moratorium.

1.2. Povaha všeobecného a individuálního moratoria

Moratorium lze podle P. Sprinze charakterizovat jako podpůrný a časově omezený nástroj, jehož cílem je poskytnout podnikateli jakýsi dýchací prostor při jednání o podmínkách restrukturalizačního plánu.

Účelem moratoria je:

- a) dát podnikateli možnost zakázat individuální kroky věřitelů, tedy zabránit zahájení věřitelskému insolvenčnímu návrhu, realizaci zajišťovacích práv a nařízení exekuce. Uvedené omezení je věřitelům kompenzováno tím, že po dobu trvání účinků moratoria neběží věřiteli lhůty pro uplatnění práv vůči podnikateli, navíc se uvedená doba nezapočítává do doby rozhodné pro uplatnění odpůrčího práva podle IZ.
- b) zabránit zřízení nového zajištění
- c) odklidit povinnost podat dlužnický insolvenční návrh, což statutárnímu orgánu dlužníka umožňuje vyhnout se případné odpovědnosti za nepodání včasného insolvenčního návrhu
- d) všeobecné moratorium s cílem zachovat hodnotu závodu brání využití smluvních oprávnění v neprospěch podnikatele, jinak řečeno, podnikatelův věřitel je omezen při ukončení závazku či změně závazku k tíži podnikatele (např. zesplatnění pohledávek smluvní strany za podnikatelem)

Právní úprava **individuálního** moratoria zní takto:

Individuální moratorium

§ 85

Návrh na individuální moratorium

(1) Návrhem na individuální moratorium se lze domáhat poskytnutí ochrany ve smyslu účinků podle § 78 až 82 pouze vůči určitému věřiteli.

(2) Návrh může podat pouze podnikatel.

(3) Návrh lze podat i před zahájením preventivní restrukturalizace, nejpozději však do nabytí účinnosti restrukturalizačního plánu. K návrhu podanému před zahájením preventivní restrukturalizace se seznam dotčených práv nepřikládá.

§ 86

Rozhodnutí o návrhu na vyhlášení individuálního moratoria

(1) Individuální moratorium lze vyhlásit nejvýše vůči třem věřitelům, a to i opakovaně; § 76 odst. 2 tím není dotčen.

(2) Podal-li podnikatel návrh před zahájením preventivní restrukturalizace, restrukturalizační soud v rozhodnutí o vyhlášení individuálního moratoria uloží podnikateli, aby ve lhůtě 30 dnů zahájil restrukturalizační řízení. Nezahájí-li podnikatel ve lhůtě podle věty první preventivní restrukturalizační řízení, individuální moratorium bez dalšího zanikne.

(3) Vyhoví-li restrukturalizační soud návrhu, doručí rozhodnutí podnikateli a tomu věřiteli, před nímž podnikatel žádal o poskytnutí ochrany; jinak rozhodnutí doručí jen podnikateli.

(4) Odvolání proti rozhodnutí o vyhlášení individuálního moratoria může podat osoba, které se doručuje rozhodnutí podle odstavce 3.

§ 87

Použití pravidel všeobecného moratoria

Pro vyhlášení individuálního moratoria se použijí ustanovení o všeobecném moratoriu, s výjimkou § 74 odst. 4 a § 78 odst. 4, a dále se použijí ustanovení občanského soudního řádu o předběžném opatření, s výjimkou § 76 odst. 3 věty první, § 76c odst. 2 a 3 a § 76e občanského soudního řádu.

1.3. Rozdíl mezi všeobecným a individuálním moratoriem

Mezi všeobecným a individuálním moratoriem je několik podstatných rozdílů, a to:

- 1) osobní působnosti
- 2) věcné působnosti
- 3) pomyslného nákladu na vyhlášení
- 4) časových okolností podání návrhu

ad 1) Ohledně osobní působnosti platí, že zatímco všeobecné moratorium působí vůči širokému okruhu osob, individuální moratorium je zacíleno na konkrétní osobu. Individuální moratorium má formu předběžného opatření k individuální osobě.

ad 2) Všeobecné moratorium je širší, zahrnuje i uvedené suspendování povinnosti podat dlužnický insolvenční návrh. Individuální moratorium brání pouze podání věřitelského insolvenčního návrhu.

ad 3) Všeobecné moratorium se vyhláší veřejně, preventivní restrukturalizace tak nemůže proběhnout bez znalosti ostatních aktérů. Individuální moratorium se doručuje pouze konkrétnímu věřiteli.

ad 4) Návrh na všeobecné moratorium je možné podat pouze po zahájení preventivní restrukturalizace. Individuální moratorium je možné podat i před zahájením preventivní restrukturalizace. Ovšem pro jeho zachování musí podnikatel do 30 dnů preventivní restrukturalizaci zahájit.

1.4. Náležitosti návrhu na všeobecné moratorium

Návrh na všeobecné moratorium musí obsahovat nezbytné náležitosti, a to:

- 1) čestné prohlášení podnikatele o tom, že za poslední tři roky před zahájením preventivní restrukturalizace plnil veškeré povinnosti vůči obchodnímu rejstříku, tedy zejména, že zveřejnil všechny účetní závěrky do Sbírky listin
- 2) čestné prohlášení o tom, že jeho tzv. COMI je v ČR
- 3) navržený osobní rozsah všeobecného moratoria, včetně možnosti rozšíření na spřízněné osoby zajišťující dluhy podnikatele

Podnikatel musí k návrhu přiložit seznam dotčených práv platný ke dni podání návrhu; výkaz stavu likvidity nebo výhled vývoje likvidity, které by měly osvědčovat domněnku absence úpadku a případný souhlas spřízněné osoby, pokud se na ni má moratorium vztahovat.

1.5 Rozhodnutí o moratoriu

Restrukturalizační soud vyhlásí moratorium, jestliže návrh obsahuje všechny náležitosti a přílohy. Rozhodnutí by mělo být ze strany soudu učiněno rychle, do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy návrh došel.

Pokud restrukturalizační soud vyhlásí všeobecné moratorium, zveřejní je na úřední desce soudu a založí jej do Sbírky listin (jakmile bude funkční restrukturalizační rejstřík, bude se zveřejňovat v něm). Individuální moratorium se doručuje příslušné osobě.

1.6 První a nové moratorium

Zákon upravuje návrh na moratorium, návrh na prodloužení moratoria a nový návrh na moratorium. Zákon pro účely maximální doby trvání moratoria počítá účinky všech typů moratoria a omezuje ji na dobu dvanácti měsíců. Základní doba trvání moratoria je tři měsíce, kterou lze prodloužit o další tři měsíce. Jakmile skončí účinnost prvního moratoria, nelze již uvažovat o dalším prodloužení, ale pouze o vyhlášení nového neboli druhého moratoria na nejvýše tři měsíce. Druhé moratorium lze rovněž prodloužit, a to o tři měsíce. Nové moratorium lze však vyhlásit jen, byl-li podán návrh na potvrzení restrukturalizačního plánu a o tomto návrhu dosud nebylo rozhodnuto.

1.7. Omezení podnikatele

Vyhlášení moratoria má následující dopady na podnikatele:

- 1) podnikatel se má zdržet s nakládáním se svým jměním, pokud by tím mělo dojít k podstatné změně v jeho skladbě, využití nebo určení za současného nikoli zanedbatelného zmenšení jeho hodnoty. Podnikatel může provozovat závod v rámci obvyklého hospodaření.

- 2) nastupuje povinnost předcházet vzniku peněžitých dluhů po splatnosti. Podnikatel však může využít úlevu a nehradit po dobu trvání účinků moratoria pohledávky spřízněných osob z úvěrů a podobných závazků. Soud může předběžným opatřením omezit podnikatele v nakládání s jeho jměním nad rámec zákonných omezení, nelze však zcela přesunout dispozice s majetkem na jinou osobu.
- 3) započtení pohledávek podnikatele není po dobu trvání moratoria zakázáno, ale restrukturalizační soud může svým rozhodnutím započtení vyloučit.

1.8. Zachování smluvních vztahů a zákaz tzv. ipso facto klauzulí

a) Zachování smluvních vztahů

Zásadním a sporným tématem právní úpravy preventivní restrukturalizace je dopad moratoria na tzv. nesplněné smlouvy. Jde o smlouvy o vzájemném plnění, které v době vyhlášení moratoria ještě nebyly zcela splněny ani podnikatelem, ani druhým účastníkem smlouvy.

Zákon o preventivní restrukturalizaci stanoví ve vztahu k nesplněným smlouvám o dodávkách zboží, služeb, energií nebo jiného druhu plnění, které jsou nezbytné pro pokračování běžného provozu závodu podnikatele, zákaz druhé smluvní strany po dobu účinků moratoria:

i/ jednostranně tyto smlouvy ukončit

ii/ jinak odepřít plnění podnikateli pouze pro dluhy po splatnosti, které z takových smluv vznikly před vyhlášením moratoria

iii/ změnit čas plnění závazku, ztratit výhodu plnění ve splátkách nebo jinou změnu obsahu závazku.

Uvedené ovšem nevylučuje, aby druhá smluvní strana ukončila smlouvu např. na základě porušení nepeněžité povinnosti podnikatele.

b) zákaz tzv. ipso facto klauzulí

Zákon o preventivní restrukturalizaci rovněž zakazuje tzv. ipso facto klauzule, tedy smluvní ujednání, které spojují negativní následek pro podnikatele pouze na základě vybraných okolností souvisejících s preventivní restrukturalizací.

Po dobu trvání účinků moratoria se nepřihlíží ke smluvnímu ujednání nesplněné smlouvy v neprospěch podnikatele, které spočívá ve změně času plnění závazku, ztrátě výhody plnění ve splátkách, ukončení závazku nebo jiné změně obsahu závazku, je-li takové smluvní ujednání podmíněno zahájením preventivní restrukturalizace, podáním návrhu na všeobecné nebo individuální moratorium, nebo rozhodnutím o vyhlášení všeobecného nebo individuálního moratoria.

1.9. Moratorium – nutný, ale nebezpečný institut

Moratorium v preventivní restrukturalizaci představuje velmi silný, a tím i nebezpečný, institut. Preventivní restrukturalizaci si ovšem bez všeobecného moratoria lze jen obtížně představit.

Velkým rizikem je, že preventivní restrukturalizace bude zahájena jen „na oko“ s cílem získat dočasné suspendování práv věřitelů a získání výhody pro sebe.

Spornými otázkami jsou:

- do jaké míry může restrukturalizační soud zkoumat podmínky pro vyhlášení moratoria

- co se konkrétně rozumí nesplněnou smlouvou
- jak se projeví zákaz realizovat zajištění atd.

Právní úprava:

§ 73 - 87 insolvenčního zákona

Povinná literatura:

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

Doporučená literatura:

Sprinz, P. Průvodce preventivní restrukturalizací (díl 2) – všeobecné a individuální moratorium. *Konkursní noviny*. 2023, č. 12, s. 25 - 28.

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2024.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Objasněte pojem všeobecného moratoria?
2. Objasněte pojem individuálního moratoria?
3. Jaké náležitosti musí obsahovat návrh na všeobecné moratorium?
4. Do kdy musí nejpozději rozhodnout restrukturalizační soud o návrhu na moratorium?
5. Může být moratorium prodlouženo?
6. Jaké dopady má vyhlášení moratoria na podnikatele?
7. Objasněte pojem tzv. ipso facto klauzulí?
8. Jaký dopad má moratorium na nesplněné smlouvy?
9. Jaký význam má moratorium pro preventivní restrukturalizaci?
10. Jaká jsou rizika institutu preventivní restrukturalizace?

Číslo a název modulu**8. Dotčení věřitelé a předběžný přezkum dotčených pohledávek****Cíl modulu**

Cílem modulu je vymezení dotčených stran - účastníků preventivní restrukturalizace odlišných od podnikatele a objasnění předběžného přezkumu dotčených pohledávek restrukturalizačním soudem.

Klíčová slova

Dotčená strana, zajištěná dotčená strana, nedotčená strana, přímé dotčení, restrukturalizační soud, restrukturalizační správce, předběžný přezkum spornosti pohledávky.

Struktura modulu/téma a zdroje**1.1. Vymezení pojmů dotčená strana, zajištěná dotčená strana, nedotčená strana a přímé dotčení**

S ohledem na skutečnost, že se preventivní restrukturalizace zahajuje písemnou výzvou podnikatele k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu dotčeným stranám (věřitelům), tak je třeba věnovat pozornost pojmu dotčená strana.

Komentář zákona o preventivní restrukturalizaci (Sprinz, P., Jirmásek, T., Zoubek, H. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 587 s.) v komentovaném ustanovení § 2 k pojmům dotčená strana, zajištěná dotčená strana, nedotčená strana a přímé dotčení uvádí:

a) „Dotčená strana.

Termínem dotčená strana se označují účastníci preventivní restrukturalizace odlišní od podnikatele.

Status dotčené strany automaticky získá každý věřitel či společník podnikatele, kterému došla písemná výzva k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu (§ 6 odst. 1) a jehož práva se podnikatel zamýšlí přímo dotknout v restrukturalizačním plánu (§ 11 a § 14 odst. 4 písm. a)); jde o kumulativní podmínky.

V daném ohledu není rozhodující, na základě jaké právní skutečnosti se osoba ocitla v postavení věřitele, a zda jde o konsenzuálního či nekonsenzuálního věřitele, případně o osobu soukromého či veřejného práva.

Podmínkou ani není vyslovení souhlasu s účastí v preventivní restrukturalizaci, ba dokonce se tohoto statusu nelze vyjádřením nesouhlasu vzdát (lze nejvýše dosáhnout ukončení účasti zúžením okruhu dotčených stran na návrh podnikatele a se souhlasem většiny dotčených stran, případně vyslovením spornosti pohledávky po provedení jejího předběžného přezkumu).

Status dotčené strany současně získávají pouze věřitelé a společníci podnikatele, kteří disponovali určitým právem vůči podnikateli již v okamžiku zahájení preventivní restrukturalizace.

To představuje rozdíl proti statusu jiných osob, které budou v restrukturalizačním plánu uvedeny jako noví věřitelé nebo noví společníci (zejména osoby poskytující nové financování podle § 27 odst. 2). Tyto osoby o restrukturalizačním plánu nehlasují ani nemají postavení účastníků restrukturalizačního řízení, ale na jejich právním postavení nelze bez jejich souhlasu restrukturalizačním plánem nic měnit a restrukturalizační plán vůči nim ani není účinný (*a contrario* § 39 odst. 2).

b) Zajištěná dotčená strana.

Dispozice příslušným druhem zajištění vůči podnikateli kvalifikuje dotčenou stranu do postavení zajištěné dotčené strany.

Definice však taxativně vymezuje okruh práv ze zajištění, kterými musí dotčená strana disponovat, a to totožným způsobem, jako činí § 2 písm. g) InsZ v případě zajištěných věřitelů. Některé druhy zajištění proto nemají z pohledu komentovaného ustanovení relevanci. To se týká například institutu ručení podle § 2018 ObčZ.

Status zajištěné dotčené strany s sebou nese určité výhody, zejména zpravidla přidělení vlastní hlasovací skupiny pro účely přijímání restrukturalizačního plánu [§ 32 odst. 3 písm. a)] a z ní vyplývající schopnost zabránit přijetí restrukturalizačního plánu (§ 36 odst. 2) nebo naopak dosáhnout potvrzení nepřijatého restrukturalizačního plánu a jeho vnucení nesouhlasícím skupinám [§ 99 odst. 1 písm. a)].

c) Nedotčená strana.

Zákon obsahuje negativní definici nedotčené strany. Podle ní je nedotčenou stranou věřitel nebo společník, který nebyl kvalifikován do postavení dotčené strany.

U této osoby buď nebyla řádně dodána výzva k zahájení vyjednávání o restrukturalizačním plánu, nebo podnikatel nemá ambici zasahovat restrukturalizačním plánem do jejích práv.

To ovšem neznamená, že by byla nedotčená strana zcela imunní vůči efektům tohoto zákona (zejména vůči účinkům všeobecného nebo individuálního moratoria).

d) Přímé dotčení.

Přímé dotčení předpokládá, že určité právo dotčené strany bude zahrnuto do restrukturalizačního plánu, který po nabytí účinnosti způsobí změnu výše, pořadí, splatnosti nebo jiné vlastnosti tohoto práva.

Připouští se rovněž zprostředkovaný účinek, kdy bude dotčeno jiné právo s daným právem spojené (například právo na výplatu podílu ze zisku spojené s držením podílu společníka). Restrukturalizační plán je tedy fakticky způsobilý zasáhnout do obsahu závazku, nikoli pouze peněžité pohledávky.

Zamýšlenou formu přímého dotčení lze vyčíst již ze sanačního projektu (§ 11 odst. 2) a vedle standardní modifikace nominální výše, změny pořadí uspokojení nebo odkladu splatnosti se připouští i modifikace jiných vlastností práv – výše úrokové sazby, konverzního měnového kurzu a různých dalších podstatných, pravidelných nebo nahodilých složek obsahu právního jednání.

Na druhou stranu pouhé zhoršení dobytnosti pohledávky, zhoršení obchodních vztahů nebo vyvolání negativní publicity dle našeho názoru nepředstavuje přímé dotčení (nejvýše nepřímé dotčení), a nedotčené strany tím pádem nemohou namítat, že by bez své účasti byly restrukturalizačním plánem poškozeny.

To platí zejména s ohledem na účel preventivní restrukturalizace (tj. předcházení úpadku a zachování nebo obnova provozuschopnosti obchodního závodu), jehož naplnění naopak dobytnost všech pohledávek věřitelů obecně zvyšuje, a na odůvodnění nezařazení určitých práv do seznamu dotčených práv s tím, že tato práva budou řádně a včas splněna (§ 10 odst. 2).“

1.2 Předběžný přezkum přihlášených pohledávek

Na rozdíl od insolvenčního řízení nejsou pohledávky věřitelů předmětem robustního přihlašování a přezkumu.

Zásadně platí, že pohledávky věřitelů podléhající preventivní restrukturalizaci, jsou v takové výši, jak je označil podnikatel, a že je není třeba jakkoliv přihlašovat.

S ohledem na to, že existuje riziko zneužití, tak každá dotčená strana může navrhnout, aby byla přezkoumána její pohledávka, případně i pohledávka jiné dotčené strany. Návrh je možné podat pouze do 15 dnů ode dne předložení sanačního projektu.

Uvedený návrh umožní, aby restrukturalizační soud uložil restrukturalizačnímu správci provést předběžný přezkum pohledávky v krátkém čase. Restrukturalizační správce si vyžádá podklady, vyhodnotí je a předloží vše soudu. Výsledkem může být označení spornosti pohledávky, což pohledávku vyloučí z režimu preventivní restrukturalizace, čímž nemůže být jakkoliv dotčena (např. snížena co do výše).

Restrukturalizačním soudem se rozumí: i/ soud, před nímž probíhá restrukturalizační řízení - krajský soud (§ 44), ii/ soud, který rozhoduje o oprávněm prostředku v restrukturalizačním řízení - vrchní soud (§ 10 odst. 2 OSŘ), iii/ nebo NS (§ 10a OSŘ).

Restrukturalizační správce je upraven v ustanoveních § 58 – 67:

Restrukturalizační správce

§ 58

Výkon funkce restrukturalizačního správce

(1) Restrukturalizační správce je povinen při výkonu funkce vystupovat nezávisle a nestranně a postupovat svědomitě a s odbornou péčí.

(2) Restrukturalizační správce je při výkonu funkce podřízen restrukturalizačnímu soudu, který nad ním vykonává dohled. Při výkonu dohlédací činnosti je restrukturalizační soud oprávněn vyžadovat od restrukturalizačního správce zprávy o plnění uložených úkolů, vysvětlení zvoleného postupu, dosaženého výsledku i vyúčtování a udělovat mu závazné pokyny.

(3) Restrukturalizačnímu správci mohou být restrukturalizačním soudem uloženy úkoly spočívající zejména v

a) kontrole činnosti podnikatele v rozsahu vymezeném rozhodnutím restrukturalizačního soudu,

b) obstarání znaleckého posudku, vyvstane-li v průběhu restrukturalizačního řízení důvod pro ocenění obchodního závodu podnikatele nebo jeho části nebo jiné části jmění podnikatele,

c) osvědčení průběhu hlasování o přijetí restrukturalizačního plánu,

d) provedení šetření a podání zprávy o výsledcích šetření pro účely rozhodnutí o záležitosti týkající se preventivní restrukturalizace,

e) provedení předběžného přezkumu pohledávky, nebo

f) poskytnutí další součinnosti restrukturalizačnímu soudu při jeho rozhodovací činnosti.

(4) Zjistí-li restrukturalizační správce v průběhu výkonu funkce skutečnosti, z nichž je možné usuzovat, že podnikatel sleduje nepoctivý záměr, vyzoomí o tom neprodleně restrukturalizační soud a dotčené strany.

§ 59

Důvod jmenování restrukturalizačního správce

(1) Restrukturalizační soud jmenuje restrukturalizačního správce bezodkladně poté, kdy

a) podnikatel předloží restrukturalizačnímu soudu k potvrzení restrukturalizační plán nepřijatý dotčenými stranami,

b) dotčená strana podá návrh na provedení předběžného přezkumu,

c) to navrhne podnikatel,

d) to navrhne většina dotčených stran, nebo

e) tak z jiných důvodů stanoví zákon.

(2) Restrukturalizační soud jmenuje restrukturalizačního správce také v případě vyhlášení všeobecného nebo individuálního moratoria, považuje-li to za nezbytné pro účely ochrany zájmů věřitelů.

(3) Podá-li podnikatel v průběhu restrukturalizačního řízení návrh na provedení ocenění závodu, postupuje se obdobně podle § 96.

§ 60

Způsob jmenování restrukturalizačního správce

(1) Funkci restrukturalizačního správce mohou vykonávat pouze osoby zapsané v seznamu restrukturalizačních správců.

(2) Restrukturalizační soud jmenuje restrukturalizačním správcem osobu, kterou určí předseda restrukturalizačního soudu podle pořadí určeného údajem podle § 115 odst. 4 písm. b).

(3) Vystane-li potřeba opětovně v téže preventivní restrukturalizaci jmenovat restrukturalizačního správce, jmenuje restrukturalizační soud stejnou osobu, která byla dříve jmenována postupem podle odstavce 2, nebrání-li tomu jiné okolnosti. Totéž platí, je-li podnikatelem osoba tvořící koncern s podnikatelem, který rovněž podstupuje preventivní restrukturalizaci.

§ 61

Překážky výkonu funkce restrukturalizačního správce

(1) Restrukturalizační soud i bez návrhu odvolá restrukturalizačního správce z funkce, pokud

a) lze se zřetelem k jeho poměru k věci, k účastníkům nebo jejich zástupcům důvodně pochybovat o jeho nepodjatosti,

b) pozbyl způsobilost k výkonu funkce podle § 60 odst. 1,

c) neplní řádně povinnost vyplývající z tohoto zákona nebo mu uloženou restrukturalizačním soudem,

d) nastal důvod pro jmenování koncernového restrukturalizačního správce v situaci podle § 45 odst. 2, nebo

e) jsou dány jiné důležité důvody, které nemají původ v porušení povinností při výkonu funkce, a restrukturalizační správce s takovým postupem souhlasí.

(2) Restrukturalizační správce je povinen neprodleně oznámit restrukturalizačnímu soudu důvody pro odvolání podle odstavce 1 písm. a) a b).

(3) Odvolání proti rozhodnutí o jmenování nebo odvolání restrukturalizačního správce s výjimkou odvolání podaného z důvodu uvedeného v odstavci 1 písm. a) není přípustné.

§ 62

Postup po odvolání restrukturalizačního správce

(1) Odvolá-li restrukturalizační soud restrukturalizačního správce z funkce, jmenuje současně nového restrukturalizačního správce. Odvolaný restrukturalizační správce je povinen bez zbytečného odkladu řádně informovat nového restrukturalizačního správce o své dosavadní činnosti a předat mu všechny podklady související s výkonem jeho funkce.

(2) Odvolaný restrukturalizační správce bez zbytečného odkladu předloží restrukturalizačnímu soudu ve zprávě o plnění uložených úkolů vyúčtování odměny a účelně vynaložených nákladů. Pro rozhodnutí o odměně a náhradě účelně vynaložených nákladů odvolaného restrukturalizačního správce se použije § 63 odst. 3 obdobně.

(3) Rozhodnutí o odvolání restrukturalizačního správce z důvodu podle § 61 odst. 1 písm. a) a c) zašle restrukturalizační soud bez zbytečného odkladu také Ministerstvu spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“). V případě důvodu podle § 61 odst. 1 písm. a) tak učiní pouze tehdy, dojde-li k závěru, že restrukturalizační správce neoznámil důvody své podjatosti, ač mu prokazatelně musely být známy.

§ 63

Skončení výkonu funkce restrukturalizačního správce

(1) Výkon funkce restrukturalizačního správce končí rozhodnutím restrukturalizačního soudu, kterým

a) vezme na vědomí splnění všech uložených úkolů restrukturalizačním soudem,

b) vyhoví návrhu většiny dotčených stran na skončení výkonu jeho funkce, došlo-li ke jmenování do funkce pouze z důvodu podle § 59 odst. 1 písm. c) nebo d), nebo

c) vezme na vědomí, že důvody pro jeho jmenování již netrvají nebo tento zákon nadále nevyžaduje plnění úkolů restrukturalizačního správce.

(2) Proti rozhodnutí o skončení výkonu funkce restrukturalizačního správce není odvolání přípustné.

(3) O odměně a náhradě účelně vynaložených nákladů restrukturalizačního správce rozhodne restrukturalizační soud bez zbytečného odkladu po předložení vyúčtování ve zprávě o plnění uložených úkolů. V tomto rozhodnutí restrukturalizační soud uloží podnikateli povinnost uhradit ve stanovené lhůtě odměnu a náhradu účelně vynaložených nákladů restrukturalizačního správce, ledaže již byla uhrazena z vyplacené zálohy; ustanovení § 68 odst. 1 tím není dotčeno.

Zákon o preventivní restrukturalizaci upravuje **předběžný přezkum spornosti pohledávky** takto:

Předběžný přezkum spornosti pohledávky

§ 88

Návrh na předběžný přezkum spornosti pohledávky

(1) Návrhem na provedení předběžného přezkumu spornosti pohledávky se lze po restrukturalizačním soudu domáhat označení pohledávky, která byla zařazena do seznamu dotčených práv, za spornou pro účely vyloučení pohledávky z preventivní restrukturalizace.

(2) Návrh může podat pouze dotčená strana.

(3) Návrh lze podat nejpozději do 15 dnů ode dne, kdy podnikatel předložil navrhovateli sanační projekt. V případě rozšíření okruhu dotčených stran postupem podle § 12 počne znovu běžet lhůta k podání návrhu na provedení předběžného přezkumu pohledávky.

(4) Dotčená strana je oprávněna navrhnout předběžný přezkum spornosti své i cizí pohledávky.

§ 89

Uložení předběžného přezkumu spornosti správci

(1) Restrukturalizační soud nejpozději do 3 pracovních dnů po podání návrhu uloží restrukturalizačnímu správci provést předběžný přezkum spornosti pohledávky, a to ve lhůtě 15 dnů ode dne doručení tohoto rozhodnutí restrukturalizačnímu správci. Toto rozhodnutí restrukturalizační soud doručí také navrhovateli, podnikateli a dotčené straně, jejíž pohledávka má být předběžně přezkoumána.

(2) Lhůtu k provedení předběžného přezkumu spornosti pohledávky může restrukturalizační soud na žádost restrukturalizačního správce z důvodů zvláštního zřetele hodných prodloužit, a to nejdéle o 15 dnů.

(3) Nedoloží-li navrhovatel, že spolu s návrhem odeslal na účet restrukturalizačního soudu zálohu na odměnu restrukturalizačního správce za tuto činnost ve výši stanovené prováděcím právním předpisem, hledí se na návrh, jako by nebyl podán.

§ 90

Provedení předběžného přezkumu spornosti

(1) Restrukturalizační správce označí pohledávku za spornou, existuje-li důvodná pochybnost o tom, že vymezení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky nebo jiné důležité skutečnosti vyplývající z obsahu závazku, ze kterého vznikla pohledávka, které se předběžný přezkum spornosti týká, je v souladu se skutečným stavem.

(2) Při provádění předběžného přezkumu spornosti je restrukturalizační správce oprávněn vyžádat si od podnikatele součinnost, zejména poskytnutí účetnictví, smluv a jiných listin týkajících se pohledávky, která je předmětem předběžného přezkumu. Podnikatel je povinen poskytnout součinnost bez zbytečného odkladu, a neučiní-li tak, lze pohledávku bez dalšího označit za spornou.

(3) Restrukturalizační správce vyzve dotčenou stranu, jejíž pohledávka má být předběžně přezkoumána, ke sdělení jejího písemného stanoviska. K tomu jí poskytne přiměřenou lhůtu, nejméně však 5 pracovních dnů; k opožděně sdělenému stanovisku nepřihlíží.

(4) Své stanovisko restrukturalizační správce odůvodní. Dojde-li navíc k závěru, že podnikatel vymezil pohledávku ve zjevném rozporu s jejím skutečným stavem, který mu měl a mohl být znám, ve svém stanovisku na to upozorní. Zároveň se stručně vypořádá i s důvody uvedenými ve stanovisku dotčené strany, jejíž pohledávka byla předběžně přezkoumána.

(5) O výsledcích předběžného přezkumu spornosti restrukturalizační správce bez zbytečného odkladu informuje vedle restrukturalizačního soudu též podnikatele, navrhovatele a dotčenou stranu, jejíž pohledávka byla předběžně přezkoumána.

§ 91

Rozhodnutí o spornosti pohledávky

(1) Restrukturalizační soud posoudí stanovisko restrukturalizačního správce do 5 pracovních dnů ode dne, kdy ho obdrží.

(2) Shledá-li restrukturalizační soud, že stanovisko vykazuje závažné nedostatky, které vyvolávají pochybnost o správnosti stanoviska, zejména je-li stanovisko nejasné nebo nedostatečně odůvodněné, může vyzvat restrukturalizačního správce k jeho opravě nebo doplnění a určí k tomu lhůtu nejvýše 15 dnů. Nepostupoval-li restrukturalizační soud podle věty první nebo nevedl-li tento postup k nápravě, provede předběžný přezkum sám; postup podle § 90 se použije obdobně.

(3) Neshledá-li restrukturalizační soud, že stanovisko vykazuje závažné nedostatky, rozhodne v souladu s ním o označení pohledávky za spornou nebo nespornou pro účely vyloučení pohledávky z preventivní restrukturalizace.

(4) Neoznačil-li restrukturalizační soud pohledávku za spornou, doručí rozhodnutí podnikateli, navrhovateli, dotčené straně, jejíž pohledávka byla předběžně přezkoumána, a restrukturalizačnímu správci.

(5) Odvolání proti rozhodnutí podle odstavce 3 není přípustné.

§ 92

Účinky rozhodnutí

Účinností rozhodnutí o označení pohledávky za spornou je tato pohledávka vyloučena z preventivní restrukturalizace.

Právní úprava:

§ 2, § 58 – 67, § 88 -92

Povinná literatura:

Sprinz, P., Jirmásek, T., Zoubek, H. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 587 s.

Doporučená literatura:

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2024.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Objasněte pojem dotčená strana?
2. Jaké druhy zajištění kvalifikují dotčenou stranu do postavení zajištěné dotčené strany?
3. Co předpokládá tzv. přímé dotčení práva dotčené strany?

4. Jsou pohledávky věřitelů v preventivní restrukturalizaci předmětem přihlašování?
5. Kdo může navrhnout, aby byla přezkoumána pohledávka v preventivní restrukturalizaci?
6. Do kdy je možné podat návrh na přezkoumání pohledávky v preventivní restrukturalizaci?
7. Jak probíhá předběžný přezkum pohledávky v preventivní restrukturalizaci?
8. Jaké jsou důvody pro jmenování restrukturalizačního správce?
9. Může dotčená strana navrhnout předběžný přezkum své vlastní pohledávky?
10. Čeho se lze domáhat návrhem na provedení předběžného přezkumu spornosti po restrukturalizačním soudu?

Číslo a název modulu	9. Zahájení preventivní restrukturalizace a sanační projekt
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení okamžiku zahájení preventivní restrukturalizace, pojmu sanačního projektu jako koncepčního předstupně restrukturalizačního plánu a jeho obsahu.
Klíčová slova	Sanační projekt, zahájení preventivní restrukturalizace, náležitosti sanačního projektu.

Struktura modulu/téma a zdroje

1.1 Zahájení preventivní restrukturalizace

Preventivní restrukturalizace se zahajuje písemnou výzvou podnikatele k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu dotčeným stranám (věřitelům). Součástí výzvy (přílohou) je sanační projekt jakožto první základní dokument, koncepční předstupeň restrukturalizačního plánu. Podnikatel může již v tuto chvíli předložit i restrukturalizační plán, což ovšem nebude časté.

Zákon o preventivní restrukturalizaci upravuje její zahájení v § 6, který zní takto:

§ 6

Zahájení preventivní restrukturalizace

(1) Preventivní restrukturalizace se zahajuje písemnou výzvou k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu dotčeným stranám. Za den zahájení preventivní restrukturalizace se považuje den, kdy písemná výzva k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu došla první dotčené straně.

(2) Současně s písemnou výzvou podle odstavce 1 podnikatel odešle sanační projekt všem dotčeným stranám nebo jim sanační projekt bezplatně zpřístupní způsobem umožňujícím dálkový přístup.

(3) Zahájení preventivní restrukturalizace podnikatel zároveň oznámí restrukturalizačnímu soudu. Přílohou tohoto oznámení je písemná výzva a sanační projekt.

(4) Orgánu veřejné moci v postavení dotčené strany podnikatel odešle písemnou výzvu podle odstavce 1, sanační projekt i jiné písemnosti způsobem a za podmínek, které jsou stanoveny pro podání vůči takovému orgánu.

Důvodová zpráva k obsahu restrukturalizačního plánu uvádí:

K § 6

Navrhované ustanovení určuje konkrétní okamžik, kdy dochází k formálnímu zahájení preventivní restrukturalizace podle zákona o preventivní restrukturalizaci. Za tento okamžik se považuje den, kdy písemná výzva k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu dojde první dotčené straně (dotčené strany jsou v této fázi definovány seznamem dotčených stran, který je součástí sanačního projektu, který je zasílán současně s touto výzvou). Mechanismus dojití vychází ze soukromého práva, konkrétně z pravidel pro právní jednání vůči nepřítomné straně podle občanského zákoníku.

Zahájení preventivní restrukturalizace automaticky znamená zahájení restrukturalizačního řízení (srov. důvodovou zprávu k § 47). Úvodní fáze přípravy restrukturalizačního plánu je nicméně postupem čistě soukromoprávním (mimosoudním) a probíhá zcela bez intervence či dohledu restrukturalizačního soudu. Až podání příslušného návrhu předvídaného tímto zákonem v jinak pasivně běžícím restrukturalizačním řízení aktivuje pro podnikatele (resp. dotčené strany) účinky dalších institutů obsažených v návrhu zákona.

Současně s výzvou je podnikatel povinen odeslat nebo zpřístupnit všem dotčeným stranám i klíčový dokument popisující stav jeho aktuální ekonomickou situaci, míru finančních potíží a vizi svého ozdravného procesu. Připomeňme, že zásadní podmínkou úspěchu preventivní restrukturalizace je, aby byl restrukturalizační plán obecně akceptovatelný zúčastněnými osobami. Možnost dotčených stran seznámit se ihned v první fázi přípravy restrukturalizačního plánu se sanačním projektem výrazně snižuje jejich informační deficit a uvádí na pravou míru skutečný stav věcí.

Podnikatel má v zásadě dvě možnosti, jak umožnit zúčastněným stranám seznámit se se sanačním projektem. První variantou je odeslání sanačního projektu formou právního jednání vůči nepřítomné osobě podle § 570 odst. 1 občanského zákoníku. Jedná se o právní jednání provedené např. pomocí poskytovatele doručovacích služeb, případně pomocí datové schránky. Druhou možnost představuje zpřístupnění sanačního projektu zúčastněným stranám způsobem, který umožňuje dálkový přístup. Tento způsob by mohl být pro podnikatele o něco praktičtější, a to především v případě většího množství dotčených stran. Touto formou právního jednání by tak bylo možné zúčastněné strany se sanačním projektem obeznámit např. odesláním hypertextového odkazu na webové stránky podnikatele nebo na datové úložiště, kde by byl sanační projekt vystaven.

1.2 Sanační projekt

Sprinz, P. v příspěvku nazvaném Průvodce preventivní restrukturalizací, publikovaném v Konkursních novinách 10/2023 uvádí, že zákon detailně nedefinuje náležitosti sanačního projektu. Nejde o formální dokument, který podnikatel připraví přes noc. Naopak bude potřeba věřitelům odhalit celou řadu právně i ekonomicky významných údajů o závodu podnikatele (mimo jiné finanční plán, popis příčin finančních potíží, odhad hodnoty závodu apod.).

V rámci dalšího postupu je sanační projekt klíčový mimo jiné i z důvodu vymezení okruhu dotčených stran (věřitelů), jakož i těch, kteří nejsou dotčeni. Sanační projekt musí obsahovat i seznam dotčených práv (co má být v podstatě předmětem restrukturalizace – změny) s tím, že podnikatel musí i výslovně uvést způsob plánovaného dotčení těchto práv. Typicky může podnikatel uvést, o jakou částku má být snížena

pohledávky věřitele či po jakou dobu má trvat odklad splatnosti. Okruh dotčených stran (věřitelů) již zásadně nelze dále měnit – k tomu je potřeba souhlasu většiny dříve uvedených dotčených věřitelů.

Aby bylo možné později ověřit, zda nebyli účelově opomenuti někteří věřitelé, musí sanační projekt obsahovat i vymezení nedotčených stran a jejich práv. Jedině takto lze později přezkoumat, jak byly sestaveny skupiny věřitelů.

Pokud podnikatel podá návrh na vyhlášení individuálního moratoria před formálním zahájením preventivní restrukturalizace, uloží mu restrukturalizační soud v rozhodnutí o vyhlášení individuálního moratoria, aby ve lhůtě 30 dnů vypracoval a předložil sanační projekt v souvislosti se zahájením restrukturalizačního řízení. Vyhlášení všeobecného moratoria naopak musí vypracování a předložení sanačního projektu vždy předcházet. Předpokladem podání návrhu na jeho vyhlášení je totiž zahájení preventivní restrukturalizace.

Zákon o preventivní restrukturalizaci vymezuje pojem sanačního projektu v § 8, který zní takto:

§ 8

Základní ustanovení

Podnikatel v sanačním projektu představí alespoň v podstatných rysech restrukturalizační opatření sledující zachování nebo obnovení provozuschopnosti závodu založená na realistických předpokladech, podnikatelský plán pro období, v němž hodlá provádět preventivní restrukturalizaci, povahu přímého dotčení dotčených stran a popíše a zdůvodní svou schopnost zajistit řádné fungování závodu a schopnost plnit současné i budoucí závazky nejméně do předpokládaného dne nabytí účinnosti restrukturalizačního plánu.

Důvodová zpráva k § 8 uvádí:

Sanační projekt představuje dokument mimořádného významu, který analyzuje dosavadní ekonomickou situaci podnikatele, vyhodnocuje příčiny ekonomických potíží a předkládá návrh řešení této situace. Sanační projekt vypracovává podnikatel, a tento materiál má zásadní vliv na rozhodnutí všech zúčastněných stran o dalším postupu.

Sanační projekt musí především poskytnout odpověď na otázku, zda je vůbec možné provoz obchodního závodu ozdravit. Účel i konkrétní náležitosti sanačního projektu byly stanoveny na základě výsledků výzkumné zprávy projektu registrovaného u Technologické agentury České republiky, která se zabývá předpoklady restrukturalizovatelnosti podnikatelů, shrnuje základní předpoklady pro řešení finanční tísně podnikatele formou restrukturalizace následovně¹⁰:

obchodní závod musí mít smysluplný produkt,
produkt musí být konkurenceschopný, a
musí existovat jasná vize sanovaného obchodního závodu.

Další důležitou podmínkou pro přistoupení k restrukturalizaci je prokázání schopnosti další trvalé existence obchodního závodu (tzv. *going concern*), tedy návrat konkurenceschopnosti a schopnosti vytvářet přidanou hodnotu. Schopnost další trvalé existence obchodního závodu je posuzována ve dvou úrovních.¹¹ V první úrovni je posuzována možnost jeho dalšího nepřetržitého chodu z pohledu zajištění platební schopnosti a zajištění vhodné struktury financování tak, aby čisté obchodní jmění podnikatele bylo pozitivní (odstranění problémů v oblasti likvidity a případně vysokého zadlužení). Ve druhé úrovni je posuzována konkurenceschopnost a schopnost přinášet kladnou přidanou hodnotu, což představuje

dosažení takového postavení na relevantním trhu, kdy bude podnik schopen dosahovat oborově přiměřených marží a bude tak opět atraktivní pro poskytovatele kapitálu (tedy věřitele a společníky).

Podnikatel má reálnou perspektivu ozdravení pouze v případě, kdy je nastolena finanční rovnováha ve smyslu platební schopnosti, a dále obnovena trvalá ziskovost podniku a tím také jeho atraktivita pro věřitele a společníky. Musí se ovšem jednat o skutečnou ziskovost. Situace, kdy jsou celkové výnosy jen mírně vyšší než celkové výdaje (tzv. *černá nula*), není z hlediska restrukturalizace dostačující.

Další zásadní podmínkou sanačního plánu je, že musí být založen na předpokladech, které jsou realistické. Podnikatel musí v sanačním plánu zohlednit skutečný stav obchodního závodu z hlediska vývoje a stavu aktiv, pracovního kapitálu, kapitálové struktury a vývoje tvorby zisku a cash flow. Velmi důsledně a důvěryhodně, a také na základě realistických předpokladů, musí být zpracován plán na řádné fungování obchodního závodu a schopnost plnit současné i budoucí závazky. Tento plán musí být rozpracován minimálně na období jednoho roku.

Cílový obchodní model, který je v sanačním projektu podnikatelem popsán, musí objasnit uspokojivé postavení podnikatele na relevantním trhu (ve vztahu k produktu, možnostem odbytu, obratu/výnosům a nákladové struktuře) a existujících zdrojů a schopností obchodního závodu (personální zajištění, proces marketingu a komunikace se zákazníky)¹².

Podnikatel není sanačním plánem, který vypracoval, vázán. Oproti původnímu záměru bylo od opačného pravidla upuštěno, neboť by mohlo nepřiměřeně bránit vyjednávání restrukturalizačního plánu a omezovat podnikatele v reflektování dohody s dotčenými stranami. Současně platí, že v důsledku podstatné změny okolností vzniklé po odeslání sanačního projektu by bylo setrvání na vázanosti způsobilé ohrozit proveditelnost restrukturalizačního plánu. To představuje zejména případy, kdy se významně změni okolnosti na podnikatelském trhu, např. značné a nečekané změny cen nebo dostupnosti potřebných surovin, problémy s jejich dodáním nebo změna právních norem, která realizaci obchodního modelu podle původního sanačního projektu brání. Zde by postup podle sanačního projektu mohl znamenat další komplikace a prohloubení finančních problémů obchodního závodu.

Podnikatel se tedy musí na nové okolnosti adaptovat a může se od sanačního plánu odchýlit tak, aby se flexibilně přizpůsobil aktuální situaci a výsledkům negociace se svými věřiteli a neohrozil své fungování rigidní strategií nastavenou už před začátkem preventivní restrukturalizace. Třebaže obsahem sanačního projektu podnikatel není *stricto sensu* vázán, neměl by být ze strany podnikatele podceňován. Tvzení v něm obsažená, která se ukáží být nepravdivými nebo zavádějícími, obchodní či výrobní strategie, které jsou navržena bez hlubší úvahy či dokonce zcela účelově, nejenže s vysokou pravděpodobností ovlivní přijetí takového projektu dotčenými stranami, ale mohou být v krajním případě považována za indikátor lehkomyšlného či nepoctivého přístupu (například ukáže-li se, že úmyslem podnikatele je poškodit své věřitele zneužitím institutu všeobecného moratoria k oddálení zahájení a provedení exekuce nebo insolvence).

1.3 Obsah (náležitosti) sanačního projektu

Základní zákonné náležitosti sanačního projektu lze rozdělit na tři části, a to:

- popis aktuálního stavu podnikatele
- popis restrukturalizačních opatření
- povinné přílohy.

Zákon o preventivní restrukturalizaci vymezuje náležitosti sanačního projektu v § 9, který zní takto:

§ 9

Náležitosti sanačního projektu

(1) Sanační projekt musí obsahovat

- a) popis obchodního modelu,
- b) zhodnocení dosavadní činnosti podnikatele, konkurenceschopnosti a hospodářského postavení na relevantním trhu,
- c) popis vlastnické struktury s uvedením skutečného majitele podnikatele, pokud jej má podle zákona upravujícího evidenci skutečných majitelů,
- d) popis provozních, finančních, personálních a organizačních poměrů podnikatele,
- e) údaje v rozsahu zprávy o vztazích podle zákona o obchodních korporacích ke dni sestavení sanačního projektu,
- f) popis příčin a závažnosti finančních potíží podnikatele,
- g) popis hlavních rizik, překážek a podmínek dalšího řádného provozu závodu,
- h) odhad hodnoty závodu určené výnosovým způsobem podle zákona o oceňování majetku a odhad hodnoty každého předmětu zajištění, u něhož je zajištěným věřitelem dotčená strana, určené způsobem předepsaným pro daný předmět zajištění podle zákona o oceňování majetku,
- i) údaj o místní příslušnosti restrukturalizačního soudu pro účel vedení restrukturalizačního řízení a
- j) další informace finanční i nefinanční povahy umožňující objektivní a vyvážené pochopení stavu a realistického předpokladu dalšího provozu závodu podnikatele.

(2) Sanační projekt musí dále obsahovat

- a) popis opatření v oblasti kapitálu a likvidity nutných k udržování nebo obnovení zdravé finanční situace podnikatele včetně předpokládaných zdrojů financování,
- b) popis přípravných opatření, která podnikatel přijal nebo hodlá přijmout s cílem usnadnit provádění restrukturalizačního plánu, a předpokládané dopady těchto opatření na dotčené a nedotčené strany,
- c) popis přípravných opatření, která podnikatel přijal nebo hodlá přijmout v oblasti finančního řízení k včasnému zajištění likvidity k provozu závodu,
- d) finanční plán na období do předpokládaného dne splnění restrukturalizačního plánu zpracovaný obdobným způsobem jako výhled vývoje likvidity podle vyhlášky o platební neschopnosti podnikatele, jehož součástí je plán nákladů provedení preventivní restrukturalizace, a
- e) odhad časového rámce preventivní restrukturalizace, zejména provedení podstatných aspektů restrukturalizačního plánu s uvedením harmonogramu dosahování dílčích cílů.

(3) K sanačnímu projektu podnikatel přiloží mezitímní účetní závěrku sestavenou k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího den odeslání výzvy k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu a dále účetní závěrky za poslední 3 účetní období. Je-li posledním dnem kalendářního měsíce podle věty první rozvahový den, přiloží podnikatel poslední řádnou účetní závěrku a dále účetní závěrky za předcházející 2 účetní období.

Důvodová zpráva k § 9 uvádí:

K odst. 1

Ustanovení § 9 navazuje na obecný výkladový § 8 a podrobně vymezuje obsah sanačního projektu a údaje, které v něm podnikatel musí uvést.

Popis obchodního modelu musí být především realistický. Takový obchodní model by měl postihnout určité základní prvky. Předkladatel – nejen pro účely přípravy vzorových dokumentů pro účely transpozice čl. 8 odst. 2 směrnice 2019/1023 – vychází ze závěrů výzkumné zprávy¹³, která mezi důležité údaje ožřejmující obchodní model řadí:

•	principy obchodního modelu a způsob tvorby přidané hodnoty, stávající strategie,
•	hlavní produkty společnosti, marže dle produktových řad a vykonávaných činností,
•	odbyt, klíčové kontrakty a jejich podmínky vč. vztahů s odběrateli
•	způsob tvorby cen,
•	strukturu a povahu dodavatelů, možnosti substituce dodavatelů
•	strukturu a povahu odběratelů, vyjednávací pozice
•	klíčové kontrakty a jejich podmínky
•	způsob řízení a kontroly nákladů
•	klíčové (výrobní) procesy a jejich organizaci a efektivitu,
•	HR management, osobní náklady, způsob řízení společnosti
•	nevyužitá a/nebo nesouvisející aktiva a rezervy,
•	výzkum, vývoj a inovace atd.
•	další přímé a nepřímé náklady.

Uspokojivé postavení podniku na relevantním trhu, a to zejména ve vztahu k produktu podniku, k možnostem odbytu, obratu (výnosům) a nákladové struktuře; současně také popis existujících zdrojů a schopností podniku, především ve smyslu personálního zajištění (zejména obchodníci, výrobní specialisté atd.) a proces marketingu a komunikace se zákazníky.

Předkladatel očekává, že se v dalších částech sanačního projektu bude podnikatel věnovat zhodnocení své dosavadní činnosti a až popíše především své dosavadní provozní poměry, tedy uskutečněné obchody a jejich objem, náklady a provozní výkonnost, dále poměry finanční (*cash flow*) a personální (počet zaměstnanců a druh jejich pracovního poměru) a také další relevantní informace týkající se právních a organizačních poměrů podniku. Mezi ty patří např. vlastnické vztahy a vlastnictví aktiv (hmotných i nehmotných), nájemní, licenční smlouvy a leasing, nebo smlouvy s významnými odběrateli podniku.

Podnikatel má také povinnost uvést vlastnickou strukturu podniku, včetně uvedení skutečného vlastníka podniku podle zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů. Tento požadavek vnímá předkladatel jako mimořádně důležitý, aby se zabránilo preventivním restrukturalizacím neprůhledných kapitálových struktur, které mohou být vytvořeny například za účelem zastření spřízněnosti s jinými obchodními korporacemi, které taktéž mohou podstupovat preventivní restrukturalizaci nebo dokonce být již dlužníky insolvenčního řízení.

Částí sanačního plánu zcela mimořádného významu je popis příčin, které vedly ke vzniku finančních potíží podnikatele. Tato část musí být v sanačním plánu rozvedena podrobněji. Pouhá obecná tvrzení o chybných manažerských rozhodnutích či poklesu příjmu bez další specifikace dle názoru předkladatele

nejsou v souladu s účelem příslušného ustanovení. Účel totiž předkladatel spatřuje v kritické analýze příčin špatných hospodářských výsledků, které podnikatel hodlá cíleně řešit konkrétními, zacílenými a efektivními restrukturalizačními opatřeními. Třebaže nejlepším lékem na veškeré finanční neduhy bývají zpravidla nové peníze, při neuváženém využití dojde pouze k jejich spotřebování bez zlepšení provozuschopnosti obchodního závodu. Proto je vhodná i určitá sebereflexe podnikatele, která vzbudí ve věřitelích důvěru ve schopnost dotáhnout restrukturalizační plán do fáze úspěšného splnění. Bez důvěry a podpory dotčených stran je totiž z konstrukce zákona o preventivní restrukturalizace jednoznačně zřejmé, že podnikatel bude čelit citelným překážkám a omezením, přičemž nadkritické množství odporu nevyhnutelně povede k neúspěšnému ukončení preventivní restrukturalizace.

Vývoj podnikové krize totiž mívá nejčastěji tyto konkrétní fáze¹⁴:

•	krize strategie, která představuje situaci, kdy podnik není schopen přizpůsobit svou strategii měnícím se podmínkám na trhu a vývoji konkurence,
•	krize produktu a odbytu, která představuje zejména oslabení sortimentu, problémy s kvalitou, snižování užité hodnoty produktů a ve výsledku pokles obrátu a marží,
•	krize provozní výkonnosti, což je stav, kdy podniku začne klesat základní provozní výsledek hospodaření a postupně se propadá do záporných čísel,
•	krize likvidity, která představuje zhoršující se schopnost dostát svým závazkům, zvyšuje se stav krátkodobých závazků a podnik není schopen splácet provozní úvěry a ostatní splátky, a
•	úpadek, kdy se podnik vlivem podcenění předchozích krizových stádií dostane do stavu úpadku, a to jak ekonomicky, tak právně.

Při analýze, jaké důvody vedly ke krizovému stavu, je třeba rozdělit faktory vnitřní (např. řízení, kvalita produktu, chybná investiční rozhodnutí) a vnější (konkurence, vývoj trhu). V sanačním projektu by měly být důkladně popsány oba tyto faktory. Omezení se pouze na externí faktory není dostatečné, v případě externích faktorů musí být dostatečně analyzovány faktory vnější, které krizovému vývoji napomohly, jako např. nedostatečné řízení rizik či kvality produktů.

V části popisující hlavní rizika, překážky a podmínky provozu obchodního závodu podnikatel uvede relevantní rizika pro prosperitu obchodního závodu, např. nedostatek uchazečů na trhu práce, růst cen surovin, odchod klíčových zaměstnanců nebo silnou konkurenci. Analýza rizik je dalším klíčovým předpokladem pro rozhodování dotčených stran.

Odhad hodnoty obchodního závodu provádí podnikatel již v úvodní fázi preventivní restrukturalizace sám podnikatel, a to pro účely předložení tzv. sanačního projektu dotčeným stranám. Odhad hodnoty obchodního závodu představuje jednu z důležitých informací pro dotčené strany, které vstupují do jejich rozhodovacího procesu, na jejímž konci buď podpoří, nebo naopak nepodpoří restrukturalizační plán podnikatele. V pozdější fázi preventivní restrukturalizace hraje hodnota obchodního závodu klíčovou roli při vypořádávání námitek dotčených stran hlasujících proti restrukturalizačnímu plánu, a to v restrukturalizačním řízení o potvrzení restrukturalizačního plánu. Pro účely splnění tzv. testu nejlepšího zájmu věřitele lze ze strany restrukturalizačního soudu přistoupit k určení hodnoty obchodního závodu podnikatele znaleckým oceněním. Ve fázi předkládání sanačního projektu se sice znalecký posudek nevyžaduje, ale předmětné ustanovení nerezignuje na provedení v jistém ohledu kvalifikovaného odhadu hodnoty obchodního závodu.

Odhad hodnoty obchodního závodu lze provést v zásadě dvěma způsoby. Podnikateli se v první řadě logicky nabízí možnost opatřit si odhad ocenění provedený znalcem s příslušnou odborností. Druhá varianta spočívá ve svépomocné přípravě odhadu ocenění. V obou případech je odhad hodnoty nutné provést způsobem, který vyhovuje pravidlům stanoveným zákonem č. 151/1997 Sb., o oceňování

majetku. V této fázi je prováděn odhad hodnoty obchodního závodu výnosovým způsobem. Logickým důvodem volby tohoto způsobu je fakt, že účelem preventivní restrukturalizace je zachování nebo obnovení provozu obchodního závodu, nikoliv zpeněžení.

Zákon o oceňování pro tento případ předepisuje využití výnosové metody, a to provedením součtu diskontovaných budoucích čistých ročních výnosů závodu. Je nabíledni, že nejenže zákon předepisuje dosti specifikovaný postup provedení odhadu ocenění, nýbrž implicitně vyžaduje po podnikateli, aby výsledek svého ocenění podpořil patřičným zdůvodněním. Dle předkladatele lze považovat za minimum alespoň uvedení skutečností, ze kterých podnikatel při ocenění vycházel, které vyloučí pochybnosti o svévolném stanovení výsledku. Lze se tedy domnívat, že lakonické uvedení odhadu hodnoty obchodního závodu v intencích požadavků stanovených zákonem neobstojí. Tyto údaje mají totiž zásadní význam pro vedení racionální úvahy dotčených stran, zda preventivní restrukturalizace vůbec ekonomicky dává smysl a zda se vyplatí podpořit snahu podnikatele o ozdravení provozu obchodního závodu.

Ve výsledku by tedy dotčené strany vyzvané podnikatelem k vyjednávání obsahu restrukturalizačního plánu měly získat detailní představu o situaci obchodního závodu podnikatele a perspektivě obnovy a zachování jeho běžného provozu. Výsledkem racionální ekonomické úvahy věřitelů podepřené předloženými fakty bude buď podpora restrukturalizačního plánu, či nikoliv. Předkladatel tento mechanismus vnímá jako nejlepší z alternativních přístupů z tzv. testu provozuschopnosti obchodního závodu. Tento test nedovede optimálně vyhodnotit žádný veřejnoprávní orgán, nýbrž musí projít přezkumem trhu (věřitelů).

K restrukturalizačnímu řízení jsou v prvním stupni příslušné krajské soudy. Z hlediska místní příslušnosti je dále pro restrukturalizační řízení příslušný soud, v jehož obvodu se nachází obecný soud podnikatele. Podnikatel tedy v této části sanačního projektu uvede krajský soud, který je z hlediska sídla podniku místně příslušný. Důvody uvedení tohoto údaje již v sanačním projektu vyplývají ze skutečnosti, že se zahájení preventivní restrukturalizace neděje podáním návrhu na soud (v kontrastu k insolvenčnímu řízení), nýbrž soukromoprávním jednáním. Dotčené strany jsou nicméně aktivně legitimovány k podání návrhů na zahájení určitých typů restrukturalizačních řízení. Je tedy vhodné, aby je podnikatel sám informoval, který restrukturalizační soud je jeho místně příslušným soudem (což v případě koncernových věcí nemusí být vždy zřetelné).

K odst. 2

Zatímco odstavec 1 se zabývá zejména popisnou částí identifikující stav obchodního závodu a příčiny jeho finančních potíží, odstavec 2 představuje prospektivní pasáž. Do ní podnikatel promítne svou vizi, strategii a harmonogram preventivní restrukturalizace, a to včetně rámcového označení opatření, která plánuje přijmout za účelem odvrácení negativní hospodářské situace a ozdravení svého obchodního závodu.

Úvodem podnikatel popíše, jaká opatření přijme za účelem uchování a zlepšení likvidity. Přitom by měl reflektovat úhradu závazků již vzniklých a reálnou (dosažitelnou) dobu splatnosti jak závazků vzniklých, tak závazků nově vznikajících. Bezprostředně se zde nabízí příležitost rovnou sestavit výhled vývoje likvidity dle koncepce mezery krytí s cílem posoudit, zda je reálné uzavřít eventuálně existující mezeru krytí, či zda podnik nebude směřovat ke stavu, kdy mezera krytí vznikne (lze dodat, že doložení uzavření mezery krytí si dotčené strany po podnikateli mohou eventuálně vynutit).

Nejen perspektiva restrukturalizačního plánu je důležitá pro obnovu obchodního závodu. Rovněž v mezidobí od zahájení preventivní restrukturalizace do nabytí účinnosti restrukturalizačního plánu (předkladatel délku trvání této fáze odhaduje zhruba na 2-6 měsíců v případě víceméně nesporných případů) je třeba zajistit běžný provoz obchodního závodu podnikatele. V opačném případě by mohla nastat situace, kdy je sice dotčenými stranami přijat a restrukturalizačním soudem potvrzen

restrukturalizační plán, ale mezitím došlo k naprosté degradaci provozuschopnosti obchodního závodu („finanční vykrvácení“), že tento plán již není reálné vůbec provést. K tomu slouží popis přípravných opatření, které mají dotčené strany upozornit na nutnost učinit určité kroky ke stabilizaci situace. V závislosti na projektované délce plnění restrukturalizačního plánu (předkladatel délku trvání této fáze neodhaduje, neboť v závislosti na zvolených restrukturalizačních opatřeních může trvat měsíce i roky) by podnikatel měl předložit finanční plán na tuto dobu.

Zde zejména podnikatel patrně uvede, jakým způsobem bude podnik zajišťovat svůj kapitál pro další chod. Zdroje mohou pocházet z vlastních zdrojů podnikatele, nebo z případného externího financování (dodatečného externího financování, financování formou obchodních úvěrů aj.).¹⁵

Pouhá stabilizace příjmové stránky provozu obchodního závodu by neposkytovala úplný náhled. Nabízí se zde prostor k prezentaci očekávaných transakčních nákladů a jejich financování, a to zejména nákladů na externí poradce (krizové manažery, ekonomické a právní poradce apod.) formou rozpočtu těchto nákladů, který bude přezkoumatelný a kontrolovatelný. Sanační projekt by měl optimálně identifikovat, z jakých zdrojů budou transakční náklady hrazeny (zda z interních, či externích).¹⁶

Finanční plán je jednou z klíčových součástí sanačního projektu. Tento plán lze sestavit ze tří částí. Základní součástí je provozní finanční plán, jehož cílem by měla být prezentace produkčních schopností podniku a tvorby zisku a cash flow pro uspokojení věřitelů a další tvorbu hodnoty pro poskytovatele kapitálu. Další součástí je potom plán (rozpočet) nákladů na restrukturalizaci, který by měl detailně prezentovat transakční náklady, tj. náklady na krizového manažera, poradce, audit a další. Plán nákladů na restrukturalizaci (transakčních nákladů) je samostatnou součástí celkového finančního plánu a musí kromě nákladů na restrukturalizaci obsahovat i zajištění jejich financování.¹⁷ Další součástí celkového finančního plánu je plán dlouhodobých zdrojů financování (tedy plán vlastního kapitálu a cizích dlouhodobých zdrojů), který musí obsahovat mj. restrukturalizační opatření typu odpuštění části závazků, převodu části závazků z krátkodobých (pracovní kapitál) do dlouhodobých, kapitalizaci apod. a také splácení restrukturalizovaných závazků.¹⁸

Závěrem podnikatel uvede přesný časový harmonogram pro jednotlivé dílčí cíle restrukturalizačního plánu s uvedením, kdy budou jednotlivé dílčí cíle splněny.

Tato konstruktivní část sanačního projektu tvoří jádro vize pro preventivní restrukturalizaci. Ve své podstatě se jedná o základ pro restrukturalizační plán, který následně tyto rámcové cíle konkretizuje do podoby vícestranného závazku. Zásadní význam sanačního projektu spočívá ve schopnosti již v úvodní fázi přijít s ucelenou vizí odvrácení hrozícího úpadku. Tato vize ovšem musí vykazovat jasné obrysy, musí být připravena profesionálně a se vši vážností a musí představovat kvalitní základ pro vyjednávání.

Podnikateli pochopitelně nic nebrání zahájit neformální rozhovory se svými klíčovými věřiteli zcela nezávisle na (a dlouho před formálním zahájením) preventivní restrukturalizace a neformálně zjistit jejich postoj k poskytnutí případných úlev. Jenže až zahájení preventivní restrukturalizace zpřístupňuje podnikateli nové možnosti procesní ochrany (zejm. efektivní suspenzivní účinky všeobecného moratoria). Předkladatel je tedy toho názoru, že je nutné stanovit určité vstupní kvalifikační předpoklady pro zahájení tohoto postupu (tj. osvědčení minimální míry finančních obtíží, ale zároveň dosud neúpadkového stavu) a vyžadovat po podnikateli relativně zřetelnou představu o své situaci. V opačném případě by byly úvodní fáze preventivní restrukturalizace neúměrně natahovány fází zjišťování hloubky finančních potíží a hledání alespoň nějaké perspektivy dalšího přežití podnikatele, což by nedůvodně přenášelo tíhu na dotčené strany, které by nedisponovaly dostatečným množstvím informací a musely vynakládat prostředky na odstranění tohoto deficitu.

Lze tedy uzavřít, že již zahájení preventivní restrukturalizace vyžaduje připraveného a poučeného podnikatele, který má vizi a strategii pro svou záchranu.

K odst. 3

Podnikatel k sanačnímu projektu dále přiloží mezitímní účetní závěrku, která je sestavena k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího den odeslání výzvy k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu, a to včetně přehledu o peněžních tocích. Podnikatel současně k sanačnímu plánu přiloží řádné účetní závěrky za poslední tři účetní období. Tyto finanční výkazy slouží dotčeným stranám k seznámení se s ekonomickými ukazateli podnikatele a ověření jeho tvrzení v sanačním plánu. V daném ohledu nejde ani tak o poskytování citlivých finančních informací, jako spíše požadavek na transparentnost podnikatele a dodržování existujících zákonných povinností. Povinnost zveřejňovat účetní závěrky v obchodním rejstříku u osob evidovaných v tomto veřejném seznamu totiž vyplývá z platných právních předpisů a její neplnění je dlouhodobým negativním fenoménem.

Právní úprava:

§ 6 – 12 zákona o preventivní restrukturalizaci

Povinná literatura:

Sprinz, P., Jirmásek, T., Zoubek, H. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2025, 587 s.

Doporučená literatura:

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2024.

Důvodová zpráva k zákonu č. 284/2023 Sb., o preventivní restrukturalizaci.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Jak se zahajuje preventivní restrukturalizace?
2. Postačí dotčeným stranám sanační projekt zpřístupnit způsobem umožňujícím dálkový přístup nebo je vždy nutné sanační projekt individuálně odeslat?
3. Jaký projekt je předstupněm restrukturalizačního plánu?
4. Jaké jsou tři základní náležitosti sanačního projektu?
5. Co musí obsahovat sanační projekt ohledně popisu aktuálního stavu podnikatele?
6. Jaké informace musí podnikatel uvést v části sanačního projektu týkající se popisu restrukturalizačních opatření?
7. Jaké jsou povinné přílohy sanačního projektu?

8. Jak se označují věřitelé v sanačním projektu?
9. Jaký dokument rozvíjí sanační projekt?
10. Musí sanační projekt obsahovat i vymezení nedotčených stran?

Číslo a název modulu	10. Restrukturalizační plán
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení klíčového dokumentu v procesu preventivní restrukturalizace - restrukturalizačního plánu, jeho povaha a sestavení podnikatelem, včetně lhůt pro jeho předložení podnikatelem k hlasování.
Klíčová slova	Restrukturalizační plán, sanační projekt, restrukturalizační opatření, nepoctivý záměr podnikatele.

Struktura modulu/téma a zdroje

Následující text vychází z příspěvku Kiac, M., Sprinz, P. publikovaném v Konkursních novinách 1/2024.

1.1 restrukturalizační plán - klíčový dokument v procesu preventivní restrukturalizace

Klíčovým dokumentem v procesu preventivní restrukturalizace, pro který potřebuje podnikatel získat silnou podporu svých věřitelů je restrukturalizační plán, před jehož předložení musí podnikatel vypracovat tzv. sanační projekt.

Na sanační projekt navazuje restrukturalizační plán, který rozvíjí sanační projekt. Restrukturalizační plán představuje klíčový komplexní dokument v rámci procesu preventivní restrukturalizace. Sestavuje jej podnikatel a o jeho přijetí hlasují dotčené strany.

Restrukturalizační plán je výsledkem jednání podnikatele s dotčenými stranami, který by měl obsahovat konkrétní ujednání umožňující dosažení cíle preventivní restrukturalizace. Cílem preventivní restrukturalizace je reakce podnikatele na jeho obtíže, která umožní předejít úpadku podnikatele a zachování nebo obnovu provozuschopnosti jeho obchodního závodu.

1.2 Povaha restrukturalizačního plánu

Restrukturalizační plán je vícestranným právním jednáním – dohodou mezi podnikatelem a dotčenými stranami, které právě za účelem vyvolání jednání o jeho přijetí uvedl podnikatel již v sanačním projektu.

Povaha restrukturalizačního plánu je podobná reorganizačnímu plánu podle insolvenčního zákona, který je rovněž vícestrannou dohodou svého druhu, uzavřenou mezi dlužníkem a jeho věřiteli.

Ve svém výsledku restrukturalizační plán představuje specifickou formu dodatku ke stávajícím smluvním ujednáním mezi podnikatelem a dotčenými věřiteli.

1.3 Sestavení restrukturalizačního plánu

Restrukturalizační plán vymezuje zamýšlená restrukturalizační opatření v rámci preventivní restrukturalizace a jejich konkrétní vliv na práva dotčených osob.

S ohledem na to, že základním předpokladem úspěšné preventivní restrukturalizace je zajištění maximálního konsenzu mezi podnikatelem a dotčenými stranami, je třeba aby podnikatel jednal se svými věřiteli (dotčenými stranami) o chystaných opatřeních co nejdříve a zajistil si dostatečnou podporu těchto opatření ještě před přípravou samotného restrukturalizačního plánu.

Sanační projekt sice může být vypracován i bez vyjednávání s věřiteli podnikatele, ale obsah restrukturalizačního plánu již musí být nezbytně vyjednáán mezi podnikatelem a jeho věřiteli. V ideálním případě lze předložit sanační projekt společně s návrhem restrukturalizačního plánu.

Při sestavování restrukturalizačního plánu by měl podnikatel vycházet ze sanačního projektu, a to, přestože není sanačním projektem zcela vázán. Je třeba mít na paměti, že neodůvodněné či nepřiměřené odchýlení restrukturalizačního plánu od sanačního projektu může být považováno za nepoctivý záměr podnikatele.

Po vypracování restrukturalizačního plánu je podnikatel povinen jej předložit dotčeným stranám k hlasování.

1.4 Lhůta pro předložení restrukturalizačního plánu podnikatelem k hlasování

Nejdříve může být restrukturalizační plán podnikatelem předložen dotčeným stranám k hlasování po uplynutí lhůty k podání návrhu na provedení předběžného přezkumu spornosti pohledávek všem dotčeným stranám (lhůta 15 dnů ode dne, ve které byl dotčené straně předložen sanační projekt) a současně po dokončení všech předběžných posouzení spornosti pohledávek, leda že se všechny dotčené strany písemně vzdají práva podat takový návrh).

Nejpozději je podnikatel povinen předložit restrukturalizační plán dotčeným stranám k hlasování do 6 měsíců od zahájení preventivní restrukturalizace, tj. do 6 měsíců ode dne, ve kterém podnikatel předložil první dotčené straně písemnou výzvu k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu.

Zákon o preventivní restrukturalizaci upravuje obsah restrukturalizačního plánu takto:

Restrukturalizační plán

§ 13

Sestavení restrukturalizačního plánu

Restrukturalizační plán sestavuje podnikatel.

§ 14

Obsah restrukturalizačního plánu

(1) Restrukturalizační plán vymezuje právní postavení dotčených stran v důsledku preventivní restrukturalizace, a to na základě navržených restrukturalizačních opatření.

(2) Restrukturalizační plán se člení na popisnou a závaznou část.

(3) Popisná část restrukturalizačního plánu obsahuje

- a) identifikaci podnikatele a jeho společníků, členů volených orgánů i skutečného majitele podnikatele podle zákona o evidenci skutečných majitelů, pokud jej má,
- b) majetek a jiná aktiva, závazky a jiná pasiva i majetek a závazky neevidované v rozvaze k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího den předložení restrukturalizačního plánu s uvedením odhadu tržní hodnoty majetku podnikatele určeného způsobem podle zákona o oceňování majetku,
- c) popis ekonomické situace podnikatele a popis příčin a rozsahu finančních potíží podnikatele,
- d) počet zaměstnanců podnikatele v základním pracovněprávním vztahu včetně uvedení, zda byl tento vztah sjednán na dobu určitou nebo neurčitou,
- e) skupiny, do nichž byly dotčené strany zařazeny, včetně uvedení výše jejich pohledávek a podílu hlasů v dané skupině,
- f) odůvodnění vysvětlující, proč má restrukturalizační plán přiměřené vyhlídky na to, že předejde úpadku podnikatele a zachová nebo obnoví provozuschopnost jeho závodu, včetně nezbytných předpokladů úspěchu preventivní restrukturalizace,
- g) odůvodnění vysvětlující, proč se dotčené strany po přijetí restrukturalizačního plánu ocitnou ve výhodnějším postavení, než v jakém by byly, kdyby byl úpadek podnikatele řešen v insolvenčním řízení, a
- h) odhad hodnoty plnění, které by dotčené strany zřejmě obdržely, kdyby byl úpadek podnikatele řešen v insolvenčním řízení.

(4) Závazná část restrukturalizačního plánu obsahuje

- a) seznam dotčených práv s uvedením toho, jakým způsobem se jich restrukturalizační plán přímo dotkne,
- b) popis toho, zda a jakým způsobem se restrukturalizační plán přímo dotkne zajištěných dotčených stran, a předpokládá-li se zřízení nového zajištění, také podrobnosti a podmínky nového zajištění,

- c) způsob nakládání s aktivy a pasivy neevidovanými v rozvaze, zejména existuje-li předpoklad nabytí vlastnického práva k takovému jmění,
- d) podrobnější údaje o restrukturalizačních opatřeních zahrnující zejména
 - 1. popis restrukturalizačních opatření,
 - 2. dobu trvání restrukturalizačních opatření,
 - 3. ujednání týkající se informování zástupců zaměstnanců, dopady preventivní restrukturalizace na zaměstnance a celkové důsledky na zaměstnanost, zejména údaj, zda dochází ke snížení počtu zaměstnanců v základním pracovněprávním vztahu nejméně o jednu čtvrtinu,
 - 4. předpokládané nové financování podle § 27 odst. 2, s nímž se v rámci preventivní restrukturalizace počítá, včetně uvedení způsobu, výše a podmínek jeho přijetí a vrácení, a odůvodnění toho, proč je k provedení restrukturalizačního plánu zapotřebí,
- e) postup pro případ, že restrukturalizační plán nebude přijat,
- f) způsob kontroly plnění restrukturalizačního plánu,
- g) rozsah a způsob poskytování informací dotčeným stranám o plnění restrukturalizačních opatření, finančního plánu a nákladech vynaložených na preventivní restrukturalizaci,
- h) skutečnosti, které budou osvědčovat splnění či nesplnění restrukturalizačního plánu a s nimiž bude spojeno ukončení preventivní restrukturalizace, a
- i) postup pro případ, že podmínky restrukturalizačního plánu nebudou plněny.

(5) Restrukturalizační plán může upravit vytvoření dostatečné peněžní rezervy na případné dodatečné uspokojení všech dotčených stran, které vznesly námitku podle § 98 odst. 2 písm. e), a způsob, jakým bude naloženo s touto rezervou v rozsahu, v němž nebude využita. Dostatečnou peněžní rezervou se rozumí taková výše peněžních prostředků, která

- a) bude nejpozději ke dni podání návrhu na potvrzení restrukturalizačního plánu složena do úschovy u restrukturalizačního správce na zvláštní bankovní účet zřízený výhradně za tím účelem a
- b) dosáhne alespoň výše rozdílu mezi celkovou výší pohledávek všech dotčených stran, které vznesou námitku podle § 98 odst. 2 písm. e), a celkovou výší plnění, které mají tyto dotčené strany obdržet podle restrukturalizačního plánu.

(6) Přílohou restrukturalizačního plánu je sanační projekt, a to i tehdy, došlo-li v něm po jeho odeslání nebo zpřístupnění dotčeným stranám ke změně.

(7) Za majetek a závazky neevidované v rozvaze se považují zejména vydané záruky, finanční zajišťovací instrumenty, budoucí smlouvy nebo neukončené smlouvy o finančním leasingu. Za majetek neevidovaný v rozvaze se považuje zejména majetek pořízený formou finančního leasingu nebo majetek používaný k podnikání s předkupním právem.

Důvodová zpráva k obsahu restrukturalizačního plánu uvádí:

K odst. 1 a 2

Zatímco sanační projekt je do jisté míry jednostrannou aktivitou podnikatele a představuje popis dosavadní ekonomické činnosti obchodního závodu a současně popis opatření, které je třeba v zájmu zlepšení finanční stability podniku realizovat, restrukturalizační plán představuje dohodu o těchto aspektech s věřiteli. Restrukturalizační plán by typicky měl alespoň v základních rysech vycházet ze sanačního projektu.

Vzhledem ke konsenzuální povaze restrukturalizačního plánu je při jejím vytváření velmi významný princip smluvní volnosti všech zúčastněných stran, který ovšem naráží na několik limitů, a to především z hlediska překonání nesouhlasu menšiny.

K odst. 3 a 4

Odstavce třetí a čtvrtý stanoví minimální požadavky na obsah restrukturalizačního plánu. První část restrukturalizačního plánu charakterizuje popis stávajícího stavu a kondice podnikatele a identifikaci dotčených stran, zatímco závazná část se bezprostředně věnuje klíčovým prvkům provedení restrukturalizace podnikatele, účincích restrukturalizačních opatření na práva dotčených stran a vyhodnocení splnění či nesplnění vytyčených cílů restrukturalizace. Tyto minimální požadavky jsou následující:

Jednoznačná identifikace podnikatele, a to včetně uvedení všech společníků a všech členů statutárních orgánů. V restrukturalizačním plánu se dále uvedou další orgány obchodní korporace, jsou-li zřízeny, jako např. dozorčí rada u společnosti s ručením omezeným. Dále je nutné uvést skutečného majitele podniku podle zákona č. 37/2021 Sb., o evidenci skutečných majitelů.

Restrukturalizační plán dále musí obsahovat seznam veškerého majetku a dluhů, a to včetně těch, které nejsou evidované v rozvaze. Příslušný seznam musí být aktuální k poslednímu dni kalendářního měsíce předcházejícího dni předložení restrukturalizačního plánu a musí zahrnovat odhad hodnoty majetku podle zákona č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku. Účelem provedení odhadu hodnoty jmění podnikatele je především poskytnout dostatek informací pro účely posouzení splnění testu nejlepšího zájmu ze strany dotčených stran, a tím minimálně ve zjevných případech předcházet zbytečnému podávání námitek proti nepřijatému restrukturalizačnímu plánu, které si automaticky vyžádají provedení nákladného znaleckého ocenění (tím odvrátit riziko nesení nákladů znaleckého ocenění namítající dotčené strany).

V této části restrukturalizačního plánu podnikatel dále uvede své současné provozní poměry, tedy uskutečněné obchody a jejich objem, náklady a provozní výkonnost, dále poměry finanční, jako např. *cash flow* a personální, tedy počet zaměstnanců a jejich postavení, a také druh jejich pracovního poměru. Popis příčin a rozsahu potíží podnikatele je uveden již v sanačním projektu. Tento popis obsahuje detailní a konkrétní popis vnitřních a vnějších faktorů, které vedly k současným ekonomickým problémům podniku. Tyto faktory musí být popsány dostatečně konkrétně a detailně, současně musí být jasné, že se podnikatel z těchto chyb poučil a nebude tyto chyby opakovat.

Restrukturalizační plán dále musí obsahovat kompletní seznam pohledávek a jiných majetkových práv dotčených stran s přesným popisem toho, jakým způsobem budou přímo dotčena. Parametr přímého dotčení lze považovat za naprosto klíčový, neboť nejenže odlišuje dotčené strany od nedotčených stran, ale zároveň s nabytím účinnosti modifikuje existující právní poměry.

Dotčené strany musí být dále rozděleny do skupin. Smyslem rozdělení dotčených věřitelů do skupin je schvalování (hlasování) o restrukturalizačním plánu. Rozdělení dotčených věřitelů do skupin by mělo být provedeno podle jejich ekonomického a právního postavení. V rámci těchto skupin by měli být rozlišení zajištění a nezajištění věřitelé, společníci, spřízněné osoby a další skupiny vytvořené na základě kritéria podobnosti ekonomických zájmů.

Další částí restrukturalizačního plánu je popis, zda a jakým způsobem se realizace preventivní restrukturalizace dotkne zajištěných dotčených stran. Předpokládá-li se zřízení nového zajištění, které může být uskutečněno např. formou zřízení zástavního nebo zadržovacího práva či smluvní pokuty, musí restrukturalizační plán obsahovat podrobnosti a podmínky tohoto nového zajištění.

Restrukturalizační plán dále specifikuje veškerá restrukturalizační opatření a dobu jejich trvání. Restrukturalizační plán musí dále upřesnit, jakým způsobem budou informováni zástupci zaměstnanců, a jaký dopad bude preventivní restrukturalizace na zaměstnance mít ve smyslu celkového propouštění, přechod na práci v režimu kratší pracovní doby nebo podobná opatření, která ovlivní zaměstnance nebo

jejich pracovní poměry. V této části restrukturalizačního plánu musí být dále specifikováno předpokládané nové financování, tedy jakákoli nová finanční pomoc poskytnutá následně po potvrzení restrukturalizačního plánu restrukturalizačním soudem, která je přiměřená a bezprostředně nezbytná pro jeho provedení a která je v něm zahrnuta. U tohoto nového financování musí být dále uveden způsob, výše a podmínky jeho přijetí a vrácení, včetně odůvodnění toho, proč je k provedení restrukturalizačního plánu toto financování zapotřebí.

Restrukturalizační plán musí současně důsledně vysvětlit, proč má přiměřené vyhlídky na to, že odvrátí hrozící úpadek podnikatele a zajistí provozuschopnost jeho obchodního závodu. Tato část restrukturalizačního plánu je pevně svázaná s analýzou chyb, kterých se podnikatel v minulosti dopustil, a musí jasně demonstrovat, jakým způsobem bude nově možné se těmto chybám a slabinám vyhnout. Vedle toho podnikatel musí poskytnout odůvodnění, proč je pro dotčené strany výhodnější přijetí restrukturalizačního plánu, než kdyby byla finanční situace podnikatele řešena až v insolvenčním řízení. Toto odůvodnění tedy míří vůči splnění testu nejlepšího zájmu věřitelů, a mělo by dotčeným stranám již v úvodní fázi preventivní restrukturalizace osvětlit, proč je pro ně podpora preventivní restrukturalizace výhodnější (např. existuje-li předpoklad vyšší míry uspokojení pohledávek, zachování hodnoty majetku podnikatele zajišťujícího pohledávky dotčených stran nebo zachování dosavadních dodavatelsko-odběratelských vztahů atd.). Předkladatel je toho názoru, že poskytnutí takového vysvětlení může předejít vzniku zbytečných námitek v eventuálně následujícím restrukturalizačním řízení o potvrzení restrukturalizačního plánu. Právě proto podnikatel současně poskytne odhad hodnoty plnění na pohledávky dotčených stran v eventuálním insolvenčním řízení, ze kterého by mělo být patrné, zda je pro dotčené strany podpora restrukturalizačního plánu čistě ekonomicky výhodnější než likvidační způsob řešení finančních potíží – jakkoliv mohou dotčené strany souhlasit s přijetím restrukturalizačního plánu i s výhledem nižšího uspokojení pohledávek, budou-li pro to mít dobré důvody (např. převáží-li zájem nad zachováním stabilního dodavatele či odběratele nad zájmem maximálního uspokojení existujících pohledávek).

Restrukturalizační plán obsahuje také způsob kontroly plnění restrukturalizačního plánu. Kontrolní mechanismy by měly být nastaveny již od zahájení jednání o restrukturalizačním plánu, a to ve prospěch všech zúčastněných stran a za účelem zajištění řádné správy podniku v průběhu přípravy restrukturalizace. Není-li zřízena svěřenská správa, nabízí se možnost sjednat hned v počáteční fázi rozsah informací, které a jak bude podnikatel věřitelům poskytovat. Zejména by se mohlo jednat o informace o plnění finančního plánu, nákladech restrukturalizace, hlášení transakcí mimo běžný obchodní styk, hlášení případného zahájení soudních sporů apod. Dohodnuté kontrolní mechanismy by pak měly být přímo součástí restrukturalizačního plánu. Zejména ve stádiu před schválením restrukturalizačního plánu jsou věřitelé v postavení, kdy mohou požadovat významné kontrolní prvky, např. strukturu a časovou periodu reportingu o hospodaření podniku. Lze očekávat, že pokud chce podnikatel docílit dohody, pak na požadované kontrolní mechanismy přistoupí. Naopak, pokud není podnikatel ochoten dávat věřitelům dostatečné informace o vývoji a hospodaření podniku, pak by taková skutečnost limitně mohla indikovat i jeho nepoctivý záměr. Pokud podnikatel věřitelům v této věci nevyhoví, mohou věřitelé v krajním případě jednání o restrukturalizaci zcela ukončit a hlasovat proti přijetí restrukturalizačního plánu.

Spolehlivým ukazatelem může být v tomto případě např. kontrola plnění finančního plánu a rozpočtu transakčních nákladů. Z hlediska kontroly plnění finančního plánu může pro věřitele být klíčová kontrola provozního finančního plánu prezentovaného a odsouhlaseného v projektu restrukturalizace, a to například na základě měsíčního reportingu, jehož rozsah by si pochopitelně měli dohodnout a definovat v restrukturalizačním plánu. Restrukturalizační plán tak může obsahovat podrobný popis této kontroly a povinností podniku vůči věřitelům. Součástí kontroly ekonomického stavu by mohlo být též periodické vykazování mezery krytí, resp. předkládání výkazu stavu likvidity, aby bylo zřejmé, že se podnik nepropadá do platební neschopnosti.

Restrukturalizační plán musí současně nastínit jasná kritéria pro určení toho, zda byl restrukturalizační plán splněn či nebyl splněn.

Restrukturalizační plán dále musí upravit případné důsledky neplnění restrukturalizačního plánu (vč. finančního plánu). Obecně se totiž po neúspěšné restrukturalizaci předpokládá postup směřující ke zrušení účinnosti restrukturalizačního plánu a navrácení maxima skutečností do původního stavu. Lze se rovněž připravit i pro případ, že restrukturalizační plán bude porušován či plněn pouze částečně.

K odst. 5

Původně odeslaný nebo zpřístupněný sanační projekt musí být přiložen k restrukturalizačnímu plánu jako jeho příloha. To je důležité zejména kvůli aktualizovanému okruhu dotčených stran a seznamu dotčených práv.

K odst. 6

Tímto ustanovením se blíže definují aktiva a pasiva, která nejsou evidovaná v rozvaze. Demonstrativní výčet zmiňuje především vydané záruky, finanční zajišťovací instrumenty, budoucí smlouvy nebo neukončené smlouvy o finančním leasingu. Za aktiva neevidovaná v rozvaze se potom považuje zejména majetek pořízený formou finančního leasingu nebo majetek používaný k podnikání s předkupním právem. Sama povaha aktiv a pasiv neevidovaných v rozvaze představuje neurčité riziko na straně podnikatele, se kterým je ovšem nutné pro účely dalšího provozu počítat

Právní úprava:

§ 13 – 26 zákona o preventivní restrukturalizaci

Povinná literatura:

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

Doporučená literatura:

Kiac, M., Sprinz, P. Průvodce preventivní restrukturalizací (díl 3) – Příprava restrukturalizačního plánu. *Konkursní noviny*. 2024, č. 1, s. 21 - 24.

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2024.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Jaký projekt musí podnikatel vypracovat před předložením restrukturalizačního plánu?
2. Kdo sestavuje restrukturalizační plán?
3. Na jaké části se dělí restrukturalizační plán?
4. Kdo hlasuje o přijetí restrukturalizačního plánu?
5. Mezi jakými stranami je uzavírán restrukturalizační plán?

6. Z jakého dokumentu vychází restrukturalizační plán?
7. Kdy nejdříve může být restrukturalizační plán předložen dotčeným stranám k hlasování?
8. Kdy nejpozději může být restrukturalizační plán předložen dotčeným stranám k hlasování?
9. Co obsahuje popisná část restrukturalizačního plánu?
10. Co obsahuje závazná část restrukturalizačního plánu?

Číslo a název modulu	11. Restrukturalizační opatření
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení restrukturalizačních opatření, které tvoří významný obsah restrukturalizačního plánu. Pozornost je zaměřena zejména na restrukturalizaci majetku, závazků, vlastního kapitálu a provozní změny.
Klíčová slova	restrukturalizační opatření, restrukturalizace majetku, restrukturalizace závazků, restrukturalizace vlastního kapitálu, provozní změny.

Struktura modulu/téma a zdroje

1.1 Výčet restrukturalizačních opatření

Restrukturalizační plán obsahuje především restrukturalizační opatření, mezi něž patří zejména restrukturalizace:

- a) majetku
- b) závazků
- c) vlastního kapitálu
- d) provozní změny.

Právní úprava k restrukturalizačním opatřením uvádí:

§ 16

Restrukturalizační opatření

(1) Mezi opatření k odvrácení finančních potíží náleží zejména restrukturalizace majetku, restrukturalizace závazků, restrukturalizace vlastního kapitálu nebo provozní změny.

(2) U každého restrukturalizačního opatření musí být v restrukturalizačním plánu uvedeno, jakým způsobem přispívá k naplnění účelu preventivní restrukturalizace a jaké má dopady na provoz závodu podnikatele a práva dotčených stran.

(3) Dotýká-li se restrukturalizační opatření práva, které se zapisuje do veřejného seznamu nebo veřejného rejstříku, musí být toto právo a jeho vznik, změna nebo zánik v restrukturalizačním plánu vymezeno způsobem, jakým se má do takového seznamu nebo rejstříku zapsat.

(4) Restrukturalizační opatření vedoucí ke změně vlastnické struktury podnikatele, změně práv spojených s podíly nebo k převodu nebo zastavení závodu nebo takové části jmění, která by znamenala podstatnou změnu skutečného předmětu podnikání nebo činnosti podnikatele, lze provést pouze se souhlasem nejvyššího orgánu obchodní korporace, pokud by byl jinak vyžadován zakladatelským právním jednáním nebo zákonem o obchodních korporacích.

1.2 Restrukturalizace majetku

Právní úprava je obsažena v § 17 takto:

§ 17

Restrukturalizace majetku

Restrukturalizací majetku se pro účely tohoto zákona rozumí zejména

- a) prodej majetku, a to včetně závodu nebo jeho části,
- b) prodej věci ve vlastnictví podnikatele s následným uzavřením nájmu k téže věci,
- c) vydání části majetku dotčeným stranám,
- d) převod části majetku na nově založenou právnickou osobu, ve které získají dotčené strany účast, nebo
- e) přijetí nového financování.

Důvodová zpráva k restrukturalizaci majetku uvádí:

Restrukturalizace majetku (aktiv) podniku je jednou z forem restrukturalizačních opatření, určených k odvrácení finančních potíží a předvídaných zákonem. Restrukturalizaci aktiv je možné provést jako prostý odprodej majetku, který se pro další fungování podniku nejeví jako klíčový. Odprodat je možné např. nadbytečné výrobní prostředky, automobily ve vlastnictví podniku, nebo přebytkovou výpočetní techniku. Důležitou podmínkou je, aby odprodejem majetku nebylo způsobil zmařit realizaci sanačního plánu, tedy aby byla možná realizace sanačního plánu v plném rozsahu i bez majetku určeného k odprodeji. Je tedy možné odprodat pouze majetek, který se z hlediska realizace sanačního plánu jeví jako zbytečný.

Další možností restrukturalizace majetku je tzv. zpětný leasing, kdy se majetek podniku nabídne leasingové společnosti, se kterou se následně uzavře nájemní smlouva na užívání tohoto majetku. Leasingová společnost se v takovém případě stává vlastníkem majetku, podnikatel následně ztrácí právo na vlastnictví předmětu a stává se nájemcem. Z důvodu přechodu vlastnictví na leasingovou společnost je nutné ověřit, zda tato společnost není sama přetížena vlastními závazky. Tato varianta může podniku poměrně rychle přinést likviditu, která může mít na počátku restrukturalizace zcela klíčový význam pro následné finanční uzdravení podniku. Ke zpětnému leasingu je možné využít hmotný majetek ve vlastnictví podniku, např. automobil, výpočetní techniku nebo nemovitost.

Další variantu restrukturalizace vlastního majetku představuje vydání části tohoto majetku dotčeným stranám (tedy věřitelé a společníci, jejichž pohledávky nebo jiná majetková práva jsou přímo dotčena restrukturalizačním plánem) a tak částečně, nebo zcela uspokojit jejich pohledávky vůči restrukturalizovanému podniku. Zákon předvídá také variantu, podle které se tento majetek převede na novou právnickou osobu, ve které získají dotčené osoby účast. Touto formou je možné uspokojit pohledávky více dotčených stran současně.

Poslední variantou restrukturalizace majetku, kterou zákon předvídá, je zcela nové financování z vnějších zdrojů. Mezi tyto možnosti patří dlužní úpisy, obchodní a bankovní úvěry nebo půjčky. Další variantu vnějšího financování představuje leasing, ať už operativní, nebo finanční. Možné je využít také faktoring (odkup pohledávek podniku), futures (předkupní smlouvy, kterými by bylo možné restrukturalizovaný podnik finančně podpořit za ještě nevyrobené zboží nebo neposkytnuté služby) a opce (právo nebo povinnost na koupi).

1.3 Restrukturalizace závazků

Právní úprava je obsažena v § 18 takto:

§ 18

Restrukturalizace závazků

(1) Restrukturalizací závazků se pro účely tohoto zákona rozumí zejména

- a)** prodloužení doby splatnosti dluhu, stanovení platebního kalendáře nebo jiných podmínek splacení,
 - b)** přeměna krátkodobé pohledávky věřitele podnikatele na dlouhodobou spojená se změnou původní povahy například na pohledávku z úvěru nebo zápůjčky,
 - c)** změna v obsahu závazku, způsobu zajištění nebo utvrzení, a doby, pořadí nebo způsobu uspokojení,
 - d)** změna v obsahu závazku co do výše úroku, úroku z prodlení, poplatku z prodlení nebo stanovení jiné než sjednané měny plnění,
 - e)** změna v obsahu závazku co do ujednání o jiných než platebních podmínkách,
 - f)** kapitalizace pohledávky věřitele podnikatele s uvedením výše a způsobu kapitalizace, nebo
 - g)** prominutí dluhu či jeho části.
- (2)** Odstavec 1 se použije i pro dluhy z dluhopisů a jiných dluhových cenných papírů nebo dluhových zaknihovaných cenných papírů.
- (3)** Změna obsahu závazku nesmí spočívat ve zrušení informační povinnosti podnikatele vyplývající z jiných právních předpisů nebo uzavřených smluv.

Důvodová zpráva k restrukturalizaci závazků uvádí:

Restrukturalizace závazků zajišťuje nastolení finanční stability a vhodné kapitálové struktury podnikatele. Navrhované ustanovení nabízí demonstrativní výčet nejtypičtějších restrukturalizačních opatření v oblasti dluhů, kdy je snahou předkladatele seřadit tato opatření vzestupně podle míry intenzity zásahu do práv vlastníků pohledávek. Za nejmírnější v daném ohledu zvolil prosté prodloužení doby splatnosti existujících dluhů, zatímco na opačný konec škály postavil prominutí dluhu nebo jeho části. Mezi nimi existují různé alternativy a modality zasahující do obsahu závazku, které se v závazcích vyskytují jako *naturalia negotii* (např. ujednání o příslušenství).

Kvůli zachování transparentnosti procesu preventivní restrukturalizace a zachování stávajících pravidel uložených zejména finančním institucím na vyhodnocování finanční situace klientů se explicitně stanoví, že restrukturalizací dluhu nelze nikdy dosáhnout zrušení informační povinnosti podnikatele vůči svým věřitelům (zejm. bankám). Co do účelu obdobné pravidlo existuje rovněž v § 41, které stanoví, že informování o plnění restrukturalizačního plánu nemá vliv na jiné informační povinnosti podnikatele z uzavřených smluv (zejm. úvěrových smluv).

1.4 Restrukturalizace vlastního kapitálu

Právní úprava je obsažena v § 19 takto:

§ 19

Restrukturalizace vlastního kapitálu

Restrukturalizací vlastního kapitálu se pro účely tohoto zákona rozumí zejména

- a) zvýšení vlastního kapitálu příplatkem stávajícího společníka,
- b) zvýšení základního kapitálu z vlastních zdrojů, nebo
- c) zvýšení základního kapitálu převzetím vkladové povinnosti ke zvýšení dosavadních vkladů nebo k novému vkladu, upsáním akcií nebo zvýšením základního členského vkladu doplatkem člena, a to zejména
 1. kapitalizací pohledávek společníků a spřízněných osob,
 2. kapitalizací pohledávek nespřízněných osob trvalého nebo dočasného charakteru, kdy získané podíly mohou být po uplynutí určité doby nebo splnění jiných podmínek převedeny na původní společníky, nebo
 3. poskytnutím peněžních prostředků třetí osobou s uvedením podmínek trvání a ukončení její účasti v podnikateli.

Důvodová zpráva k restrukturalizaci vlastního kapitálu uvádí:

K § 19

Cílem restrukturalizace vlastního kapitálu je (spolu s ostatními opatřeními) především jeho posílení tak, aby se zadluženost podniku udržela na přiměřené a efektivní úrovni. Opatření v rámci restrukturalizace vlastního kapitálu představují zejména formální kapitalizaci již zmiňovaných závazků vůči společníkům, které mají svým ekonomickým obsahem charakter kapitálových vkladů. Pokud je to žádoucí a podnikatel je s tím srozuměn a souhlasí, pak je možné počítat i se vstupem nových investorů, popř. kapitalizací pohledávek některých stávajících věřitelů, byť dočasnou do splnění restrukturalizačního plánu. Vysoká flexibilita příslušného ustanovení předpokládá celou řadu potenciálních scénářů – od trvalého či dočasného zapojení existujícího společníka, dotčené strany či třetí osoby mezi společníky obchodní korporace (příp. i ve formě tichého společníka).

Zásah do kapitálové struktury obchodní korporace je citlivou záležitostí. Otázky preventivní restrukturalizace budou v praxi typicky spadat do působnosti statutárního orgánu, který sice může jednat vůči korporaci loajálně, ovšem nikoliv nutně v individuálním zájmu každého společníka. Pro tyto případy se pro využití restrukturalizačních opatření měnících okruh společníků vyžaduje jejich souhlas v rozsahu a způsobem vyžadovaným právem obchodních korporací, a to zejména z důvodu, aby preventivní restrukturalizace nemohla být zneužívána k obcházení omezení vytyčená jinými právními předpisy nebo zakladatelským právním jednáním.

Co do otázky postupu a ochrany společníků před aplikací restrukturalizačních opatření spočívajících v zásahu do kapitálové struktury podnikatele lze odkázat na část důvodové zprávy vztahující se k § 16 odst. 4.

K § 20

Navrhované ustanovení v podstatě dotváří pravidla naznačená v § 19 písm. c) (tj. pravidel faktického *debt-to-equity swapu*). Pro tato restrukturalizační opatření specificky vyžaduje transparentní uvedení konkrétních parametrů pro jejich realizaci, aby se s novou podobou kapitálové struktury mohly seznámit ostatní dotčené strany, pro které může nová realita být jedním z faktorů vstupujících do rozhodování o podpoře restrukturalizačního plánu.

Podobně jako nelze bez souhlasu společníka zasáhnout do kapitálové struktury obchodní korporace (zejm. zbavit jej bez jeho souhlasu vlastnického práva k podílu), tak ani dotčenou stranu nelze legitimně nutit, aby přeměnila svou pohledávku na podíl. Nehledě na skutečnost, že nabývání podílů v obchodních korporacích je pro některé typy věřitelů právními předpisy omezeno (zejm. banky), nabytí podílu

o ekvivalentní hodnotě původní pohledávky s sebou nenese pouze práva, nýbrž i povinnosti. Předkladatel z tohoto důvodu nepovažuje za vhodné nutit věřitele podnikatelů stát se jejich novými spoluvlastníky.

1.5 Provozní změny

Právní úprava je obsažena v § 21 takto:

§ 21

Provozní změny

(1) Provozními změnami se pro účely tohoto zákona rozumí zejména

- a) změny v produktové skladbě závodu,
- b) změny ve způsobu nabízení a prodeje výrobků nebo poskytování služeb,
- c) změny ve způsobu nákupu, skladování, přepravě a zásobování,
- d) snížení nebo zvýšení počtu zaměstnanců v základním pracovněprávním vztahu,
- e) úsporná opatření na straně nákladů provozu závodu, nebo
- f) zavedení opatření ke zvýšení konkurenceschopnosti závodu, například inovace a zavedení nových technologií nebo změny v procesu vnitřního řízení provozu závodu.

(2) Restrukturalizační opatření vedoucí ke změnám organizace práce nebo snížení počtu zaměstnanců v základním pracovněprávním vztahu lze provést pouze se souhlasem zaměstnanců nebo jejich zástupců, stanoví-li takový postup kolektivní smlouva. Souhlas zaměstnanců se zjišťuje postupem určeným kolektivní smlouvou.

Důvodová zpráva k provozním změnám uvádí:

K § 21

Provozní změny doplňují nabídku výše dříve navrhovaných restrukturalizačních opatření, přičemž jejich účelem není primárně vypořádat se s právními skutečnostmi, které zatěžují podnikatele dluhy a jinými povinnostmi, nýbrž zvýšit produktivitu a optimalizovat výkonnost provozu obchodního závodu. Tato opatření mohou být dočasná či trvalá a mohou se týkat zejména výrobní, obchodní, marketingové či personální strategie. Preventivní restrukturalizace *a priori* nepředpokládá nutnost snižování počtu zaměstnanců, zvyšování podílu krátkodobých pracovních úvazků či jiných opatření v organizaci práce. Stále však platí pravidlo § 39 odst. 1, dle kterého hromadné propouštění nejméně čtvrtiny z celkového počtu zaměstnanců v pracovním poměru přesahující automaticky vyžaduje, aby byl restrukturalizační plán pro svou účinnost nejdříve potvrzen restrukturalizačním soudem.

Předkladatel na daném místě konstatuje, že zákon o preventivní restrukturalizaci nestanovuje, nezasahuje do existujících pravidel v oblasti pracovního práva a zaměstnanosti, nezavádí úlevy při hromadném propouštění, ani neodnímá zaměstnancům jejich práva vyplývající z pracovněprávního poměru [pracovněprávní pohledávky zaměstnanců podnikatele v preventivní restrukturalizaci jsou *ex lege* vyloučeny z možnosti být dotčeny restrukturalizačním plánem (§ 22 odst. 1 písm. a)] a účinky všeobecného či individuálního moratoria se na ně nevztahují (§ 75 odst. 2)].

Právní úprava:

§ 16 – 21 zákona o preventivní restrukturalizaci

Povinná literatura:

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

Doporučená literatura:

Zemandlová, A. Procesní aspekty preventivní restrukturalizace. 1. vydání. Praha. C. H. Beck, 2024.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Co především obsahuje restrukturalizační plán?
2. Co mají odvrátit restrukturalizační opatření?
3. Vymezuje zákon o preventivní restrukturalizaci restrukturalizační opatření taxativním nebo demonstrativním způsobem?
4. Co musí být v restrukturalizačním plánu uvedeno u každého restrukturalizačního opatření?
5. Co se rozumí restrukturalizací majetku pro účely zákona o preventivní restrukturalizaci?
6. Co se rozumí restrukturalizací závazků pro účely zákona o preventivní restrukturalizaci?
7. Co se rozumí restrukturalizací vlastního kapitálu pro účely zákona o preventivní restrukturalizaci?
8. Co se rozumí provozními změnami pro účely zákona o preventivní restrukturalizaci?
9. Může zákon o preventivní restrukturalizaci zasahovat do existujících pravidel v oblasti pracovního práva?
10. Jak lze konkrétně realizovat přijetí nového financování při restrukturalizaci majetku?

Číslo a název modulu	12. Ochrana transakcí před napadením odpůřčím právem
Cíl modulu	Cílem modulu je vymezení pojmu odpůřčí právo (resp. vady právních jednání označované jako relativní neúčinnost), dále vymezení věcné, časové a osobní působnosti odporovatelnosti podle insolvenčního zákona, včetně důsledků úspěchu odpůřčí žaloby.
Klíčová slova	Odpůřčí právo, skutkové podstaty relativní neúčinnosti (jednání bez přiměřeného protiplnění, úkony zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných a podvodně či úmyslně zkracující úkony), časová a osobní

působnost odporovatelnosti podle insolvenčního zákona, odpůřčí žaloba.

Struktura modulu/téma a zdroje

1.1 Význam odpůřčího insolvenčního práva pro správu obchodní korporace v hrozícím úpadku

Z pohledu řádné správy a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku obsahuje insolvenční úprava významné aspekty pro omezení diskrečního oprávnění statutárního orgánu. Jinak řečeno, plnění povinnosti statutárního orgánu odvracet úpadek obchodní korporace je třeba interpretovat v souladu s limity, které insolvenční zákon formuluje ve vztahu k odporovatelným jednáním dlužníka.

1.2 Insolvenční odpůřčí právo

Z důvodu realizovatelnosti zásady poměrného uspokojení věřitelů insolvenční právo obsahuje i speciální hmotněprávní **úpravu odpůřčího práva** (§ 235–243 IZ), jejímž účelem je chránit nezajištěné věřitele dlužníka před protiprávním úbytkem dlužníkovu majetku, který má sloužit k jejich uspokojení. Jinak řečeno, při absenci úpravy odpůřčího práva by sice došlo v rámci insolvenčního řízení k určení věřitelů s právem na jejich poměrné uspokojení, ale v případě nepoctivého dlužníka, který svůj majetek vyvedl na jiné osoby, by nezajištění věřitelé měli výrazně složitější situaci při uspokojení svých pohledávek. Insolvenční zákon zná tři tradiční skutkové podstaty neúčinnosti, a to:

- právní jednání bez přiměřeného protiplnění (§ 240 IZ)
- právní jednání zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných (§ 241 IZ)
- podvodně či úmyslně zkracující právní jednání (§ 242 IZ).

Uvedené skutkové podstaty jsou jedinými důvody, pro které lze v insolvenčním řízení dosáhnout neúčinnosti právních jednání předcházejících úpadku dlužníka. Neúčinnost dlužníkových právních jednání se zakládá až rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůřčí žalobě insolvenčního správce, a proto lze majetek, který dlužník vyvedl ze svého majetku, zapsat do majetkové podstaty až právní mocí kladného rozhodnutí o odpůřčí žalobě.

Protože regulace odpůřčího práva může zachytit i zcela legitimní transakce uzavřené před zahájením insolvenčního řízení, tak je třeba při formulování pravidel odporovatelnosti pečlivě vážit zájem na ochraně principů kolektivního uspokojení věřitelů insolventního dlužníka oproti zájmu na právní jistotě a stabilitě právních vztahů vyjádřených principem pacta sunt servanda.

a) Věcná a časová působnost odporovatelnosti podle insolvenčního zákona

Hmotněprávně člení IZ důvody neúčinnosti, jak již bylo uvedeno na tři tradiční skutkové podstaty:

i/ **úkony bez přiměřeného protiplnění** (§ 240, anglicky undervalues)

ii/ **úkony zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných** (§ 241, anglicky preferences) – typicky jde o zřízení zajištění ohledně v minulosti poskytnutého úvěru

iii/ **podvodně či úmyslně zkracující úkony** (§ 242, anglicky fraudulent transfers v užším slova smyslu).

- Obecně platí, že odporovat lze jen platným právním úkonům, a to platí i v insolvenčním řízení.

- ke skutkovým podstatám ad i/ a ii/:

Ustanovení § 240 a § 241 definují neúčinnost právních úkonů bez přiměřeného protiplnění a neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů. Takto definovaná jednání jsou odporovatelnými pouze tehdy, pokud byla učiněna v době, kdy byl dlužník již v úpadku, či pokud k jeho úpadku vedla, přičemž pro transakce se spřízněnými osobami je taková skutečnost presumována.

Zpětný dosah pravidla (§ 240 a § 241) je omezen lhůtou jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení (prodlouženou na tři roky pro transakce se spřízněnými osobami).

Žádné zavinění na straně dlužníka se nevyžaduje.

- ke skutkové podstatě ad iii/:

Úmyslné zkrácení věřitelů s vědomím protistrany transakce je přísnější. Ustanovení § 242 IZ obsahuje delší lhůtu zpětného dosahu pravidla (5 let před zahájením insolvenčního řízení) a nevyžaduje, aby dlužník byl v okamžiku transakce v úpadku.

b) Osobní působnost odporovatelnosti podle insolvenčního zákona

Odpůrčí právo se v insolvenčním řízení uplatňuje odpůrčí žalobou u insolvenčního soudu, k jejímuž podání je aktivně legitimován pouze správce. Žalobu musí správce podat ve lhůtě nejdéle jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku (§ 239 odst. 1, 3 IZ).

Pasivně legitimovány jsou osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch (§ 239 odst. 1 a § 236 IZ). Pasivně legitimováni jsou i právní nástupci takových osob, a to buď v případě, kdy jim v době nabytí předmětného majetku musely být známy okolnosti umožňující použití odpůrčího práva, nebo v případě, kdy jde o osoby s původními nabyvateli spřízněné (§ 237 odst. 2 IZ).

Automatická neúčinnost, s výjimkou ustanovení § 248 odst. 2 IZ, které upravuje automatickou neúčinnost zajištění a použije se pouze pro konkursní řízení, v insolvenčním řízení neexistuje.

c) Důsledky úspěchu odpůrčí žaloby

Důsledkem úspěchu správce v odpůrčím řízení je tzv. neúčinnost odporovaného dlužníkovu úkonu, jejímž projevem je to, že plnění, které na základě odporovaného úkonu dlužník poskytl, náleží právní mocí kladného rozhodnutí o odpůrčí žalobě do majetkové podstaty. Pokud dlužníkovu protistrana sama podle odporovaného úkonu dlužníkovi plnila, je oprávněna požadovat po správci vydání takového plnění. Není-li však její plnění v majetkové podstatě rozpoznatelné (typicky v případě peněz) nebo pokud se v ní již nenachází, zachází se s tímto nárokem dlužníkovu protistrany jako s přihlášenou pohledávkou a bude uspokojen ve stejném pořadí jako ostatní přihlášené pohledávky, tj. pohledávky obecných věřitelů.

V případě zvýhodňujících úkonů některého věřitele např. při zřízení zajištění ohledně v minulosti poskytnutého úvěru (§ 241 odst. 3 písm. d) IZ), bude neúčinnost spočívat v tom, že na předmět zajištění se bude v insolvenčním řízení pohlížet, od právní moci kladného rozhodnutí o odpůrčí žalobě, jako by na něm zajišťovací právo nevázlo.

1.3 Vybrané transakce vyjmuté z působnosti neúčinnosti

a) Podle insolvenčního zákona

Z pohledu řádné správy a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku mají zvláštní význam zejména ustanovení insolvenčního zákona, které vyjmenovávají určité typy transakcí, které zákon z působnosti pravidla vyjímá. Bude-li při správě obchodní korporace v hrozícím úpadku podstoupeno riziko v souladu s podmínkami uvedenými v dále uvedených ustanoveních, tak by mělo být vyhodnoceno jako souladné s (v zóně soumraku modifikovanou) povinností péče řádného hospodáře.

Jde především o tyto ustanovení IZ:

- § 240 odst. 4 písm. d)

právní úkon, o kterém dlužník **se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch**, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka.

- § 241 odst. 5 písm. a), b)

a) zřízení zajištění závazku dlužníka, **obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu,**
b) právní úkon **učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch**, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka,

b) podle zákona o preventivní restrukturalizaci

Ochranu financování (ve smyslu imunizace proti odpůrčím žalobám) poskytuje zákon o preventivní restrukturalizaci v ustanoveních § 27 a § 28, které znějí takto:

Ochrana prozatímního a nového financování a souvisejících plateb

§ 27

(1) Prozatímním financováním se pro účely tohoto zákona rozumí jakékoliv nové plnění poskytnuté po dobu trvání účinků všeobecného moratoria, které je přiměřené a nezbytné pro zachování nebo obnovu provozuschopnosti závodu podnikatele nebo k zachování či zvýšení jeho hodnoty.

(2) Novým financováním se pro účely tohoto zákona rozumí jakékoli nové plnění poskytnuté podnikateli po potvrzení restrukturalizačního plánu restrukturalizačním soudem, které je v něm zahrnuto a jako nové financování výslovně označeno.

(3) Dalšími platbami souvisejícími s preventivní restrukturalizací, pokud jsou přiměřené a nezbytné pro přípravu a sestavení restrukturalizačního plánu, se pro účely tohoto zákona rozumí

a) úhrada nákladů spojených s přípravou a sestavením restrukturalizačního plánu, jeho přijímáním nebo potvrzováním,

b) úhrada nákladů na odborné poradenství úzce související s preventivní restrukturalizací,

c) plnění pracovněprávních pohledávek zaměstnanců podnikatele,

d) plnění vynaložené při provozu závodu podnikatele v rámci obvyklého hospodaření.

(4) Novým plněním se pro účely odstavců 1 a 2 rozumí přenechání nebo poskytnutí peněžních prostředků nebo naturálního plnění v jakékoliv formě s výjimkou práce nebo služeb stávajícím nebo novým věřitelem podnikatele. Za nové plnění se rovněž považuje poskytnutí finanční záruky nebo jiného zajištění za dluhy podnikatele, vzdání se zajištění k majetku podnikatele a umožnění využití peněžních prostředků nebo jiných věcí tvořících předmět zajištění podnikatelem.

§ 28

Financování v insolvenčním řízení

(1) Ujednání smluv podle § 27 odst. 1 až 3, plnění povinností z nich vyplývajících včetně plateb plněných podle § 27 odst. 3 ani jejich věcně právní účinky **nelze po rozhodnutí o úpadku podnikatele prohlásit za neúčinná.**

(2) Poskytnutí prozatímního nebo nového financování není samo o sobě důvodem vzniku odpovědnosti za škodu způsobenou věřitelům, bylo-li rozhodnuto o úpadku podnikatele.

Důvodová zpráva k § 27 a § 28 ZPP uvádí:

K § 27

Úspěšná preventivní restrukturalizace se podle názoru předkladatele jen velmi obtížně obejde bez externího financování obchodního závodu. To logicky vyplývá ze skutečnosti, že zdravý podnikatel se zajištěným stabilním cash-flow se typicky nebude nacházet ve stavu, kdy by vyhlížel hrozící úpadek. Tuto úvahu vedla i evropská legislativa a jejím výsledkem jsou čl. 17 a 18 směrnice.

Prozatímní financování pomáhá překlenout období, ve kterém probíhají jednání o uskutečnitelnosti preventivní restrukturalizace včetně samotné implementace restrukturalizace. Jde především o zajištění/udržení externího (zpravidla bankovního) provozního financování revolvingového typu (financování pracovního kapitálu). Poskytovatelé stávajícího financování by měli být motivováni k udržení financování restrukturalizovaného podniku z pohledu zajištění tak, aby se nezhoršila jejich věřitelská pozice (například možnost stále účinně zastavovat pohledávky z obchodního styku či jinou složku pracovního kapitálu, které probíhá zpravidla na měsíční bázi). Nové financování představuje jiný druh finančního plnění, neboť je poskytována až na základě restrukturalizačním soudem potvrzeného účinného restrukturalizačního plánu. V daném ohledu představuje nové finanční plnění druh finanční pomoci

spočívající typicky v přenechání peněžních prostředků v libovolné formě. Pro kvalifikaci takového plnění do kategorie nového financování se vždy vyžaduje, aby byl restrukturalizační plán potvrzen restrukturalizačním soudem (tj. restrukturalizační plán přijatý dotčenými stranami nabývá účinnosti až potvrzením restrukturalizačním soudem, pokud zahrnuje nové financování).

Zřízením zajištění se rozumí zřízení zajištění ve prospěch podnikatele, tedy zajištění dluhu podnikatele majetkem třetí osoby. Ve své podstatě se tedy jedná o čistý vnos do kapitálové struktury podnikatele (tj. její posílení), nikoliv další zatížení jmění podnikatele zřízením zajištění k majetku podnikatele ve prospěch kteréhokoliv věřitele. To pochopitelně nebrání, aby poskytnutí peněžních prostředků například formou kontokorentních či revolvingových smluv bylo zajištěno zástavním právem k majetku podnikatele ve prospěch úvěrující instituce (tj. poskytnuté prostředky typově odpovídají prozatímnímu financování a zřízení zástavního práva zajišťuje takovou pohledávku finanční instituce).

K § 28

Navrhované ustanovení představuje transpozici čl. 17(1) a čl. 18(1)(4) směrnice, a tedy zakotvuje ochranu před zjištěním (neplatnosti či) relativní neúčinnosti poskytnutí peněžního plnění ve formě nového nebo prozatímního financování v případném následujícím insolvenčním řízení.

Třebaže příslušná ujednání ani plnění nelze v případném insolvenčním řízení prohlásit za neúčinná, to dle názoru předkladatele nebrání věřitelům či insolvenčnímu správci využít institutu popření pořadí, domnívají-li se, že se ve skutečnosti nejedná o prozatímní či nové financování nebo další platbu související s preventivní restrukturalizací, které požívají této speciální ochrany, a to z důvodu, že nesplňují podmínky pro zařazení to některé z těchto kategorií.

Právní úprava:

§ 235 - 243 insolvenčního zákona

§ 27 – 28 zákona o preventivní restrukturalizaci

Povinná literatura:

Dohnal, J. Správa a řízení obchodní korporace v hrozícím úpadku, 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2024.

Doporučená literatura:

Richter. T. Insolvenční právo. 2. vyd. Praha: ASPI, Wolters Kluwer, 2017.

Havel, B. a kol. Zákon o preventivní restrukturalizaci. Komentář s ekonomickým průvodcem preventivní restrukturalizací. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2024.

Kontrolní otázky a úkoly

1. Objasněte pojem odpůrčí právo?
2. Jaký význam mají pravidla odpůrčího práva pro správu obchodní korporace v hrozícím úpadku?

3. Kde je v právním řádu ČR upraveno odpůrčí právo?
4. Jaké jsou tři tradiční skutkové podstaty neúčinnosti upravené v IZ?
5. Jaká je časová působnost odporovatelnosti podle IZ?
6. Jak se uplatňuje odpůrčí právo v insolvenčním řízení?
7. Jaké jsou důsledky úspěšné odpůrčí žaloby?
8. Jaké transakce imunizuje zákon o preventivní restrukturalizaci proti odpůrčím žalobám?
9. Jaký soud je věcně příslušný pro projednání odpůrčí žaloby v insolvenčním řízení?
10. Může podat odpůrčí žalobu rovněž přihlášený věřitel nebo jen insolvenční správce?

Vzorový test

Posuďte otázky a vyznačte správnou odpověď. Správné odpovědi jsou uvedeny pro kontrolu na další stránce.

1. Obchodními korporacemi jsou

- a) jen obchodní společnosti a družstva,
- b) jen kapitálové společnosti a družstva,
- c) osobní společnosti a družstva,
- d) obchodní společnosti a spolky.

2. O hrozící úpadek jde tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit

- a) všechny své peněžité závazky,
- b) podstatnou část svých peněžitých závazků,
- c) podstatnou část svých nepeněžitých závazků.

3. Který zákon upravuje pojem „finanční potíže“

- a) zákon o konkursu,
- b) zákon o preventivní restrukturalizaci,
- c) zákon o preventivní reorganizaci.

4. Doktrínou „piercing the corporate veil“ rozumíme

- a) doktrínu průlomu nájemní smlouvy,
- b) doktrínu průlomu zajišťovacího převodu práva,
- c) doktrínu průlomu zástavního práva,
- d) doktrínu průlomu majetkové samostatnosti kapitálové obchodní společnosti.

5. Právní ochrany podle § 8 o. z. nepoživá

- a) zjevné zneužití práva,

- b) zneužití práva,
- c) opakované nezjevné zneužití práva.

6. Faktickým vedoucím rozumíme

- a) osobu, která se fakticky nachází v postavení člena voleného orgánu, přestože jím není (navenek působí jako statutární orgán),
- b) osobu, která si nepřisvojuje zástupčí oprávnění vůči třetím osobám,
- c) věřitele významně kontrolujícího dlužníka.

7. Faktický vedoucí

- a) má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře,
- b) nemá povinnost jednat s péčí řádného hospodáře,
- c) nemá povinnost k náhradě škody pro porušení péče řádného hospodáře.

8. Stínový vedoucí

- a) je označení pro osobu identickou s faktickým vedoucím,
- b) nejde o osobu identickou s faktickým vedoucím,
- c) je jiné označení pro náhradního člena statutárního orgánu.

9. Obchodní vedení statutárního orgánu obchodní společnosti směřuje

- a) dovnitř společnosti,
- b) na zastupování společnosti navenek,
- c) na zastupování společnosti v pracovněprávních vztazích se zaměstnanci.

10. Podnikatelské rozhodnutí v tzv. zóně soumraku obchodní korporace musí zohlednit

- a) pouze zájmy společníků,
- b) pouze zájmy obchodní korporace,
- c) i zájmy věřitelů.

11. Povinnost podat dlužnický insolvenční návrh má

- a) pouze dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem,
- b) dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou podnikatelem a statutární orgán dlužníka,
- c) jen likvidátor dlužníka.

12. Na jakou dobu může soud vyloučit člena statutárního orgánu z výkonu funkce

- a) na dobu 5 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení,
- b) na dobu 10 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení,
- c) na dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení.

13. Při úpadku obchodní korporace může insolvenční soud rozhodnout o

- a) o povinnosti člena statutárního orgánu vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce a o poskytnutí plnění do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace,
- b) jen o povinnosti člena statutárního orgánu vydat do majetkové podstaty prospěch získaný ze smlouvy o výkonu funkce,
- c) jen o poskytnutí plnění do výše rozdílu mezi souhrnem dluhů a hodnotou majetku obchodní korporace.

14. Cílem preventivní restrukturalizace je postup, který směřuje k

- a) řešení úpadku,
- b) předejití úpadku,
- c) řešení úpadku reorganizací.

15. Preventivní restrukturalizace je určena pouze pro

- a) obchodní korporace, které se nacházejí ve finančních potížích, ale nejsou v úpadku formou platební neschopnosti,
- b) obchodní korporace, které se nacházejí ve finančních potížích, ale nejsou v úpadku formou předlužení,
- c) neobchodní korporace.

16. Zákon o preventivní restrukturalizaci upravuje

- a) všeobecné a individuální moratorium,
- b) jen všeobecné moratorium,
- c) jen individuální moratorium.

17. O návrhu na vyhlášení moratoria rozhodne restrukturalizační soud

- a) do konce pátého dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel,
- b) do konce pracovního dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel,
- c) do konce desátého dne nejbližší následujícího po dni, kdy mu takový návrh došel.

18. Tzv. ipso facto klauzulí rozumíme

- a) smluvní ujednání, které zakazuje použít odpůrčí právo,
- b) smluvní ujednání, kterým dochází k utvrzení smlouvy,
- c) smluvní ujednání, které umožňuje ukončit smlouvu tím, že nastane určitá skutečnost.

19. Termínem dotčená strana v preventivní restrukturalizaci rozumíme

- a) účastníky odlišné od podnikatele,
- b) podnikatele,
- c) žalobce a žalovaného.

20. O spornosti pohledávky v preventivní restrukturalizaci rozhoduje

- a) insolvenční správce,
- b) podnikatel,
- c) restrukturalizační soud.

21. Preventivní restrukturalizace se zahajuje

- a) písemnou výzvou podnikatele k zahájení jednání o restrukturalizačním plánu věřitelům,
- b) žalobou,
- c) návrhem.

22. Koncepčním předstupněm restrukturalizačního plánu je

- a) reorganizační plán,
- b) sanační projekt,
- c) účetní závěrka.

23. Klíčový dokument v procesu preventivní restrukturalizace označujeme jako

- a) reorganizační plán,
- b) sanační projekt,
- c) restrukturalizační plán.

24. Zákon o preventivní restrukturalizaci

- a) obsahuje taxativní výčet restrukturalizačních opatření,
- b) obsahuje demonstrativní výčet restrukturalizačních opatření,
- c) neobsahuje výčet restrukturalizačních opatření.

25. Zákon o preventivní restrukturalizaci pojednává o následujících restrukturalizačních opatřeních

- a) restrukturalizace majetku, závazků, vlastního kapitálu a provozní změny,
- b) pouze o restrukturalizace majetku, závazků a vlastního kapitálu,
- c) pouze o restrukturalizace majetku, závazků.

26. Za tradiční skutkové podstaty neúčinnosti podle insolvenčního zákona považujeme

- a) právní jednání bez přiměřeného protiplnění; právní jednání zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných a podvodné či úmyslně zkracující právní jednání,
- b) pouze právní jednání bez přiměřeného protiplnění a právní jednání zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných,
- c) pouze právní jednání zvýhodňující některého věřitele na úkor jiných a podvodné či úmyslně zkracující právní jednání.

27. Odporovat právním jednáním dlužníka může v insolvenčním řízení

- a) jen věřitel,
- b) věřitel a insolvenční správce,
- c) jen insolvenční správce.

28. Pojem „standstill agreement“ rozumíme

- a) dohodu mezi věřitelem a dlužníkem, která upravuje nové podmínky smlouvy,
- b) dohodu mezi věřiteli dlužníka,
- c) dohodu mezi soudem a dlužníkem.

29. Musí dlužník v průběhu restrukturalizačního pokusu platit

- a) musí,
- b) musí, ale jen zajištěným věřitelům,
- c) nemusí .

30. Jak dlouho mohou trvat moratoria podle zákona o preventivní restrukturalizaci

- a) až 6 měsíců,
- b) až 12 měsíců,
- c) až 24 měsíců.

Řešení: 1a, 2b, 3b, 4d, 5a, 6a, 7a, 8b, 9a, 10c, 11b, 12c, 13a, 14b, 15a, 16a, 17b, 18c, 19a, 20c, 21a, 22b, 23c, 24b, 25a, 26a, 27c, 28a, 29a, 30b.

odkaz pro vstup do informačního systému

<https://is.vsci.cz/auth/>

Vysoká škola

CEVRO Univerzita, z. ú.

Jungmannova 28/17

110 00 Praha 1 – Nové Město

tel. studijní oddělení – 774 427 404, 774 427 407